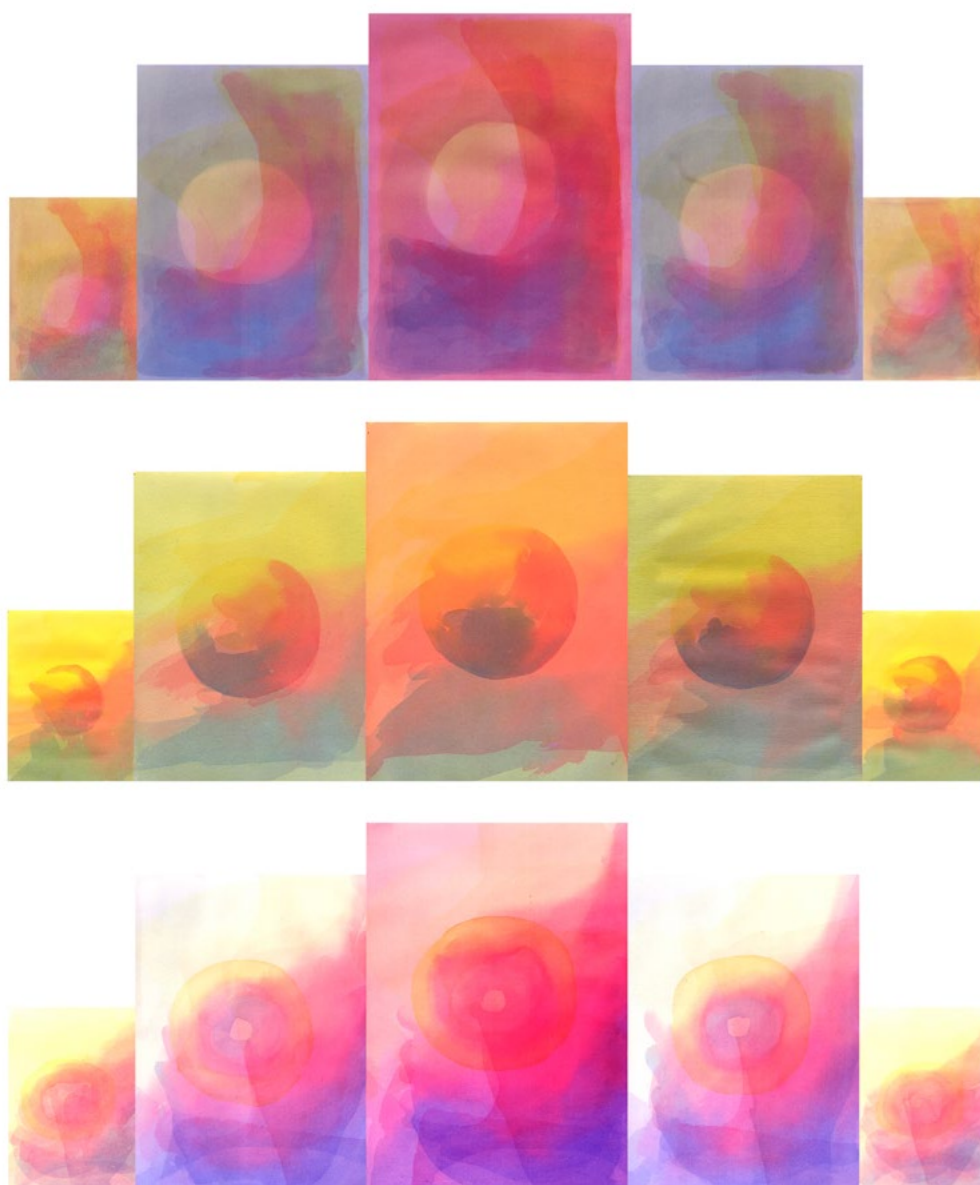

Forum Antroposofi

NR I 2025

4-5
Notiser.

6-8
Samtal:
I våra samtal avgörs framtiden.

9-20
Essäer & krönikor:
”Jag är framtiden.”
Goda skäl.
De skissartade Naturstämningarna.
Färgen som motiv.
Meditation, arbetsliv & community, del 1.
Att bli delaktig i den andliga världen.
Där Laotse lever vidare.

21-35
Reflektioner & krönikor:
Förlåtelsens fyra hundar.
Engagemang för jaget.
Det nya.
Kärlekens avgörande roll.
Hilma af Klint - en övande antroposof.
Kaj Skagens artikel – en liten kommentar.
Frågor om levande innerlig
förnyelse inifrån.
Svar på artikeln ”Vidarstiftelsen”
i Forum Antroposofi Nr. 4, 2024.
Hur kan vi samverka med Mikael?
Om Hilma af Klint och att
vattna gräsrötterna.

Kortintervjuer i med anledning av
Rudolf Steiners dödsdag:
Helmy Abuleish, Çiler Kocadağ,
& Laura Scappaticci.
Året 2024 i Ytterjärna.
Behöver antroposofin Antroposofins Hus?
Vem tillhör det?
Svar direkt.

36-37
Tack till Rudolf Steiner.
Öppet hus & mini-konferens –
Rudolf Steiners dödsdag 100 år.
Till Minne.

38-39
Bokanmälningar:
Lilly Kolisko.
Ockult historia.
Allra Heligaste Trinosofia.
Sofias Vishetsläror.

40-49
Kallelse till årsmöte i Antroposofiska
Sällskapet.
Från Ekonomigruppen.
Studium kring Linköping.

50-53
Kalendarium:
Antroposofiska Sällskapet -
Järna, Norrköping, Skåne och Stockholm.

54-55
Förteckning över medlemsgrupper.
Medlemssekretariat & medlemskap.
Kontaktinformation.

56
Bildberättelse.

Naturens rop

Janne Silvasti
Ordförande och landsrepresentant
för Antroposofiska Sällskapet i Sverige

Naturen runt om oss är i en ständig förändring. Vinden, värmen, ljuset m.m. Varje dag kan vi uppleva någonting nytt som liknar det som vi upplevt tidigare, men i detta finns faktiskt också något som har utvecklats eller förändrats. Vi har vant oss vid att det finns årstider och dygnsrytmer. Det finns alltså rytmiska förlopp i vår värld. Tidsförloppen och rytmerna varierar beroende på var i världen man befinner sig.

Vi känner till naturlagar och har kunskap om mycket av det som pågår i världen. Människan har lärt sig förstå naturfenomenen och kan skydda sig hyfsat mot de regelmässiga processerna som tex. stormar, perioder av torka, regnperioder, kyla mm. Så har det länge varit och så länge det inte har hänt något oväntat, har människan klarat dessa utmaningar bra.

När människan med sina historiska erfarenheter har lärt sig hur man skyddar sig och utvecklat metoder att använda naturen till sin egen fördel, har det inneburit växande populationer. Och vi kan förstå att det innebär att också behoven växer. När de första djurarterna dör ut på grund av människans girighet, tror man inte på det. Långt in på 1900-talet kunde man inte acceptera insikten att det var vi människor som fick vissa djurarter att dö ut. Sedan kom larmet att det som vi människor gör generellt påverkar vårt klimat. Det har också varit en kamp att kunna acceptera denna sanning. Det finns fortfarande människor som är skeptiska till påståendet att människan påverkar naturen så pass mycket, att klimatet förändras.

Det ger bilden av att någonting i naturen har intensifierats. Årstiderna har förändrats och överraskningar som hotar människan i form av naturkatastrofer sker nästan hela tiden någonstans på vår planet. Balansen verkar vara rubbad. Om vi öppnar porten till det andliga, kan vi väl se att människans förmåga att nå fram till tröskeln till det andliga och sedan ta steget över den, är som om vi befinner oss i gränsområden men inte vet hur man hanterar själva övergången och hur man kan röra sig fram till, och även tillbaka från, denna okända värld. Osäkerhet och okunskap råder här.

Det första som vi på andra sidan tröskeln kan bekanta oss med är den eteriska världen. Där finns naturväsen som lever i jorden, vattnet, luften och värmen. Med enkla övningar kan man nå denna nivå (trots det kan det ta lång tid innan man lyckas med konsten att förstå sina erfarenheter). Detta är den eteriska världen. Naturens etervärld är mångsidig och den bildar jordens livskropp. Om vi fortsätter djupare in i det andliga kommer vi till det som kallas för jordens själsliga omkrets. Där kan vi möta väsen som styr naturandarna, som resulterar i att det finns årstider.

De andliga väsen som har med årstider och rytmer att göra kallas omloppstidernas andar. Dessa andar styr det som har med tidsaspekten att göra. Om vi utvecklar vår upplevelsevärld vidare, kommer vi att möta ytterligare en kraft. Det är planetanden. Denne har som uppgift att se till hur vår planet rör sig bland andra himlakroppar och att balansen mellan dem är optimal.

Här kan vi alltså bakom den sinnliga världen möta tre olika situationer. Rudolf Steiner säger att naturandarnas nivå motsvarar vår uppfattning om naturkrafterna. Påverkan omloppstidernas andar utgör, motsvarar naturlagarna. Och planetandarnas sfär är det som vi mer och mer har börjat undra över, nämligen: vad är naturens mening!?

Vi måste utveckla vår förståelse av naturens inneboende mening, och därmed förstå naturlagarna och naturen sammanhang och också oss själva. Vi är inte utanför eller ovanför vår omgivning! Vi är en del av den och vi måste ta hänsyn till helheten och inte enbart människans utnyttjande av den, som är starkt egoistiskt präglad. Utvecklar man ett förhållande till växtvärlden och bemöter den med ett vårdande sinnelag, ja, som om det vore det mest värdefulla vi har, är detta en början. Det blir till sist så att t.ex. ett träd är som en vän. Har man en moralisk känsla inför naturen, talar den ett tydligt språk. Människan kan då uppleva naturens välgörande kraft och naturandar upplever i sin tur människans delaktighet, utan att de måste demonstrera för att få ett vänligt uppmärksamhet, bemötande.

Ensidigt nyttjande av jordens resurser leder till sist till utarmning av våra egna liv. De första varningarna har redan kommit och signalerat att nu är det allvar! Som tur är finns det människor och organisationer som kämpar för allas vår framtid.

Tre böcker klara för ljud

De första ljudböckerna som ges ut av Antroposofiska Sällskapet blir "En lantbrukskurs", "Hur uppnår man kunskap om de högre världarna?" och "Inspirerad av antroposofi". Detta är resultatet av det senaste redaktionsmötet kring ljudboksproduktionen, som nu är i full gång.

Planen är att under året lansera tio ljudböcker med antroposofiskt tema i samarbete med Kunskapshuset Förlag.

antroposofi.nu. Red. JH

Ett rum för samtal och bikt i Kristofferuskyrkan i Järna

Den 2 februari i år invigdes en skulptur, "Nåden", som skall stå i en liten del av kyrkorummet under trappan i Kristofferuskyrkan i Järna. Detta kommer att vara en plats för prästens arbete med samtal och bikt. Skulpturen i alabaster är gjord av Synnöve Meréus. Hon berättade att arbetet med stenen kan liknas vid mötet mellan Jag och Du. På samma sätt som i ett samtal kan något tredje komma in, och kanske öppnar sig ett rum för nåden. Den konstnärliga processen innefattar alltid ett arbete med sig själv. Men skapandet kan också bli till en tyst bön, där man kommer bort från den personliga strömmen. Alabaster har ett förhållande till ljuset, stenen är sval och skiner i rummet. Så som samtalet är en beröring, så är skulpturen också till för att beröras.

Red. BF

Kyrkorummet i Kristofferuskyrkan i Järna

Joseph Beuys hus

Konstnären Joseph Beuys bodde under många år på Drakeplatz 4 i Kassel. Nu har huset tagits över av en stiftelse (Brunhilde-Moll-Stiftung) som har renoverat det och öppnat det för publiken. I huset finns fotografier från Beuys' liv och 60 konstverk. En del av Beuys' egen gestaltning av huset är bevarat: En damm mitt i det inre gårdsrummet och ett badrum målad i rosa. Huset ska bli till ett ställe, där konstnärstipendiater kan bo och har en scen för samtal och föreställningar.

www.beuysart.org / Antroposofi i Norge nr. 1, 2025
Red. BF

Drakeplatz 4 i Kassel

Eurytmiutbildningen får CSN

Enligt beslut av Utbildningsdepartementet berättigar Eurytmiutbildningen i Järna åter till studiemedel från CSN.

De tackar hjärtligt för bidragen till studentfonden som kommer att gå till att stödja de 7 ukrainska studenter som saknar möjlighet att finansiera sina utbildningar själva.

Eurytmiutbildningen Järna. Red. JH

Besökare på Goetheanum

Avslutat projekt

Uppgiften är komplex: Helias Mackays uppgift har under de senaste åren varit att utveckla och anpassa ett kundvänligt och administrativt lätthanterligt elektroniskt biljettsystem för konferenser med 40 arbetsgrupper och för föreställningar med olika prisklasser och många önskemål. Han lyckades kombinera tekniska lösningar med ett mänskligt hjärta, så betonades det i tacktalet till honom.

Rundvisningar av Goetheanum

Under 2024 besökte knappt 22 000 personer Goetheanum och utställningar där. Det är 70 "Fria medarbetare" (ideella insatser) som ansvarar för detta. 395 rundvisningar gjordes. Förutom guidningar på tyska och engelska finns också sådana som genomförs på spanska, ryska eller italienska. För året 2025 planeras tematiska rundturer till Rudolf Steiners 100-åriga dödsdag.

Red. GN

I våra möten avgörs framtiden

Wolfgang Held i samtal med Johannes Kronenberg
om hållbar utveckling.

Sedan sju år engagerar sig Johannes Kronenberg för hållbar utveckling och hur den kan breddas spirituellt genom antroposofi. För närvarande bygger han upp ett arbetsfält till detta tema inom Lantbrukssektionen vid Fria Högskolan för Antroposofi.

Vad menar vi med hållbarhet?

Hållbarhet eller hållbar utveckling är ett ungt fackområde som institutionaliserats under de sista 40 till 50 åren. I början betydde det att nyttja "resurserna" så att den naturliga regenerationen bevaras. Det klassiska rådet här kommer från skogsbruk eller fiske: fäll bara så många träd så att motsvarande återväxt kan ske, fånga inte mer fisk än att populationen kan återhämta sig. Att ha blick för handelns framtid kallas också "sunt förnuft". I sin klassiska modell omspannar hållbar utveckling tre huvudsakliga områden: de ekologiska, sociala och ekonomiska dimensionerna. Klimatförändring har exempelvis en ekologisk och social dimension eftersom många människor som bor vid kusterna måste lämna sin hembygd. Naturligtvis tillkommer också de ekonomiska följderna. Dessa tre områden är följaktligen tätt sammanvävda: Våra handlingar har ett "värde för livet" när de är socialt och ekonomiskt präglade, "livskraftiga" när de blir ekologiska och ekonomiska och "rättvisa" om de är socialt och ekonomiskt genomförbara. Om alla tre är aktiva: rättvisa, livsdugliga och värdiga livet, då är de hållbara.

Detta är knappast fallet idag.

Därför handlar det om att transformera ekonomin, det sociala livet och det ekologiska livet. Det finns många lösningsansatser, många modeller, mer eller mindre mogna teknologier. Vi skulle alltså egentligen kunna övervinna fattigdomen, brist på mat o.s.v. Vi skulle kunna stoppa klimatstörningarna, utrotningen av arter – men det sker inte. Här finns en fundamental lucka i vår handlingsberedskap, detta "Mind Behavior Gap". Våra handlingar skiljer sig från vårt medvetande. Att förstå och känna igen något gör det ännu inte möjligt för oss att agera. Detta får hållbarhetsforskare att tala om hållbarhet som ett inre rum - där våra inre värderingar är baserade. Det är här förändringen måste börja.

Till och med pionjärerna inom hållbarhet, "Club of Rome", en global sammanslutning av ekologiskt engagerade människor och affärsmän i början av 1970-talet, har på senare tid kommit fram till att vi behöver mer än bara tekniska lösningar. Vi inser nu tydligt att vi behöver en spirituell, andlig dimension hos oss människor för att förstå varför vi inte ändrar våra handlingar trots vår insikt. Många miljöaktivister har dragit denna slutsats. Paul Kingsnorth sade till exempel 2018 att han aldrig trodde att han offentligt skulle hävda att den ekologiska krisen i slutändan är en spirituell kris och att allt annat bara är symptom. Med mina ord: det är en kris när det gäller att "lära känna sig själv", där relationen till jaget, till andra människor och till (om-)världen byggs upp och vitaliseras i stället för att monteras ned och ifrågasätts.

Har denna inre sida av hållbar utveckling nått universiteten?

Ja, Harvard University och Stockholms universitet har hjälpt till att utveckla de "inre utvecklingsmålen". De definierar områden som vi bör transformera internt och talar om "being", dvs. att vara, "thinking", att tänka, och "relating, collaborating", att faktiskt känna, och "action", att vilja. Vi bör transformera och utveckla detta fyrdelade tillvägagångssätt. Jag tycker att det är intressant att hållbarhetsvetenskapens avantgarde har kommit fram till denna punkt. Vi kan inte uppnå en extern omvandling utan en intern. Detta har varit känt sedan Aristoteles och hans etiklära och skrevs in i templet i Delfi: "Känn dig själv" (inre hållbar utveckling) och "allt med måtta" (yttre hållbar utveckling).

Det grekiska idealet om att sträva efter mitten?

Ja, precis, och det är här som hållbarhetsvetenskaperna kommer in i bilden. Tidigare hade vi de tre områdena "ekonomi", "samhälle" och "ekologi", och nu tillkommer den kulturellt-andliga dimensionen som en fjärde dimension, och den genomsyrar de tre andra områdena. Den andliga dimensionen börjar med frågorna: Vem är jag, vad är miljön, vad är ekonomin, vad är samhället? Och vad är utveckling?

Johannes Kronenberg. Foto: Xue Li.

Att involvera själen på det här sättet får dramatiska konsekvenser för vår uppfattning om vetenskap. Är forskarna medvetna om detta?

Ja, det är det som är frågan! Detta väcker frågan om förhållandet mellan subjekt och objekt, som länge har ställts bredvid varandra: Jag och världen som motsatser. Den här typen av tänkande för dem samman: Jag är världen och världen är jag. Detta resulterar i ett nytt förhållande till handling! Moroten som jag äter, fältet där den växer, det är jag.

Det stora toppmötet om hållbar utveckling och de inre utvecklingsmålen hölls nyligen i Stockholm. En av huvudtalarna var Ha Vinh Tho. Han talade om "Gross National Happiness Index" i Bhutan, som inte bara mäter det nationella värdeskapandet i ekonomiska termer, utan också tar hänsyn till invånarnas lycka och tillfredsställelse. Det är anmärkningsvärt att antroposofin har praktiserat som kunskapsmässiga insikter och även i praktiken i 100 år, för att uppnå denna ekonomiska, sociala och ekologiska hållbarhet, men också för att integrera den kulturellt-andligt. Det antroposofiska bidraget i konkreta termer: jorden är inte en maskin som ska repareras, utan en levande organism och till och med ett väsen. Inom hållbarhetsvetenskapen talar vi om systemtänkande. Med andra ord måste man förstå hela systemet innan man förstår de enskilda delarna. Antroposofin går från systemtänkande till idén om en organism: till organismtänkande. Jorden inte som ett system, utan som en organism. Dessutom ser antroposofin inte människan som en förstörare av jorden - nuförtiden säger man gärna att vi lever i Antropocen - utan som en potentiell medskapare av jorden. Detta innebär inte den antropocentriska synen att skapelsen är fullbordad i och med oss, utan att vi uppgraderar oss till att vara medskapare av jorden. Kommer jorden år 2150 att vara en storstad med avgränsade "naturzoner"? Eller kommer vi att skapa en samskapande och inkluderande existens och verklighet med landskap, växter, djur och en medmänsklig värld? När Bruno Latour talar om "jordens beboelighet" bör denna dialog föras med en "konstruktiv antropocentrism".

Hur ser då inom detta hemläxan ut för antroposofin?

Vi borde göra det mer synligt att det biodynamiska jordbruket arbetar för ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt rättvist samhälle. Det handlar inte bara om naturskydd, förnyelse eller rättvisa löner och biologisk mångfald. Det är ett holistiskt synsätt som inkluderar den kulturella och andliga dimensionen: Man vill "generera" och omvandla jorden bortom naturskydd och förnyelse - att arbeta med jordens utveckling som ett medvetande. En andra hemläxa handlar om organisationens egen självbild. Att syssla med antroposofiska tankar innebär inte automatiskt att man handskas med livet på ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt positivt sätt. Snarare blir det ännu mer personligt tvivelaktigt om man har bildat sig en uppfattning om vad som skulle behövas i fråga om hållbarhet och sedan inte gör något åt det, utan nöjer sig med att bara tänka på det. Lika mycket som antroposofin är en pionjär, till exempel inom ekologiskt jordbruk, lika viktigt är det att engagera sig i hållbar utveckling. En skyldighet gäller frågan: hur bidrar vi till en hållbar utveckling, hur ger vi ett specifikt spirituellt bidrag? Detta är inte så lätt, eftersom väderförhållandena och de ekonomiska förhållandena inom jordbruket har blivit osäkra. Extrema väderförhållanden förekommer allt oftare och kan betyda att halva skörden går förlorad. Ekonomin har också blivit instabil, så det är inte lätt att arbeta med överskottskrafter under sådana påfrestningar. Här ser vi alltså att det som för närvarande kallas "polykrisen" yttrar sig i förlust av möten, kvalitet och ömsesidighet - något som kan åtgärdas genom en bred och djup förståelse av utveckling.

Du planerar ju nu en omfattande publikation med många författare om hållbar utveckling och antroposofi. Hur fick du idén till detta initiativ?

Några av sektionens medarbetare deltog i FN:s klimatkonferens Cop27 i Egypten för två år sedan. Till konferensen hade vi skrivit ett litet häfte med titeln "Breathing with the climate crisis". Vi blev uppmuntrade till detta av en stiftelse som frågade om vi kunde göra antroposofins grundläggande idéer om hållbarhet och klimat tillgängliga för en bredare publik. Några läsare

frågade: Var finns era praktiska bidrag? Var kan jag hitta dem, se dem? Detta motiverade mig att ta fram ett kompendium som besvarar frågan om vad hållbar utveckling innebär utifrån olika antroposofiska perspektiv - från jordbruk, medicin, pedagogik och till och med kosmologi! Dessutom fanns det många praktiska exempel från antroposofiska företag, så att 30 företag och deras projekt nu presenteras i publikationen och cirka 20 engagerade forskare och experter bidrar med olika perspektiv från områdena utbildning, medicin, jordbruk och konst.

Vilka erfarenheter har du då gjort?

Det var en berörande upplevelse för mig, till exempel på tvätt- och rengöringsmedelsföretaget Sonett. Frågan var: Kan du visa insidan och utsidan av Sonett? Vad är din relation till den antroposofiska människo- och världssynen, relationen till hållbar utveckling? En kort stund senare hade jag en otroligt inspirerande text framför mig som berättar om inre djup och yttre framgång. Att inse hur dessa två sidor hänger ihop berörde mig verkligen. Det som är intressant är att de inte arbetar på ett vinstorienterat sätt, det tycker de är gammalmodigt. De överför överskottet till en stiftelse för att investera i företaget och främja kulturen. Det låter som en välbekant teori, men som sedan helt enkelt blir ren praktik.

Är vinstorientering gammalmodigt? Det gällde ju en gång för det mest moderna!

Det är inte bara gammaldags, det är också felaktigt, eftersom denna vinst sker på bekostnad av jorden och människorna! Riktig vinst är när jorden och människorna kommer ut bättre än de gick in. Genom att också skapa kultur bildar Sonett ett andra skal. Det börjar med det gemensamma köket, som skapar en inspirerande atmosfär i företaget, och fortsätter med massageprogram för de anställda. Utöver de tre klassiska hållbarhetsparametrarna - ekologisk, ekonomisk och social - blir deltagarna genom sitt kulturella och spirituella engagemang en del av en större utveckling för människan och jorden. Och det är här som frågan om utveckling hamnar i centrum. Enligt min mening förbises detta ofta när man talar om hållbar utveckling. Frågan glöms bort: hållbar utveckling, men i vilken riktning då? Vart och hur vill vi utvecklas som människor och som jord? Denna fråga ställs egentligen inte heller i hållbarhetsdiskursen. Under 40 år har aldrig definitionen ändrats av FN: "Hållbar utveckling är en utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov", i harmoni med jorden.

Så hållbarhet är upprätthållandet av status quo?

Ja, status quo för ett system, det är stationärt. Men vi måste lägga till begreppet utveckling. Det är mycket viktigt, för annars kommer vi att tappa bort oss. Detta kritiserar också av tänkare från det så kallade "globala syd". De säger: "Hållbar utveckling är elitistiskt, det är imperialistiskt, det är nykolonialistiskt. För vad gör ni i slutändan? Ni kör dyra elbilar och bor i lyxiga trähus, och ni behåller makten.

Så djävulen kommer tillbaka in genom baddörren?

Ja, vi har en absurd situation här, eftersom 80 procent av världens befolkning bara har tillgång till 20 procent av resurserna, medan 20 procent av världens befolkning gör anspråk på 80 procent. Så kritiken lyder: hur kan ni ens tänka på att spara i er rika värld av överflöd och tvinga på oss detta innan vi har bröd och vatten? Det finns en enorm spänning och en radikal orättvisa, vilket är anledningen till att hållbar utveckling alltid måste integrera social hållbar utveckling, såsom beskrivs av FN. Ja, med-

vetenheten har ökat, men effekten av handling har minskat. Vi vet mer och gör mindre.

Du intresserar dig för hållbarhet. Vilken sorts väsen är det som knackar på dörren?

Det är ett väsen som ställer frågor för att få så mycket som möjligt att bli till genomtänkt handling. Det älskar tillämpad kunskap, tillämpad antroposofi. Det vi förstår, det som ligger framför vårt inre öga, måste finna sin väg in i det dagliga livet med största konsekvens. Det är inte en stor modell eller en regering som kommer att åstadkomma den stora förändringen med lagstiftning. Snarare är det mina och era steg varje dag. Jag är ju trots allt ansluten till jordbrukssektionen. Det är därför jag ofta kommer fram till att jag faktiskt borde bli jordbrukare. Många människor genomför idén om hållbarhet på ett mycket radikalt sätt - till exempel i Kina. Där har vissa planterat så många träd att nyplanteringen har sugit upp allt grundvatten och fått miljön ur balans. Man måste förstå vad det är man gör.

Var finns inspirationskällan till att ta reda på vad som är det goda?

Det låter kanske enkelt, men så här är det för mig: det goda uppenbarar sig genom möten med andra människor, genom möten med naturen och slutligen genom möten med stjärnorna. Jag finner det goda som inspiration, som intuition, i kvaliteten på mötena.

Johannes Kronenberg,

född 1991 i Bosch en Duin (Nederländerna), studerade konst (BA) i Nederländerna och hållbar utveckling och ledarskap (MSc) i Karlskrona (Sverige) och vid universitetet i Bern. Yrkesmässigt har han arbetat för Green Cross Netherlands, Institute Amsterdam och flera utbildningsprogram inom formellt och informellt lärande. Han har arbetat på Goetheanum sedan 2019, bland annat som forskningsassistent på sektionen för jordbruk och i styrelsens projektgrupp.

Källa: Das Goetheanum, Nr. 47, 2024.
Översättning: Red. GN.

”Jag är framtiden”

Wolfgang Held

Det var vad lantbrukaren Ercilia Sahores ropade till de 700 lantbrukare och trädgårdsmästare som samlats i Goetheansalen. Hon menade det i dubbel bemärkelse. Hon hade rest från Mexiko och kom därför från en tidigare tidszon - från ”framtid”. Samtidigt rapporterade hon om jordbruksprojekt som leder in i framtiden.

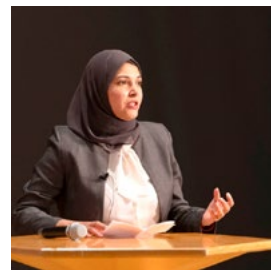
Vilken bild: Några veckor före firandet av 100-årsdagen av Rudolf Steiners död samlas arbetare med hela jordens jord och för jorden. Därframme lyser affischen ”Vår jord, vår framtid”. Sorlet tystnar när en enda violin ljuder från publiken, Bachs Chaconne. Lantbrukssektionens årliga konferens i början av februari handlar nu om hela jorden och en individ spelar och fångslar de 700 personerna i salen. Denna bild - individen och jordens liv - upprepades flera gånger under öppningsceremonin.

Homeopatiskt jordbruk

Ueli Hurter och Eduardo Rincón står på scenen. Den mexikanske jordbrukaren Rincón är värd för årsmötet för första gången som ny som en av två ledare för Lantbrukssektionen. De representerar tillsammans världens vidsträckthet och det faktum att jordbrukare och trädgårdsmästare från 47 länder har rest till konferensen. ”Det handlar om framtiden, och därför är det en panel med bara kvinnor”, säger Ueli Hurter och presenterar de fyra kvinnliga talarna som ska tala om tre projekt från väst, syd och öst: Mexiko, Egypten och Indien. Vilken vacker bild: Eduardo Rincón och Ueli Hurter flankerar de fyra från framtiden.

Ueli Hurter börjar med en bred båge: ”Förhållandet mellan människan och jorden är lika gammalt som mänsklighetens historia. Vår moderna tid har distanserat oss från jorden. Vi ser den utifrån, som om den vore ett ting. I gengäld har vi fått personlig frihet. Nu befinner vi oss vid en kritisk punkt, jorden håller på att brytas sönder under våra händer och fötter. Vi uppmanas att ur frihet återknyta kontakten med den. Det handlar om ett engagemang för hela jorden. Och därför har vi bjudit in våra syskonrörelser från familjen för ekologiskt jordbruk till denna konferens. Från omställningen av enskilda mindre jordbruk vill vi nu ta större steg. Vi kommer att få höra om tre projekt, tre program

som arbetar med många enskilda bönder för att forma framtiden från dag till dag. Det handlar om att förbättra för de många små gårdarna och för naturen. För att möjliggöra framtiden måste man ha modet att ta så stora steg”, säger Hurter. Han nämner sedan den homeopatiska storleken: 0,006 procent av de människor som arbetar inom jordbruket på jorden, arbetar biodynamiskt. Det skulle behövas en befolkningensmängd motsvarande en liten stad, 17 000 personer samlade i salen, för att kunna säga: ”Om alla dessa är lantarbetare, så arbetar en av dem på en Demetergård. Precis som de starkt utspädda preparat som används på odlingsfälten: mycket lite och mycket på samma gång.”

Thoraya Seada von Sekem

Klimatvärdsmästaren

Thoraya Seada från Sekem, Egypten, talar först. ”Jag är här som representant för ”Economy of love - Kärlekens ekonomi”. Jag skulle vilja dela vår historia med er. En berättelse om kärlek till vår jord, till våra enskilda jordar, till vår hälsa och till vårt samhälle.” Hon fortsätter sedan med att lista vad Sekems broderskap inom jordbruket handlar om: att sprida biodynamiskt jordbruk över hela världen - att förmedla praktisk kunskap och medvetenhet till jordbrukare, att utveckla incitament för omställning och för marknaden, samt att utbilda konsumenter. Enligt Seada erbjuder Sekem utbildningsprogram för att utbilda och stärka småjordbruk. Vi mäter varje ton kol som binds i marken och i träden. År 2024 hade vi totalt planterat 1 miljon träd, producerat 26 000 ton kompost och omvandlat 25 000 hektar mark till

biodynamiskt jordbruk. 5 000 småjordbruk har slutfört verifieringsprocessen och fått sina koldioxidcertifikat. 130 000 ton kol har avlägsnats från atmosfären. Vi blickar framåt. Vi uppmuntras av det faktum att vi tilldelades Gulbenkian- och Climate Champion-priserna förra året. Vi vill stödja och konvertera 40 000 småföretag till slutet av nästa år.”

Siffrorna grundar och rättfärdigar hennes tal och ger det samtidigt en explosiv kraft. Margot Saar, som simultantolkar till tyska, använder ordet ”konvertera” i stället för den vanliga formuleringen ”konvertera till biodynamisk odling”. Så passande! I trossammanhang konverterar man, och detta beslut att övergå från konventionellt till ekologiskt jordbruk, har en lika djupgående effekt på ödet som trosfrågor.

Naglaa Ahmed von Sekem

Hon följs av sin kollega Naglaa Ahmed, en representant för småjordbruken i Egypten. Att läka jorden innebär att man först måste läka sig själv. Att förbereda framtiden innebär att förändra hjärtan, förändra tankesätt. De nya initiativen visar hur omfattande Sekems arbete är: Det finns en sjukförsäkring för kvinnliga jordbrukare och deras familjer. Man mäter också effekterna av det biodynamiska jordbruket. Det här övertygar fler människor, säger Ahmed. Sedan berättar hon om en enskild lantbrukare. Efter att hans son hade dött i cancer bestämde han sig för att gå över till biodynamisk odling. Han föreslår sina grannar att göra detsamma. Och effekten blir att en hel del händer. Hon räknar upp andra motiv: En del vill göra något för kommande generationer, andra vill utvecklas ekonomiskt och ytterligare andra vill förbättra sin hälsa. Det som faraonerna i den egyptiska dödsboken bekräftade för sin gud: ”Jag har inte förorenat Nilens vatten, jag har inte låtit något djur lida, jag har inte försummat någon växt”: är samma sak som vi lovar oss själva idag. Hon avslutar: ”Jag är så glad att jag får vara med på den här resan!”

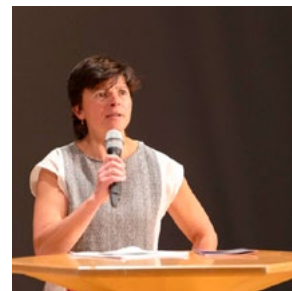

Swati Renduchintala, Indien

Indisk eld

Det verkar som om talarna representerar de fyra elementen. Thoraya Seada talade som en strömmande flod och Naglaa Ahmed höll en didaktiskt uppbyggd föreläsning, organiserad som jorden. Sedan kom elden: Swati Renduchintala, representant för den indiska miljörörelsen, iförd röd kostym, beskrev den ”kopernikanska vändningen” i markanvändningen på subkon-

inenten. Så beskrev klimatforskaren Hans Joachim Schellnhuber Andhra Pradesh-samhället från Indien och Sekem vid förra årets Gulbenkian Award-ceremoni. ”Jag representerar 1 miljon bönder i mitt land”, inleder hon sitt fyrverkeri. Det handlar om att vitalisera och förnya jorden. Naturligt jordbruk innebär att man ”imiterar” naturen. ”Det finns ett naturligt ekosystem, och det har varit vår inspiration. Vi vill öka den mikrobiella funktionen i jorden, eftersom jordbruket inte sköts av jordbrukarna utan av mikroberna. Det är den mikrobiella aktiviteten i jorden som gör jobbet.” Så det handlar om att stödja deras funktioner. Hon jämför jorden med människans tarm, där ett mikrobiom också ansvarar för ämnesomsättningen. Sedan 1960-talet har denna kunskap gått förlorad på grund av utvecklingen av jordbruk med kemikalier och bekämpningsmedel. Det är därför som ”ny”, egentligen gammal kunskap, nu behövs. Swati Renduchintala talar mycket snabbt, kastar in hela sin själs eld i rummet och gör det med politisk beräkning: fram till nu var ekologiskt jordbruk en marginell företeelse och universiteten var emot det, de hade sin egen lobbyverksamhet. Därför är det viktigt att ”lägga fram bevis” och bevisa att det ekologiska jordbruket är framgångsrikt. Hon gör sedan en intressant jämförelse: att ställa om gårdar och ändra landsbygdsbefolkningens medvetenhet påminner om ett program för tillbakadragande, ett tillbakadragande från tron på den tekniska genomförbarheten från den ”gröna revolutionens” dagar. En eller två dagars utbildning kommer inte att leda till någon förändring. ”Vad vi behöver är personer som känner till naturbruk, som är förebilder och som berättar om sina erfarenheter och därför är övertygande. Det är viktigt att lantbrukarna får följa med under en längre tid på sin väg mot omställning.” Det skrattas i salen när hon säger att det tar längre tid att övertyga männen att ställa om. De vill tänka rationellt. Därför går förändringen snabbare om man vinner över kvinnorna - inte genom planer, utan genom närvaro. Man måste vara på plats. 1 miljon småbrukare har nu anslutit sig till programmet, och det finns 60 miljoner i hennes provins Andhra Pradesh. Med tanke på hennes energi är det mycket möjligt att hon kommer att vinna över dem också.

Ercilia Sahores, Argentina/Mexiko

Förälskad i stäppen

Sedan talar Ercilia Sahores. Argentinskan har tagit med sig framtiden till Mexikos halvöken. Hon börjar med sin egen berättelse: ”Jag kom till San Miguel de Allende för första gången 2005. Jag reste med min ryggsäck genom Mexiko till Kuba. Jag tillbringade nyårsafton i San Miguel i centrala Mexiko. Det är en vacker stad: kullerstengator, livlig kultur i stadskärnan. Och det finns många olika nyanser av orange på sommaren under solnedgången. Då visste jag inte att jag skulle flytta dit fem år senare för att organisera den första agroekologiska gatumarknaden. San Miguel ligger i delstaten Guanajuato. Delstaten, som traditionellt präglats av jordbruk och gruvsdrift, har en hel del grönsaksodling, främst för export; broccoli, sparrissallad - odlad med mycket kemikalier och bekämpningsmedel. I dag kan

man se stadsbebyggelse, golfbanor, boutiquehotell och exklusiva vingårdar. Jag har en känsla av att hela världen går i den här riktningen.”

Hon talar sedan om de ekologiska konsekvenserna av jordbruksboomen: ”Överanvändningen av vatten gör att grundvattennivån sjunker: 2 till 3 meter per år. Där man tidigare behövde borra 40 meter för en brunn, måste man nu borra 120 meter. Ytvattnet är förorenat av arsenik, fluorid och tungmetaller.” Hon nämner tidigare ekologiska synder: ”Silver bröts under kolonialtiden. De spanska härskarna stal marken. De förslavade ursprungsbefolkningen och tvingade dem att arbeta på plantager och i gruvor. Träden högg ned för att smälta silvret, vilket torkade ut regionen och förändrade klimatet. Det som en gång var en bördig dalgång är nu ett överbetat område där de flesta bönder inte längre ens kan hålla sina mjölkkor. De släpper ut sina undernärda djur för att klara sig själva av den glesa växtligheten. De unga människorna lämnar dalen. För dem är det som att kämpa för sin överlevnad. Så de föredrar att arbeta inom cateringbranschen i San Miguel. Eller så emigrerar de, illegalt till USA, eller arbetar i monteringsfabriker eller går med i drogkarteller. När jag kom till San Miguel blev jag förälskad i det utmanande landskapet - skönheten när några droppar regn får kaktusarna att blomma under regnperioden, doften i luften. Snart kommer hela jorden att vara lika avmagrad som detta landskap. Detta är den framtid som knacker på vår dörr. Alltför länge har ökenutbredning setts som ett problem i sydstaterna. Men ökenspridning och torra är bland de största miljötmaningarna vi står inför i dag. Det uppskattas att cirka 3,2 miljarder människor för närvarande lever på förstörd mark. Detta motsvarar över 10 procent av landytan. Vi gör något åt det: Vi har en gård där vi odlar grönsaker och fruktträd. Vi har får, kycklingar och kalkoner. Det finns en skola. Folk kommer från hela Mexiko för att lära sig här. Vi har permakultur, biodynamiskt jordbruk. Och vi anställer också människor från grannkommunerna. Vi har en butik med lokala produkter och en restaurang där vi gör våra egna tortillas, av vår egen icke-GMO-processade majs. Vi har torrkomposterande toaletter. Ändå förlorade vi träd, biomassa och kol i marken 2019, under en av de värsta torrperioderna på 30 år: Djupet på det organiska materialet i vår jord minskade från åtta till tre centimeter. Transportören som förser oss med vatten var knappt synlig i det dammoln som han virvlade upp. Sedan hörde vi talas om idén att mata djur med fermenterade agaveblad. Så det verkade som om vi hade det vi behövde allra mest helt i närheten. Vi kallade detta ögonblick för ”öknens Epifania”.

Vårt projekt försöker nu läka den skadade miljön och återställa den regenerativa och holistiska användningen av agaveväxterna. Det finns 230 arter av agave i världen, varav 150 är hemmahörande i Mexiko. Agaven används främst för tequilaframställning (sprintsort). För detta ändamål extraheras den sockerhaltiga saften från bladen och stjälkarna, medan bladen och fibrerna kasseras. Vi däremot fermenterar bladen för att få fram ett näringsrikt och välsmakande livsmedel. Agaven behöver inte vattnas. Den lagrar vatten under regnperioden och fukt från luften. Den växer snabbt och producerar stora mängder biomassa. Växterna öppnar sina bladöppningar på natten för att absorbera koldioxid för fotosyntes under svalare temperaturer.

Akacior och agaveväxter

Akacior växer i 40 procent av de torra och halvtorra landskapen, ofta tillsammans med agaver. Acaciorna har mycket djupa pårötter som växer nedåt i jakt på vatten, ner till cirka 40 meters djup. De binder kväve och förbättrar bördigheten. Vi har upptäckt att om de hackas och fermenteras kan de användas som djurfoder. Fermenteringen gör dem ätliga för djuren. Under torrperioden, när det nu förekommer överbetning, kan vi mata

med agaver och akacior så att marken kan återhämta sig. Det går åt 5 000 liter vatten för att producera ett kilo klöverfoder. Majs behöver 1200 liter vatten och agavefoder behöver bara 60 liter vatten. Vi har olika områden där vi genomför våra projekt. Alla lösningar passar inte överallt. Man får helt enkelt anpassa den. Det andra problemet är den skepticism vi möter. Lokalsamhällena var skeptiska till att använda agave som ensilage. Tidigare hackade bönderna den till sina djur, men det ledde till matsmältningsproblem och smärta. Så det var en lång inlärningsprocess för människorna där att lära sig att undvika detta genom jäsning. Vi har återfört nytt liv till en misshandlad mark. Det är bra för djuren, för klimatet, för småbrukarna och för vattenbalansen. Det är en teknik för att återuppliva marken och också ett sätt att läka det som har förstörts.

Det som ger mod

Eduardo Rincón frågar sedan hur man tar steget från det lilla till det stora. Naglaa Ahmed: ”Man behöver människor. I Egypten träffas människor i kollektiv, och det är där vi finns. För det andra visar vi de statliga myndigheterna vad som är framgångsrikt. Regeringen kan sedan multiplicera detta med sina resurser. Det växer när det blir ett regeringsprogram.” Thoraya Seada: ”Det första steget är en vision. Nästa steg skulle vara att ha ett projekt, ett pilotprojekt. För att förverkliga det måste man använda allt man har, alla verktyg och en bra struktur. Man fortsätter att stöta på hinder tills man hittar en framgångshistoria som man kan berätta. Och det var vad vi hade i Egypten. Vi hade en vision om hållbar utveckling. Och vi började med ett pilotprojekt på en enda gård, ”Economy of Love”. Vi såg det som en modell, som en framgångssaga. Sedan utvecklade vi planer. Det är mycket viktigt. Vi började med en gård och nu har vi 16 000 små gårdar. Jag skulle också vilja säga att dokumentation och fallbeskrivningen är viktigare än att tala om själva fallet.” Naglaa Ahmed: ”Man måste inspirera människor och mäta effekterna för att göra förändringen påtaglig. Naturligtvis måste man också introducera arter som kräver mindre vatten och har en bättre inverkan på klimatet. Det är viktigt att uppnå något ekonomiskt och hälsomässigt.” Ercilia Sahores: ”För oss handlar det om att utbilda färdigheter. Utbildning är grundläggande, liksom att utbilda konsumenterna. Och det är en viktig faktor för att göra det möjligt för bönderna att sälja sina produkter.” Ueli Hurter sammanfattar denna rika stund på scenen: ”Jag antar att det inte är så lätt som det låter. Men det händer, och det är det som uppmuntrar oss.”

Källa: Das Goetheanum, Nr. 8, 2025.
Foto: Alla bilder, Xue Li
Översättning: Red. GN.

MEDBORGARINITIATIV

Goda skäl

Wolfgang Held

Medborgarinitiativet "Weil's hilft" (Eftersom det hjälper) samlade 200 000 underskrifter och resulterade i en "hearing" om homeopati i Tyska Förbundsdagen. Hälso- och sjukvårdsministern var tvungen att backa från att stryka den mjuka terapin från att vara ersättningsberättigad som "vanliga" läkemedel. Enligt Anna-Katharina Dehmelt, som gett ut den lilla boken "Goda skäl för homeopati", var det en stjärnstud. Enligt Dehmelt innebär omfattningen av de frågor som är förknippade med homeopati att denna kamp sannolikt kommer att fortsätta. Detta motiverade henne att sammanställa tio artiklar från tidskriften "Info3" om homeopati och antroposofisk medicin till en bok.

Georg Soldner skriver det första inlägget och bevisar titeln på medborgarinitiativet "Weil's hilft" (eftersom det hjälper) i två fallbeskrivningar. Tvååriga Maria med mellanöroninflammation och treåriga Joseph med lunginflammation. I bägge fallen kan Soldner avstå från antibiotika och aktiverar självläkandet med omslag och globuli (små homeopatiska kulor). Han kunde behandla 95 procent av alla barn med smärtsamma mellanöroninflammationer utan antibiotika. En intressant information från Soldner: Samuel Hahnemann introducerade inte bara homeopati utan även den individuella sjukdomshistorien i medicinen. Soldner har ett annat "mirakel" att erbjuda: Ett spädbarn med hjärtfel går inte upp i vikt efter en operation. Arsenik i högpotens C30 gör att den lilla går upp i vikt. Som en påminnelse: C30 betyder att man späder ut trettio gånger i förhållandet 1:100 så att ingen molekyl av den giftiga arseniken finns kvar i potensen.

Det som verkar är lagligt

Frank Meyer påminner i sitt bidrag om att inom antroposofisk medicin ges låga potenser (D1 till D6) för det rytmiska systemet, medelhöga potenser (D10 till D12) och höga potenser för nervsinnessystemet. Genom utspädningen höjs de naturliga substanserna till en nivå som är lämplig för den mänskliga organismen. Intressant: Olika potenser kan ge polära effekter! Meyer förklarar också vad globuli handlar om. Också nytt för mig: Den antroposofiska läkaren Heinz Hartmut Vogel byggde en bro från antroposofisk till homeopatisk medicin med sina egna läkemedelskompositioner, som utgör grunden för Wala-preparaten. Jens Heisterkamp besökte Michael Keusgen, dekanus vid Marburgs universitet och chef för den tyska förbundsagens kommission D. Det är fantastiskt vad chefen för kommission D i den tyska förbundsagen säger om homeopati: "De godkända homeopatiska och antroposofiska läkemedlen har exakt samma status som alla andra godkända läkemedel. Det är riktiga läkemedel som har en tillräckligt hög bevisnivå, där jag måste ha minst en klinisk studie för godkännande, till exempel för behandling av en allvarlig sjukdom". Så ingen kan hävda att homeopati på något sätt är något slags voodoo." Att homeopati inte skulle vara evidensbaserat är nonsens, understryker Keusgen, och tillägger att andra kulturer är stolta över att ha sin egen traditionella medicin. Som expert kan han inte heller förstå varför kvalitetsmedier deltar i propagandan mot homeopati. Heisterkamp frågar Keusgen om den vanliga kritiken att det inte finns någon vetenskapligt plausibel verkningsmekanism och därmed ingen terapeu-

tisk effekt. "I korthet innebär detta att det som inte kan vara, inte får vara." kommenterar Keusgen: Det är inte den farmakologiska effekten eller en cellulär molekylär mekanism som är avgörande, utan den terapeutiska effekten. Harald Walach, legitimerad psykolog, betonar att det i Tyskland endast krävs en studie för att bevisa effekt och nämner exemplet med influensamedicinen Tamiflu, som köptes in till enorma kostnader och sedan kasserades. Det framkom senare i domstol att läkemedelsbolagen hade undanhållit negativa studieresultat. Om man nu frågar sig om beviset för effekten av homeopatiska medel, noteras det i Drug Commission D från Federal Institute for Drugs att de inte har en sjukdomsindikation, utan en läkemedelsbild. Därför handlade studierna om effekt mindre om godkännande och mer om allmänintresse. Katharina Gaertner, University of Bern, har samlat in antalet doktorsavhandlingar, konferensrapporter och magisteruppsatser om homeopati och kommer fram till 636 studier! Walach nämner också förra årets metastudie av Harald Hamre. Fem metaanalyser med en tillräcklig mängd data bevisar homeopatins effektivitet. Walach betonar också att studier med negativa resultat i det rådande klimatet skulle ha mycket lättare att inkluderas i den peer-reviewed litteraturen. Glädjande nog vill Walach, tillsammans med Katharina Gaertner och Stefan Baumgartner, publicera en metaanalys av alla studier och sammanfatta ytterligare studier som visar att homeopati är effektivt för andra diagnoser. Fram till dess, avslutar Walach, kan man hålla sig till de befintliga studierna, som redan visar att homeopati kan göra mycket mer än placebo.

Inte en vetenskap om naturen, utan en vetenskap om handling

Renée Herrnkind rapporterar om den holländska veterinären Liesbeth Ellinger. Hon arbetar framgångsrikt med homeopati vid svaghet i förlossningsprocessen, avvänjning eller diarré hos nyfödda smågrisar och kan också påvisa bevis från studier. I en intervju med Roland Richter betonar Berlinläkaren Harald Matthes att medicin inte är en naturvetenskap, utan en handlingsvetenskap. Med hjälp av exemplet psykoterapi mot cancer visar Harald Matthes att läkning också sker bortom partikelkausalitet. Studien med amerikanska studenter visar något liknande. En del av en grupp ombads att meditera dagligen. Resultatet: stressgenerna minskade betydligt. Hur, frågar sig Matthes, kan meditation påverka något så materiellt som gener? 70 procent av befolkningen vill ha integrativ medicin, säger Matthes. I den sista delen av boken berättar Anna Katharina Dehmelt om Stephan Baumgartners forskning. Fysikern har upptäckt att homeopatiska medel är särskilt effektiva där en process har hamnat i obalans och där de främjar självläkning. I Rudolf Steiners efterföljd talar Baumgartner om materiens "öppnande". Den har kondenserats från anden och denna process vänds under potentieringen. Den lilla publikationen är också tillägnad de militanta grupperna mot homeopati, "skeptikerna". Precis som homeopatiska medel arbetar med organismens läkande kraft förlitar sig redaktören Anna-Katharina Dehmelt och hennes författare på läsarens fördomsfria sinne. Detta återspeglas i det enkla, tydliga språket, närheten till patienten och en inbjudan till dem som kritiserar att inleda ett samtal om denna mystiska medicin, eftersom det finns goda skäl att göra det.

Källa: Das Goetheanum, Nr. 42, 2024.
Översättning: Red. GN.

De skissade Naturstämningarna & Rudolf Steiners nya väg till färgkonsten

Motiv 6 och 7. Det bruna – Jordens glans

Bo Werner Eriksson

I det sjätte och sjunde motivet kommer den bruna färgens mångsidighet med i övandet. Dessa övningsmotiv lyfter fram nya egenskaper hos färgen som är besläktade med det visnande i naturen och den stigande månens inverkan på det levande. I boken "Hur uppnår man kunskap om de högre världarna" beskrivs de processer som är verksamma i det levande "växandet och visnandet". I *Naturstämningarna* är det de verksamma krafterna i solen, månen och i det växande som utgör de viktiga och grundläggande elementen. Dessa krafter blir då visuellt och själsligt förnimbara genom glansfärgerna och bildfärgerna.

I sin bok beskriver Steiner det växande som avlägset besläktat med förnimmelsen i en soluppgång medans det visnande beskrivs som avlägset besläktat med månens långsamma uppstigande över horisonten. Aristoteles har samlat sina erfarenheter av detta växande och visnande i en liten skrift som har ett nära släktskap med Steiners idéer.

När Steiner lägger grunden för den nya färgkonsten visar han på olika element i måleriet. Exempelvis det mer matematiskt geometriska centralperspektivet och det arabiska dekorativa bildlösa, medan han i sin egen intention tar fram *det organiskt symmetriska*. Det är den här skillnaden mellan organiska och det mekaniska som är maskinens grund.

Det väsentliga med *Naturstämningarna* är att skapa ett utbildningsgrundlag som bygger på färgens egna inneboende skaparkraft, naturens egen natur. I det sjätte motivet, "stigande måne",

är brunt en ny spelare i måleriet. Brunt har i princip mer en inre släktskap med glansfärgerna än med bildfärgerna. I denna övning ser vi tre olika nyanser av brunt. Först en gulaktig brun, därefter en rödaktig brun och så en blåaktig mörk brun: Det bruna stegras från en ljusare till en mörkare nyans. Detta motiv bygger på mötet mellan glansfärgen gult och jordens glans, det bruna. I den måleriska processen är det mötet mellan gult och brunt – genom att det bruna blir starkare och mörkare – som skapar en uppåtsträvande verkan i det gula och får en inre kraft av det röda och som hålls samman av det blå. Måleriskt betraktat är det ett *glansfärgsmotiv i process*.

Det sjunde motivet bygger på en mer rödaktig brun och varmröd cinnoberfärg eller som Steiner säger, en ljusröd färg. Gult är inte verksamt i detta motiv utan det är inkarnatet som fyller ljuset. Detta motiv har fått namnet *sjunkande måne*, vilket kommer sig av att det rödbruna har en tilldragande affektion på det varmröda. Genom att inkarnatet är med men inte det gula, får detta motiv ett mer innerligt uttryck än sjätte motivet som är mer naturartat.

Intentioner med dessa övningar är nog att målaren skall kunna utveckla en egen inre förnimmelse och skaparförmåga, som hämtas fram ur färgens egenartade skaparkraft – genom *färgkonsten*.

Färgen som motiv

Ulf Sand

Följande artikel är ett utdrag av en text kring färgforskning inspirerad av Goethes färglära och Rudolf Steiners kunskap om färg som kreativ form-skapande värld.

Färgen som motiv, vad betyder det? Skall det vara något nytt? Är det en kalibreringsfråga på stämningar i exempelvis ett färgat rum, i ett konstverk eller i en praktisk tillämpning som i trafiken? Färg och form hette det tidigare. Formen var det viktiga, det strukturella, färgen var aktören, det individuella, som var underordnat den strukturellt formade verkligheten. Strukturen styr funktionen, förändras strukturen, så förändras verkligheten. Den moderna konsten är också strukturell. Duchamps *Ready mades* är kanske det bästa exemplet på en sådan förändring. Hans arbete har följts av ett oräkneligt antal strukturellt betingade konstverk. Den expressionistiska konsten från femtiotalet och framåt ingår också i denna strukturella tradition. Kanske kan den uppfattas motstridigt som en renodlad aktörskonst, men det är action som gäller, från första start. Attacken i expressionismen är viljebetonad, inom konceptkonsten är det tanken, eller föreställningen som gäller. I New Age- måleriet är det strukturella elementet dominerat av känslöstämningar. I inget av de tre fallen av strukturellt betingad konst som totalt har dominerat det senaste seklet, har "färgen som motiv" haft någon som helst bäring. En del konstverk har mer av färg, andra mindre, men ingenstans är *färgvärlden* bärande som funktion. Slutsatsen blir då inte varför, utan frågan: Vad är färg? Vad menas med "färgen som motiv"?

Lasyrtekniken "har varit målarkonstens viktigaste verkningsmedel under alla blomstringsperioder"¹

I det följande handlar det om vägen från Apelles (370 – 306 f.Kr.), en av antikens mest berömda målare, till vår tids postmoderna bildvärld. Hur har det sett ut, hur har konstens roll som representation förvandlats och utvecklats? Jag kommer att hävda att den direkta kopplingen mellan skönhet och makt som uppstod i Alexander den stores tid och som levde fullt ut genom historien till och med Napoleon, numera efter romantikernas, impressionisternas och expressionisternas insatser har brutits till förmån för en ny frihet. I vår tid handlar det om att skapa "konst" som ett övningsfält, något som på sikt kan berika konstens betydelse i samhället. Denna frihet kommer jag att söka belysa utifrån en goetheanistiskt orienterad arbetsmetod. Jag målar själv aktivt i detta övningsfält. Resultaten är inte konst i gängse mening, utan snarare användbara för vetenskaplig bearbetning.

Konsten, och därigenom färgen som uttrycksmedel besitter en egen kraft som det gäller att förlösa. Denna inneboende kraft var det som Alexander förband med "skönheten som statsbärande makt". Det mandat som styrte konsten under historien är nu be-

friat, men konsten är inte mindre lagbunden för det. Konstens lagbundenhet tillhör alltså inte tiden, utan tar sig olika uttryck i olika tider. Vår tid är lyckligt lottad så till vida att konst inte utgör ett hot i den bildvärld som vi tillåts leva i. Konflikten i Tyskland mellan Bauhausrörelsen och nazismen är ett slående exempel på hur illa det kan vara när det är som värst. Då en konstnärlig uppfattning kunde vara lika med risken för förlust, inte bara av yrket, utan i slutänden av livet självt.²

Konsten som övningsfält handlar då framförallt om hur skapar jag idag och vad jag vill undersöka. Arbetets slutsatser kommer att försöka bevisa att konsten som övningsfält i dag är en näringsfråga för livet, en nödvändighet, en personligt individualiserad skolningsväg. Detta är något annat än den bildvärld som tjänar en stats manifestation av nationell makt eller innefattar det kommersiella tvång som förekommer i reklam och media. Dessa yttringar manifesteras genomgående där konst är del av ett kulturarv. Konst som allmänt begrepp skall inte heller förväxlas med konsten som övningsfält. Konst är konst. Vetenskap är vetenskap. Att skapa konst är nödvändigt för att upprätthålla kulturer. Att skapa vetenskap är lika viktigt för att förtäta kunskanden om densamma. Det innovativa ligger i att ha en relation till båda. Övningsfältet som sådant är det moderna samtalets fält som öppnar för något nytt.

Atramentumprocesser som färgforskning

Intentionen med atramentumprocesser, att applicera olika lasyrer inom färgforskning, är att låta färgens inneboende kraft som gestaltningskraft uppenbaras som primärt motiv. Den förste som medvetet använde ett atramentum var den grekiske målaren Apelles. Han brände själv ett svart pigment från elfenben. Detta lade han som en ytterst tunn slöja över sina målningar. Effekten blev ett skimrande magiskt silverljus som ögat inte kunde se, men som ändå förändrade varseblivningen av bilden. Det kändes. Apelles målningar skilde sig markant från hans samtida. Han är känd som Alexanders hovmålare och är allmänt betraktad som målarkonstens fader, hans kända tidsera är 332-329 f. Kr. Bilderna blev världsberömda under hellenismen och kunde beskådas på Palatinen i Rom fram till Neros brand 64 e Kr.³

Botticellis målningar *Venus födelse* 1485, samt *Förtälet* 1494-95, stammar från originalmålningar av Apelles.⁴ Under renässansen användes flera lasyrer eller atramentumskikt, framförallt av Venedigs målare med Tizian i spetsen.

Rudolf Steiners utveckling av atramentumbegreppet

Rudolf Steiner tar upp Apelles tråd och för den vidare i ett föredrag hållet i Dornach den 8 maj 1921. Här handlar det om bildfärger och glansfärger och deras relation. När vi vill måla något

fysiskt, så måste något ljusfyllt klinga in i det rent bildmässiga, ljus måste skapas genom att ett förtunnat svart läggs som en slöja över bilden. När vi vill måla något växande är det en gulvit slöja som läggs över bilden. När vi vill skildra något själsligt kräver det en blå slöja. På jag-nivån måste de förtunnade slöjornas olika färger, svart och vävande vitt som genomlyses av rött, samverka som ren bild. Det övergripande fenomenet är att en målnings uttryck gestaltas av något man inte kan se, bara uppleva.⁵ Rudolf Steiner målade själv ett tak i Haus Duldeck i Dornach med lasyrteknik. Således spänner arbetet med atramentum-begreppet över en lång tidsperiod från antiken över renässansen till våra dagar.

Eget bidrag

Färgforskningen börjar om från början. Med de mest elementära övningarna. Där upplevelser övas. Detta måste ske med fullt vaken forskarmetodik. Mitt bidrag inom måleriet, där det gula följs av rött och av blått, för att sedan sammanställas i ett samspel riktat mot människans rytmiska system, skall ses som ett försök att utifrån grundfärgernas individualiseringskraft skapa bilder som kan tala genom de tre grundgesterna i livet: Till morgonens inandning, det röda. Till aftonens utandning, det blå. Och inte minst till dagens andning, det gula.

Arbets sättet är det enklaste tänkbara, både teoretiskt och praktiskt. Idealet är att endast färgens egen inre dynamik skall bearbetas av målaren, för att sedan som färdig bild komma betraktaren till mötes. Min personliga egna intention som konstnär har, i största möjligaste mån, hållits utanför. I dessa bilder är det den forskande hållningen som är det viktiga. Vad händer när gult följs av rött och sedan av blått? Vad händer på ett djupare plan när gult målas på rött, rött målas på blått och så vidare? Tillsammans bildar dessa kvaliteter underlag för ett uttryck, den målade bilden. Dessa fenomen är tillgängliga för betraktaren genom det omvända skapandet. Betraktaren börjar där målaren slutar. Detta innebär att betraktandet av en övning kan likställas med betraktandet av ett konstverk. Bägge öppnar upp för ett kommunikationsmedvetande.

Två huvudfrågor utkristalliserar snabbt under arbetet. Den första frågan är; hur många gånger kan en färgpåläggning som innebär en reell förändring av bildens kvalitet utföras? Här handlar det tekniskt konkret om bildens möjliga död, allt blir till slut grått genom de upprepade färgpåläggningarna. Transparensen upphör. Den andra frågan handlar om hur många gånger en bild kan vitaliseras genom det som jag kallar en färgimpregnering. Den enskilda bilden tonas i gult, rött eller blått. Färgdominanten ger bilden förnyelsekraft genom förstärkt och bibehållen helhetsverkan. Det gula, det röda, det blå läggs på bildytan och förstärker genom transparensen färgens helhetsverkan.

Dessa två frågor kan liknas vid två poler som på sätt och vis står emot varandra. I bästa fall kan målningsprocessen stegras till ett ackord. En klang av uppnådd färgbiografi är då förhanden. De kan i sämsta fall ta ut varandra, så att ingenting händer. Akvarellmåleriet som jag bedriver med våt färg på torrt underlag, kallas tekniskt för skiktmåleri. Det föregående skiner igenom. Detta innebär att varje nytt skikt som målas på bilden representerar nutid. Det som skiner igenom efter torkprocessen representerar dåtid. Tillsammans bildar dessa kvaliteter underlag för ett uttryck, den målade bilden.

Här är pudelns kärna. Den målade bilden, av människan för människan, innehåller både dåtid och nutid, och när vi betraktar bilden skapar vi framtid. Genom vårt deltagande i den konstnärliga processen skapar vi ständigt på och om vår biografi. Genom konsten har vi ett instrument som kan göra oss immuna mot den första polens dominans, det utslätade grå rutinartade, som kan leda oss in i total förlamning. Den andra polens förnyelsekraft, som aktiveras genom helhetsgreppet, kan börja växa inom oss.

I tidigare epoker skilde man dessa poler åt genom begreppsparen Skönhet-Makt, Fulhet-Ofrihet. Det sköna var det sanna och uttryckte makt. Friheten var given med börden. Idag är detta inte längre relevant. Idag måste vi börja om från början. I måleriet från grunden. Från färgerna själva. Vi måste individualisera vårt förhållande till det gula, det röda, det blå, som kraft, som identitet. Detsamma gäller hela färgcirkeln. Det är bara genom vårt jag som det nu finns en reell möjlighet att arbeta med färg. Det handlar inte om att njuta av färg utifrån en estetisk hållning. Här handlar det om ett arbete, och att påbörja återskapandet av en relation till färgens skapande värld på ett djupare plan.

Noter:

1. Jens Thiess, *Renoir*, Albert Bonniers förlag, Stockholm 1944, s. 142 - 152
2. Barbara Miller Lane, *Architecture and Politics in Germany*, Harvard University Press, Cambridge, Massachusetts, 1968
3. Källorna till Apelles baseras främst på *Plinius Naturalis Historia*, Paul Åströms förlag, Jonsered 1997, olika paragrafer, exempelvis nr. 97, s. 189
4. Alexandra Grömling, *Tilman Lingesleben, Botticelli, Könmänn* 1998
5. Rudolf Steiner, *Färg och materia, att måla ur färgen, Om färgernas väsen*, Kosmos förlag 1995, s. 80 - 87

Meditation, arbetsliv & community, del I

Eleanor Edwards

Det verkar som om det finns människor, mig själv inräknad, som skulle vilja lära sig mer om meditation. Det finns åtskilliga anledningar till denna nyfikenhet, och det finns många metoder att välja bland. Genom vänner har jag kommit över ett exemplar av *"The Oxford Handbook of Meditation"* (2022) och tänker dela den med eventuella läsare som hoppas kunna öka sina kunskaper i ämnet. Sakkunskap i meditation kan man bara förkovra sig i när man väljer en inkörssport, det vill säga en metod, samt en rutin som man håller sig till, men det är inte fel om man dessutom samlar på sig ett ramverk av synvinklar kring hur man gör och eventuellt varför.

Oxford University Press är världens expert på att publicera handböcker. Den om meditation tillhör dess Library of Psychology där det finns 40 olika band och ämnen att välja bland: organizational learning, music psychology, mental health mm. Allt på engelska, och alla med långa bibliografier. Den som handlar om meditation är drygt ett tusen sidor lång, och jag kommer att återge dess innehåll i flera artiklar. Den utgivning som jag har är från 2021 och är den första som handlar just om detta ämne, som i mångt och mycket verkar vara ett "modern" sådant fast det egentligen är flera tusen år gammalt.

Dessutom kommer jag att presentera några bilder från en rad workshops som ägde rum 2008 - 2013. Arthur Zajonc ledde en grupp "akademiker", i detta fall, till hälften personer som skrivit färdigt var sin avhandling, och till hälften personer som var anmälda på olika högskolor runt om i Sverige med målsättningen att genomföra en doktorsavhandling. Zajonc bad deltagarna att formulera var sin "kärnfråga" baserad på det yrke eller arbetsfält de arbetade med: sjuksköterska, arkitekt, musiker, pedagog, administratör, läkare, psykolog mm.

Fördelen med att kombinera "meditation" med ens arbetsliv handlar om att ämnen möter varandra i det praktiska, humana livet. Man siktar inte på någon slags "nirvana" på långt avstånd, utanför samhället, när man mediterar, utan man ställer sig frågan, "Vad är det som är det väsentliga med denna sysselsättning." När man arbetar i en grupp kan det lätt bli att den ena har åsikter angående den andras inriktning, men när det gäller ens yrkesengagemang, finns det ingenting den ena kan anmärka på den andra. Det är individen som gör sina bedömningar och som agerar enligt moraliska och etiska regler som hon själv har valt.

Men det finns ytterligare en fördel med att väva ihop arbetslivet i det meditativa livet. Det är det, åtminstone för de med antroposofisk orientering, att Högskolan för Antroposofi är byggd kring olika yrkesgrupper: medicin, jordbruk, bildande konstarter, vetenskap mm. Man samlas i dessa grupper, och förhoppningsvis

i interdisciplinära grupper också, för att kunna byta erfarenheter och tillsammans formulera en sakkunskap där erfarenheter och de kvalitativa upplevelserna samlas in till en kunskapsbank.

I detta sammanhang kommer jag att berätta om hur jag ser på det som några andra människor gör eller har gjort av ett möte mellan meditation och yrkesliv. För det mesta blir det människor jag har träffat, under några minuter eller under flera decennier. Det som jag berättar handlar om mina intryck och reflektioner, inte om eviga sanningar eller klarseende. Det är därför man använder sig av en handbok, som kommer att revideras och ges ut flera gånger, och inte en "encyklopedi" som ska ge den kompletta bilden, helst godkänd av en akademi. Det som skrivs här är ett pågående arbete, inte den slutgiltiga överblicken som gäller för alltid.

Ni som har läst Jan Guillou vet att Piratförlaget har gett ut den tredje delen av romansviten som handlar om den fiktiva "Firma Hamilton och Ponti", och eventuellt har ni hittat några spår i frågan om hur man utvecklar meditativa förmågor genom regelbunden övning. Ni vet kanske att Hamilton är den påhittade hjälte från Guillous "Coq Rouge" sviten, och att Ponti är en författare/journalist, också han fiktiv. Fast Ponti verkar också fungera som ett nom de guerre för Guillou, och rösterna blandas ihop genom hela texten.

Ni som inte har läst Jan Guillou har missat en hel del levrat blod och annan form av våld, samt en världsåskådning som är sammansatt såväl som imponerande. Läser man en enda av Guillous böcker noggrant, anar man att det inte är mycket som går honom förbi i dagens kaotiska samhälle. I denna senaste roman erkänner Ponti/Guillou att han läser tidningar två timmar om dagen. Det märks. Guillou kan skriva artiklar om många författare, och det gör han konstant i "Anteckningar från Aftonsången", Piratförlaget, Stockholm 2024.

Det som skulle kunna vara relevant i detta sammanhang, det vill säga ett inlägg på Forum, för till stor del medlemmarna i Antroposofiska sällskapet, handlar om ett par tre sidor där Ponti/Guillou beskriver ett jaktpass han upplevt för några år sen under safari i Afrika. Författaren visar en sinnlig bild av en andlig förmåga vill jag påstå. Jägaren har suttit i två dagar på en undanskymd plats och väntat på ankomsten av ett åtråvärt praktdjur. "Där satt jag från före soluppgång till efter solnedgången i ett gömsle för att vänta på en påstådd enastående sabelantilop som 'bergsäkert' skulle komma för att dricka förr eller senare. Det gjorde han inte. Så är det vanligtvis med alla 'bergsäkra' jaktplaner."

Ponti/Guillou fortsätter. Följande dag berättade ett barn som hämtat vatten i gryningen "att hon sett en sabelantilop så stor att han måste vara en gud. Jag haltade iväg åt det hållet instinkten ledde mig, stannade vid en väg, ställde upp mitt skjutstöd och väntade. Den här gången tre minuter. Så kom han, stannade mitt på vägen och spanade misstänksamt mot mej. Jag mätte avståndet innan jag sköt, trehundraforton meter." Ponti/Guillou justerar mekaniken på geväret och skjuter. Han får en magnifik trofé att ta med sig hem till sin gård i Sörmland. (S. 262)

Nu kommer vitsen. Ponti/Guillou sitter av ett annat slags pass, i nutid, i Sverige.

"...det kändes märkligt bekant och ändå inte, tyngden av min jaktkikare mot vänster lår, kamera istället för gevär, radioförbindelse som vid den militära repetitionsövning som kallas svensk älgjakt, och 'rätt man på rätt plats.'" (S. 267). När man sitter genom ett jaktpass, eller en meditationstid, är det sensuella ständigt närvarande, i bakgrunden. Det är bara där, en del av ens medvetenhet. Dessutom finns det en hel skara människor som har gjort passet möjligt, som har bidragit till förberedelserna, och som är ett oersättligt element i hela arbetet. Det är en församling som väntar, som spanar, som tar hem troféerna.

Läser man om beskrivningen, är det möjligt att man känner igen sina egna första, lite klumpiga försök att meditera, förgäves tycker man. Och sedan kan någonting skiftas, i detta fall, ett barn iakttar ett väsen och rapporterar händelsen. Jägaren reagerar till synes utan att tänka, och efter tre minuter är allting på plats under ett ögonblick med rätt person på rätt plats. Som Steiner säger i "Kunskap om högre världar", när man har gjort sina förberedelser, då kommer stödet fram. Från Ponti/Guillous synpunkt, sitter man av "två gånger tretton timmar" eller liknande, så kan dessa tre avgörande minuter då allting klaffar glida in i livet följande förmiddag.

Ett annat yrkes skriftställare, Michael Murphy, skriver också om en episod, i detta fall drygt 24 timmar en sommardag, 1956. Än har inte Murphy blivit grundare till *Esalen Institute* i Big Sur, utan han är 26 år gammal, på väg från sina studier i psykologi och filosofi till ett ashram i Indien. Han ska arbeta på Auroville, ett samhälle skapat av gurun Sri Aurobindo, i närheten av Pondicherry på Indiens östkust. På väg till Asien, åker han till Skottland och på en anrik golfklubb träffar han ett golfproffs som har namnet Shivas Irons.

I första delen av boken "Golf in the Kingdom" (Penguin Books, London, 1971) berättar Murphy om timmarna med Irons: 19 hål på banan, en lång kvälls fest med Irons vänner, en klättring och eventuella hallucinationer under natten, en snabb genomläs-

ning av Irons anteckningsböcker, och så, de sista samtalen och avfärden mot London. Boken får vänta tills Murphy och hans kompanjon Richard Price har startat en kursgård på en gammal semesterby ägd av Murphys familj. Murphy och Price kämpar med "Svårigheterna med att erinra och manifesteras den högre världen medan man sliter i det lägre livet." Han kommer igång med sitt skrivande först 1971 och upptäcker, "När jag började skriva, kom jag på att denna enda dag 1956 innehöll tillräckligt material för en helt livstid, särskilt om jag skulle anamma några av Irons utmaningar." (S 10)

Murphy ger en skiss på hur man lägger upp en golfrunda, eller ett meditationspass eller ett arbetsliv: sex hål för en centrerad sväng, sex hål för att känna av den jordiska tyngdkraften, och sex hål för poänger. Dvs, man lär sig reglerna och för in dem i kroppen, man tar in omständigheterna och miljön ända ner i tårna, och man siktar mot det bästa som går att prestera. Han menar att utan absolut gehör för reglerna, för miljön och för hela sällskapet ned till minsta fågel, så förblir man sin egen stjälpåre. (S22 m fl.)

Murphy upplever att han, Irons, de andra spelarna, och golfbanan alla genomgår "sea changes", dvs havsskiftningar, under eftermiddagen. Småningom kommer han fram till en reflektion: varje individ "har sin egen förståelse, sin egen teori, sin särskilda synpunkt, sin unika sväng." (S44). Han fortsätter: "Ens utvalda fokus i världen kräver att man tar med alla sina delar upprättade med varandra och med verktygen som finns till hands, med vädret, med landskapet, och med sina medmänniskor." (S66). Man må vara ensam i sin meditation, men man är aldrig ensam i dess manifestation.

Meningen med dessa två exempel på meditativa upplevelser och praktiska konsekvenser - den första fullständigt spontant, den andra förberett med flera års studier och meditativt utövande handlar om att mötet mellan ens arbetssida och ens kontemplativa sida kan ta sig många olika uttryck. Var och en har sin biografi, sin ärvda potential, och sin riktning i livet. Var och en gör "så gott man kan" och så kommer svaret, antingen under några minuter eller under en dag eller under en helt livstid. Båda författarna har välkomnat det som kom dem till mötes, och båda två har gjort det till spännande läsning. I nästa avsnitt tittar vi på flera människor som jobbar och som har ett strukturerat kontemplativt liv. Parallellt med det kommer jag att servera olika frukter från *The Oxford Handbook of Meditation*.

Att bli delaktig i den andliga världen

Anna-Katharina Dehmelt

I modern tid har försök inom klarseende inom de översinnliga områdena gjorts för att öppna och få tillgång till den reala andliga världen. Rudolf Steiner gick här sina egna vägar som inte fokuserade på bestämda tekniker men på en skolning av medvetandet.

Min första större text var en nekrolog gällande en av mina antroposofiska lärare, som strax innan hade avlidit. Han hade själv skrivit mycket – och bra! Men jag var inte inställd på hans hjälp. När jag försökte skriva märkte jag att någon deltog, som visade mig vad och hur jag skulle kunna skriva. Det var inte en konkret varseblivning utan snarare en känsla av att inspirationen hos min avlidne lärare allt tydligare mötte upp i skrivandet. Genom att bibehålla denna känsla gestaltades texten som ur ett inre vetande nästan av sig själv. Det var naturligtvis ändå en arbetsinsats jag gjorde – men det beledsagades av intrycket att vara på rätt väg och att skriva i den avlidnes anda.

Och varifrån kom denna visshet att det handlade om just denna lärare? Det var som om en smak av hans karaktär var närvarande och han återkom hela tiden när jag arbetade med texten. På det sättet uppstod något av ett inre samtal. Jag lärde mig mycket av detta!

En liten resa genom historien

Många människor kan ha sådana översinnliga erfarenheter och de har det också om de bara är uppmärksamma och har en viss öppenhet för detta. Historien är full av detta slag av erfarenheter, som ibland beskrivs som mystiska, ibland som klarseende skådande. Föremål för detta kan de avlidnas eller andra "andars" värld vara, det kan röra sig om naturen eller den andliga världen, såsom Maria upplevde det när ärkeängeln Gabriel förkunnade Jesu födelse. Sådana möten kan leda till världshistoriska förändringar, vilket var fallet med Johanna av Orleans. De kan också vara relaterade

till mer avlägsna, förgångna och framtida händelser, man kan tänka på Oraklet i Delphi, Nostradamus profetior eller varseblivandet av fjärran händelser, som Paramahansa Yogananda beskriver. Även Anna Katharina Emmerichs skådande av Kristuslivet eller sierskan från Prevorst hör hit. Och sedan finns det otaliga gudsupplevelser i alla religioners mystiska strömningar, som tränger fram till världens kärna och återvänder därifrån fullkomligt förvandlade.

När mesmerismen uppstod på 1700-talet, som sattes in för att läka en så kallad animal magnetism, upptäckte man att det fanns lämpliga personer för detta, som i transtillstånd upplevde visioner av andar och avlägsna händelser. Detta var en av förutsättningarna och som under 1800-talet ledde fram till spiritismen, som också praktiserades i det *Teosofiska Sällskapet*. I detta tog man under gemensamma seanser kontakt med döda själar, ställde frågor till medier om speciella händelser och såg klarseende som en möjlighet att igen kunna leda ut ur den allt starkare tillväxten av materialismen. En protagonist till sådant klarseende var *Charles Leadbeater*, som sysslade med klarseende betraktande av aura och av den andliga världens uppbyggnad.

Under 1900-talet tillkom med *New Age varseblivandet* av krafter i naturen och i människokroppen, som man föreställde sig som energier. Man försökte styra dessa och göra dem till läkande insatser. Erfarenheter av detta slag tilltog under århundraden och problematiserades egentligen inte, även om de med tilltagande styrka snarare tänktes som sidoströmmar i det spirituella livet. Först under 1800-talet uppstod behovet att granska teosofernas seanser eller brev som angavs skrivna av andar, för det mesta inte med entydiga eller med negativa resultat. Gentemot de översinnliga erfarenheterna satte den skeptiska *James Randy* mellan 1996 till 2015 upp ett pris på en miljon

dollar om man lyckades säkerställa, om så bara en paranormal erfarenhet, under vetenskapligt genomförda former. Priset betalades aldrig ut. Det bevisar inte att sådana erfarenheter är omöjliga, men det visar att de inte inordnar sig i ett materialistiskt inställt medvetandes regler.

Men vad är det vi har att göra med och hur ska vi bedöma sådana erfarenheter?

Mångfaldiga vägar till översinnliga varseblivningar

När Rudolf Steiner 1902 började arbeta för *Teosofiska Sällskapet* mötte han en miljö där klarseende var självklart. Därför talade Steiner ofta om klarseende, framförallt fram till att han avskildes från Teosofiska Sällskapet 1912. Visserligen talar han sällan om direkta egna klarseende erfarenheter, men han hänvisade till en högre erfarenhet som är möjlig att öva upp och som då leder till erfarenheter av andliga, gudomliga eller högre världar. Efter separationen från Teosofiska Sällskapet föredrog Steiner formuleringar som "översinnlig varseblivning" eller "andlig forskning"; till anspråket att hans antroposofi härstammade från andlig forskning ändrade detta ändå ingenting. Och det är direkt uppenbart att antroposofin inte är resultatet av en yttre, vetenskapligt orienterad erfarenhet, utan bygger på kunskapskällor som går utöver det vanliga medvetandet. Steiner visade samtidigt också vägar och övningar som skulle göra den översinnliga erfarenheten tillgänglig och också var byggda på en viss systematik. Till detta hör uppdelningen i imaginationer – den översinnliga erfarenheten klär sig i en bild – och inspirationer – här uppträder den översinnliga erfarenheten i form av ord och tankar, som blir uttalade för en. Men först intuitionen möjliggör en fullkomlig översikt och därmed såväl förståelse som evidens av det erfarna.

Vägen Steiner lärde ut hade – starkt förenklat – två mål: Att rena karaktären från egoism, ogenomskådliga sympatier och antipatier liksom ogenomskådliga karaktärssvagheter, och för det andra utbildning av andlig närvaro (ty *Geistesgegenwart*). För utan andlig närvaro missar man helt enkelt den andliga världens ingivelser, de faller så att säga genom ett alltför stormskigt nät. Egentligen har alla religioners och världsåskådningars mystiska vägar dessa mål, detsamma hos hinduistisk, buddistisk eller kristen mystik; det handlar alltid om – vid sidan av självutveckling – någon form av meditation, som gör medvetandet klarare och stegrar det och därigenom möjliggör

en medveten beröring med den andliga världen och ett nerdykande i denna. Vi måste så att säga först förbereda oss för att medvetenhetsmässigt bli delaktiga av den andliga världen, som ju alltid är närvarande och medverkar. Vägarna skiljer sig bland annat åt genom hur de gjorda erfarenheterna struktureras, för slutligen är det avhängigt av det vanliga medvetandets åskådningar och begrepp, hur en översinnlig erfarenhet tolkas. Steiner hänvisar ständigt till att de begrepp med vilka man möter en översinnlig erfarenhet, formar dessa. De är så att säga förlösningshjälp för sådana erfarenheter in i det vanliga medvetandet. Och alltefter konstitution uttrycks en översinnlig erfarenhet ibland också helt enkelt som en bra idé, som en idé som inte är uttänkt, utan som smidigt smyger sig in i hela sammanhanget.

Från personlig eller allmän relevans?

I vår tid umgås man öppet och fritt med Steiners förslag till umgänge med översinnliga erfarenheter. Den 2 november 2024 genomfördes ett *Seminarium om översinnliga erfarenheter* vid Goetheanum. Olika antroposofiskt orienterade människor med översinnliga erfarenheter – Frank Burdich, Corinna Gleide, Thomas Mayer, Gunhild von Kries, Karsten Massei och Dorian Schmidt – uppträdde med korta referat och i mindre arbetsgrupper och erbjöd i dessa möjlighet till enkla övningar. Den dagen genomfördes med fokus på att umgås med spontana och lätt genomförbara andliga varseblivningar. Ett dagligt övande för att utveckla högre medvetenhetsförmågor var mindre fokuserat.

I en grupp handlade det om att kommunicera med avlidna människor. Man skulle under några minuter koncentrera sig på en kort meditationsmening och sedan som ett andra steg bjuda in en eller två döda personer. För många deltagare kunde man iakttä tydliga skillnader i hur döda själar medverkade. Även om det då inte handlade om mödosamt förvärvade erfarenheter kunde man ändå tydligt märka att människorna helt enkelt är tacksamma för sådana erfarenheter. De leder bort från sinnevärlden in i en högre värld och ger därmed mening och tröst. I vår andligt utarmade nutid finns ett stort behov av detta.

Och hur står det till med sanningen?

I förhållande till detta ställdes egentligen inte frågan om vilken sanninghalt översinnliga erfarenheter har. Erfarenheterna togs emot med en viss naiv realism

och är till en början av betydelse bara för personen som gör dem. Men denna betydelse kan ändå ha följder för vardagslivet: en slags ansvarskänsla inför sådana erfarenheter formulerades. Den kan gälla för världsfreden, de besvärliga kollegerna eller i en terapeutisk relation. Om man får översinnliga erfarenheter i sådana sammanhang, är de förbundna med något liknande ett uppdrag, att komma i rätt förhållande till detta och handla motsvarande.

Till detta berättade forskarna att det har visat sig vara adekvat att ha ett utbyte kring de egna erfarenheterna och deras resultat. Här färgar slagg och olämpliga ting av sig på varandra. Även Steiner berättade om sin förståelse av andliga erfarenheter som vunnits på andra vägar. Forskare i det andliga, klarseende människor förstår varandra och de har ett ömsesidigt utbyte. Det kan man idag märka på ett mångsidigt och färgstarkt antroposofiskt sceneri.

Som det ultimata sanningskriteriet anger Steiner att bevisa sig själv i det vardagliga livet. Det kan vara skildringen av människor som väsen djupt förbundna med den andliga världen, det kan vara upptäckten av ett läkemedel eller skildringen av ett ödesmässigt sammanhang – de har bara giltighet om de antingen är tänkbara eller iakttagbara i det vanliga livet: "Vilken princip vi än ställer upp: så måste vi kunna uttala var vi har iakttagit detta, eller i formen av en klar tanke som andra också kan tänka." Steiner har på det sättet krävt att den översinnliga forskningens resultat måste översättas till vanlig medvetenhetsnivå, för att vara giltiga. Sedan måste de också kunna rättfärdigas inom den ramen. Att ha en diskussion om översinnlig forskning är bara meningsfullt om alla deltagare själva är forskare på det andliga området – detta är för övrigt andemeningen med den Fria Högsolan för Antroposofi vid Goetheanum. Endast det av detta som kan uttryckas i det vanliga medvetandets former, är relevant för det allmänna kulturlivet. Det gäller också Steiners egna verk, när hans översinnliga erfarenheter klär sig i rationellt förståeliga tankeformer. Och på detta sätt gör översinnliga erfarenheter tillgängliga för människor, som själva inte har någon möjlighet till detta.

Källa: info3, december, 2024.
Översättning: Red. GN.

KINA

Där Laotse lever vidare

Jost Schieren

Waldorfrörelsen i Kina är mycket ung och i förhållande till det jättelika riket mycket liten. 2024 reste Jost Schieren tillsammans med några kollegor från Alanus Hochschule (i Alfter, nära Köln, Tyskland) till ett arbetsbesök i Kina för att stödja och lära känna waldorfrörelsen där.

Waldorfrörelsen i Kina är mycket ung. Den har inte existerat mer än tjugo år. Vid starten var det en snabb tillväxt, som under de gångna pandemiåren och troligtvis också av politiska skäl gått tillbaka. Antalet waldorfskolor och waldorfförskolor har de sista åren till och med minskat. 2019 fanns det fortfarande 83 waldorfskolor med ca 6 200 elever och 2023 var det bara 52 skolor med 3 981 elever. Det är en tillbakagång som delvis hänger ihop med skolgrundanden som inte var hållbara – den enda förutsättningen för att öppna en skola är i vissa av Kinas regioner att det finns en adekvat skolbyggnad. Å andra sidan hänger det också ihop med vikande födelsetal i Kina, som också det offentliga skolsystemet är drabbat av. Och Kinas strikta coronapolitik har självklart försvårat särskilt för små unga skolor. Trots detta är Kina i internationell jämförelse fortfarande ett blomstrande land för waldorfpedagogik. Waldorfskolorna finns inom en femprocentig marknadsandel av privatskolorna (i Tyskland är andelen friskolor tio procent). Av de 52 existerande waldorfskolorna 2023 är bara 24 erkända av Kinas regering. 28 skolor är av olika skäl till del tolererade eller existerar obeaktade.

Den i dagsläget största utmaningen i den unga kinesiska waldorfrörelsen är utbildningen av lärare och etablering av en välfungerande gymnasieskola. För att bli antagen till universitetsstudier måste man i Kina efter avslutad skoltid avlägga en så kallad Gaokao (jämförbar med en tysk studentexamen). De motsvarande provningarna äger rum vid samma tidpunkt i hela landet. Under två junidagar pausar till och med byggarbetena för att största möjliga lugn och ro ska råda. Prestationskraven som drabbar eleverna allra senast i tionde skolåret är enorma. Gaokao-examen avgör om man kan antas till något av landets elituniversitet.

Den kinesiska waldorfskolrörelsen är organiserad i det s.k. China Waldorf Forum (CWF), som är ansvarigt för lärarutbildningen, utvärderingen av skolorna, rörelsens ledning och också för rätten att bära namnet waldorf i Kina. För utmaningen att etablera talrika gymnasier vid skolorna har "China Waldorf Highschool Training Program" (CWHTP) grundats. Dessa institutioner har sina säten i Chengdu, staden där den första waldorfskolan grundades.

En resa genom ett främmande land

Min resa ledde till kontakt med många waldorfskolor, där jag tillsammans med mina kollegor aktivt deltog i fortbildningskurser. En mellanlandning i Shanghai förde mig till den sydkinesiska staden Guangzhou. Stadens Hairong-waldorfskola förfogar över ett rymligt byggnadskomplex i ett parkliknande område, beväxat med tropiska växter. Alldeles intill skolans entré växer ett stort mangoträd. Efter pandemin har en eurytmiutbildning etablerat sig i skolan. Efter ett kort besök på skolan gick resan vidare med ett tre timmar långt flyg till Beijing. Där besökte vi två skolor av olika karaktär: Lezhi (333 elever) och Nanshan (356 elever). Bägge skolorna har grundats av finansstarka personer, som båda under tiden blivit medlemmar i respektive kollegium. Lezhi-waldorfskolan ligger nära den sjätte motorvägsringen kring Beijing. Dessa motorvägsringar omger stadskärnan koncentriskt och är såsom ett träds årsringar uttryck för den ständigt expanderande 22-miljoner-staden.

Mitt besök inföll på den sista skoldagen av den 40 dagar långa ferietiden som firar det kinesiska nyåret. Alla klasserna presenterade i utställningar och i framträdanden på en liten improviserad scen sina arbeten: många musikstycken, konstnärliga alster såsom tuschteckningar, hantverksprodukter och periodhäften. De höll alla en intrycksfull nivå; eleverna var rakt igenom upprymda, muntra och samtidigt innerligt samlade och lugna. Om det inte lät så uttjat och på något sätt guvernantaktigt, skulle jag säga: väluppfostrade. En fin konstnärlig innerlighet parad med en kraftfull och tekniskt övertygande expressivitet. Något som var särskilt påfallande: alla klasserna gick upp på scenen utan att lärarna var med och framförde helt självständigt det de visade.

Sedan gick resan vidare till Nanshan-waldorfskolan. Här mötte oss en helt annorlunda miljö: en liten by mitt inne i en jordgubbsplantage. Under många år har byn visat tendens till en befolkningsminskning. I samband med att skolan

grundades har en nästan magisk nyetableringstrend ägt rum. Föräldrar från det närbelägna Beijing flyttade ut på landet, eftersom de där hittade lugn och ro och en bra skola till sina barn. Efterhand har kaféer, ett biobageri, en daglig livlig marknad etablerats, så att den lilla orten även av regeringen ses som ett lyckat revitaliseringsprojekt.

Därefter gick det vidare till Chengdu, en växande 18-miljoner-stad. Trafiken är tät men inte hektisk. Alla motorcyklar och de flesta bilarna är elektrifierade. Staden verkar modern och framgångsrik. Den kallas också "Parc-City" och lever med sina i staden placerade trehundra parkanläggningar helt upp till namnet. Varje gata, varje bro är inramad i grönt, har blomrabatter och detaljvårdade gröna stråk. Trädalléer finns vid varje cityring och det finns till och med en mer än hundra kilometer lång grön motorvägsring genom staden.

Den likaså gröna, parkaktiga, inklusive en liten sjö, anlagda Chengdu-waldorfskolan (454 elever) grundades för tjugo år sedan som Kinas första waldorfskola. Zewu Li, den företagsamma grundaren, leder och organiserar skolrörelsen i Kina och undervisar själv i det nya gymnasiet, som ligger en timmes bilresa därifrån. Han har etablerat talrika regerings- och universitetskontakter för att waldorfpedagogiken ska kunna etableras på ett mer hållbart sätt i Kina. Han organiserar lärarutbildningen och har med det som bakgrund sökt upp *Alanus Hochschule* i Alfter, Tyskland för att rådslå om gemensamma utbildningsprojekt. Och vår resa utgjorde upptakten till en närmare Kooperation också med universiteten i Kina. Till kvällsföredraget i Chengdu-waldorfskolan infann sig mer än 200 föräldrar och kollegor.

Såväl hela resan som också särskilt de olika konferenserna organiserades på ett högprofessionellt sätt från den kinesiska sidan. De närvarande företrädarna för skolledningen liksom kollegerna använde alla sin första ferievecka för denna sammankomst. Jag mötte människor som på ett djupt ansvarsfullt sätt engagerar sig för att waldorfskolrörelsen i Kina ska få en bra utveckling. De väsentliga frågorna som talades igenom under konferenserna fokuserade på att hitta lärare, kommunicera med föräldrar och myndigheter och på att utveckla en god balans mellan kinesiska statsskolans läroplan och waldorfskolans målsättningar.

Det kulturella arvet

Det var redan vid ankomsten till Shanghai påfallande för mig vilket lugn människorna och omgivningen hade. Det

fanns inget hektiskt eller högljutt. Som jag redan nämnt gjorde elevarbetena i skolorna ett stort intryck: så mycket kunande, sådan påtaglig stil. En estetik som aldrig var barockartat överarbetad, utan snarare var reduktionistisk, klar och sensibel. De fina linjerna, teckningarnas antydningar, pastellfärgerna. Vad är det som gör att människor verkar så innerligt bildade, så lugna och återhållsamma, till och med disciplinerade, och samtidigt så muntert avslappnade? Den spirituella kulturbakgrunden ligger i *Daoismen*, hos *Laotse*, *Konfuzius* och också i *Buddismen*. Denna spelar fortfarande en stor roll och banar vägen för många, särskilt föräldrar och lärare, till waldorfskolan, där de återfinner Kinas historiska kultur och hjärtebildning i litteraturen, konsten och i ett finkänsligt narrativ. Det är inte obetingat antroposofin själv till sitt innehåll eller waldorfpedagogiken i sin europeiska prägel, utan långt mer upplevelsen av spiritualitet i antroposofin och anpassningen av waldorfpedagogiken till den kinesiska kulturströmmen, som berör. Daoismen, som den visar sig i Laotses och Konfuzius' skrifter, och som leder till en själs- och känslomässig bildning, som sedan följs av tankeupplevelser ur insikterna om att detta är det rätta. En inre etisk hållning förvärvas i tänkandet. Detta är samtidigt både mjukt och starkt. Det är ingen moral som kommer utifrån, utan en etik inifrån, liknande den som Rudolf Steiner utvecklade som *etisk individualism i sin Frihetens filosofi*.

Dessutom råder den speciella omständigheten att barn i Kina lär sig upp till 3 000 ordtecken under sin grundskoletid, jämfört med de 26 bokstäverna i vårt land, och 6 000 tecken när de når Gao-kao-examen. Och med detta är ännu inte alltid hela den klassiska kinesiska litteraturen innehållen. Ur mitt perspektiv leder detta till en inre koncentrationsbildning och viljeskolning. De deltagande lärarkollegerna i konferenserna hade det djupa hjärtebehovet att tala om förhållandet mellan Daoismen och antroposofin och att förstå det bättre. I detta ser jag ett inspirerande arbetsperspektiv för framtiden.

Jost Schieren,
är professor i skolpedagogik med tyngdpunkt i waldorfpedagogik vid *Alanus Hochschule* i Alfter bei Bonn.

Källa: info3, februari, 2025.
Översättning: Red. GN.

Förlåtelsens fyra hundar

Jens Möller

Min bästa vän och jag har känt varandra sedan vi var sjutton och arton år gamla. Nu är vi femtiofem och femtiosex. När man känner varandra så väl som vi gör behöver man inte linda in det som måste sägas. Man kan vara ganska rak med varandra.

I slutet av förra året satt vi på den lokala libanesiska restaurangen i Järna. Bäst som vi sitter där hör jag mig själv säga till min vän:

– Du är som en badkruka i livet! Du står på bryggan och tittar på när alla andra simmar och plaskar runt. Men det konstiga är att när du väl kommit i vattnet så simmar du bäst av alla!

– Det är för att jag inte tänker hoppa i, ifall jag inte är säker på att jag simmar bäst av alla, svarar han.

Men eftersom vi är så trygga med varann, kontrar han och säger:

– Jag vet varför du är så populär bland antroposoferna. Det är för att du är som en *labrador*! Du är så full av liv och entusiasm att alla blir lika upprymda, när du kommer in i rummet, som om du vore en riktig hundvalp. Men det är också just därför somliga antroposofer blir nervösa och oroliga på grund av din närvaro. De tänker att den där *labradoren* har ju också en svans där bak som ständigt viftar och vispar omkring sig. På vägen in kommer *labradoren* säkerligen vispa ner en av ming-vaserna här på museet, och på vägen ut kommer den vispa ner en av qing-vaserna!

Ming-vaser och qing-vaser som gått sönder på ett kinesiskt museum lagas av professionella restaurerare. Dessa använder sig av moderna tekniker och material för att laga sådana ovärderliga historiska föremål. De gör allt som står i deras förmåga att dölja skadan. Föremålet får inte på något sätt avslöja att det gått i kras, då minskar det i värde. Ming-vasen måste se ut precis som den gjorde innan den gick sönder. Restaureraren använder porslin-sepoxy och färgpigment som matchar det ursprungliga utseendet. Och vasen blir som ny.

Men tänk ifall vi nu istället hade släppt in *labradoren* på ett japanskt museum. Där finns inga mingvaser. Det som *labradorens* yviga svans riskerar att ha ner på det japanska museet är istället de dyrbara raku-föremålen. Raku är keramiska tekanor, koppar och skålar.

Om olyckan är framme och dessa föremål dimper i golvet (på grund av en *labrador*) lagar man dem med en japansk teknik som kallas *Kintsugi*, vilket betyder *guldlagning*. Det är en traditionell metod där trasigt porslin eller keramik lagas genom att använda en lack blandad med pulver av guld. Resultatet är att sprickorna inte döljs utan istället framhävs som en del av föremålets historia och skönhet. För *Kintsugi* är mer än bara en reparationsmetod – det är en filosofisk tanke om att skönhet kan finnas i det trasiga och att sprickor berättar en historia. Metoden symboliserar att sår eller brister inte är något att skämmas över utan snarare något som gör en skål, en tekanna eller en person unik och värdefull.

Att laga något som gått sönder är en mänsklig dygd. Att *förlåta* och att *bli förlåten* är just en sådan *guldlagning*. Men jag kan inte förvänta mig att bli förlåten ifall jag inte också kan förmå mig själv att förlåta andra.

Och förlåt oss våra skulder såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro, lyder den välkända strofen i bönen Fader vår.

I liknelsen om den obarmhärtinge tjänaren (Matteus 18:21–35) berättar Jesus om en *Kung* som begär redovisning av sina tjänare. En av *Kungens tjänare* är skyldig honom tio tusen talenter. *Tjänaren* faller på knä inför kungen. Och Kungen efterskänker skulden.

På vägen därifrån möter den *benådade tjänaren* en av de andra tjänarna vid hovet. Denne man är i sin tur skyldig honom hundra denarer. Men trots att vår *tjänare*, precis innan, själv blivit benådad är han nu obarmhärting mot sin nästa. Han låter sätta sin broder i fängelse.

När detta når *Kungen* kallar han till sig denna *obarmhärtinge tjänare* och meddelar honom:

“Din usling, jag efterskänkte hela din skuld när du bad mig om det. Borde du inte ha varit lika barmhärting mot din kamrat som jag mot dig?”

Och i sin vrede lät hans herre bödelsdrängarna ta hand om honom tills hela skulden var betald. Så skall min himmelske fader göra med var och en av er som inte av uppriktigt hjärta förlåter sin broder.”

Så slutar liknelsen. Hos Kristus Jesus är förlåtelsens betydelse av största vikt. Jag blir en människa först när jag kan förlåta.

Ifall en *labrador* lommar in på ett japanskt museum och råkar ha ner ett dyrbart föremål i keramik måste vi förlåta honom, för vi kan faktiskt laga föremålet med en *guldlagning*. *Labradoren* bär skulden till olyckan, men blir förhoppningsvis förlåten.

Och ibland är det faktiskt inte bara *labradorens* fel när våra serviser, eller våra drömmar, går i kras. För det finns även andra hundar på museet.

Det är ju inte längre på modet att tala om *de fyra temperamenten*, så låt oss nu istället tala om *de fyra hundarna!*

På museet finns också en *rottweiler*! Inget ont om *rottweilern*. Den är stark och modig. Men när den skyddar sin familj blir den argsint. När *rottweilern* blir arg gör den *labradoren* nervös!

Labradoren står i närheten av den japanska tekannen precis när *rottweilern* kommer in på museet. Av ren nervositet vispar *labradoren* ner tekannen i golvet. Tekannen går i tusen bitar! Men det gör ingenting. Vi kan laga den med en *guldlagning*. *Rottweilern* är förlåten.

Där på samma museum finns en *bulldog*. Inget ont om *bulldoggen*. Den är lugn och kärleksfull. Men den blir frustrerad ifall den inte får tillräckligt med uppmärksamhet, och den drabbas ofta av hälsoproblem. Med skepsis synar den *labradoren*.

RUDOLF STEINER

Engagemang för jaget

Ueli Hurter

Nu blir *labradoren* nervös igen och råkar tippa ner tekoppen i golvet. Koppen går i kras! Men det gör ingenting. Vi kan faktiskt laga den med *kintsugi*. Bulldoggen är förlåten.

På museet finns också en sån där *afghanhund*! Inget ont om *afghanhunden*. Den är elegant med sina långa slöjor, och den är självständig. Men den är också så egen-sinnig och självcentrerad att inga andra hundar vill vara med och leka. Hundarna går någon annanstans och dammet lägger sig över museet. Även *afghanhunden* måste vi förlåta.

Förlåtelsens tema återfinns vi i hela den mänskliga kulturen och genom hela historien:

"Att förlåta, att visa nåd, att vara fri från avund och att handla rättfärdigt är de medel genom vilka en människa renar sig från sina synder." ekar Manus ord ur den gamla vediska traditionen. Människan betalar sina skulder genom att själv förlåta, säger Manu.

Av Gud får Mose de tio budorden på Sinaiberget men dessutom specifikt budet om förlåtelse. I Tredje Moseboken 19:18 läser vi:

"Du skall inte ta hämnd och inte hysa vrede mot någon i ditt folk, utan du skall älska din nästa som dig själv. Jag är Herren."

I Kristus Jesus liknelse om den obarmhärtige tjänaren symboliserar Kungen i berättelsen Gud Fader. Vi blir förlåtna av Fadern i samma mån *som vi ock förlåta dem oss skyldiga äro*.

Därför ger Gud nyckeln till en förståelse för vad som är förutsättningen för att Israels folk ska bestå, till Mose på Sinaiberget. Det är just förlåtelsen som krävs av var och en av israeliterna för att Israel skall bestå. Och det är just det som krävs av var och en av oss i alla sammanhang. Förlåtelsen är förutsättningen för att vi ska kunna hålla ihop. Det är en gudomlig lagbundenhet. Och detsamma gäller även för oss som är antroposofier. Om antroposofin ska kunna bestå måste var och en av oss lära sig detta. Vi måste alla lära oss att förlåta.

Kära medlemmar

I år är det 100 år sedan Rudolf Steiner avled den 30 mars. Jubileumsåret ger oss tillfälle att återknyta kontakten med Rudolf Steiner som person och att fördjupa analysen av honom. Viktiga livsteman kan ses och hedras utifrån det övergripande perspektivet i hans biografi.

Ett av dessa ämnen är människans "jag". Frågan om jaget, ja till och med ett engagemang för jaget, finns i alla faser av hans liv. Och hans syn på, förståelse för och arbete med och om jaget har förändrats. Ja, jag skulle vilja säga att det skedde en verklig polär omkastning när det gäller inriktningen av synen på jaget i Rudolf Steiners liv.

Från det självständiga jaget till anden bland andar

Den unge Rudolf Steiner, studenten, filosofen och skriftställaren, såg det fria, självbestämmande jaget som kulmen på den kulturella och personliga utvecklingen. Det är värt att leva för. Den enskilda människans beslutsamhet finns i det fria jaget. Och detta gäller även Rudolf Steiner som person. Jaget är som den nollpunkt i vilken alla linjer i den biografiska målningen flyter in och från vilken det biografiska rummet utgår. Alla kollektivformer som står i motsättning till det fria jaget skall övervinnas; jaget skall frigöra sig från dem så långt det är möjligt.

Rudolf Steiner, som då är mitt i livet, talar om jaget som en ande bland andar. Enligt sitt väsen är jaget inte jordiskt utan kosmiskt. Det kan vara en gäst på jorden under en livstid och också lösgöra sig från den igen utan att slockna. Det är en ande bland andar, den tionde hierarkin, i broderskap med de nio hierarkierna. Jaget leder in i denna värld. Den är det nålsöga genom vilket jaget bör och kan passera. Jaget blir startpunkten för denna nya värld, detta andarnas kosmos. Och det är nådigt förbundet med dessa andar till den grad att det upplever "inte jag, utan Kristus i mig". Vi har nått fram till ett in-

kluderande begrepp om "jag", ja till upplevelsen av: "jag är för att du är".

Det gestaltade performativa jaget

Och hur skedde övergången i Rudolf Steiners liv? Var det en brytning? Var det en metamorfos? En omstjälpning? Kanske kan man säga att det var en omvänd polaritet i den meningen att den ena polen lever i den andra och inte kan existera utan den. Det frigjorda jaget definierar sig självt genom sin omgivning, som det vill vara fritt från. Det deltagande jaget framträder som sitt eget jag i jagens kosmos, först när det är medvetet om sig självt.

Rudolf Steiner själv tillbakavisade den brytning som många av hans samtida upplevde var fallet hos honom. Han talade om kontinuitet. För övergången hade genomlevts. Hans jag var alltid aktivt. Övergången var uttryckligen en jagaktivitet. Vi kan tala om ett producerande jag, om ett performativt jag. Det performativa jaget skapade övergången från det frigjorda jaget till det delaktighetsskapande jaget.

Detta väcker frågan om i vilken utsträckning vi som antroposofier aktivt kan finna oss mellan den önskade individuella friheten och den önskade delaktigheten i helheten.

Ueli Hurter,
är styrelseledamot vid Goetheanum

Källa: Anthroposophie weltweit, Nr. 1-2, 2025.
Översättning: Red. GN.

RUDOLF STEINER

Det nya

Rudolf Steiner:

De flesta människor bedömer det nya de möter utifrån efter det gamla de redan vet. [...] Men vi får inte omedelbart motsätta oss ett budskap, som kommer till oss med vår egen åsikt. Vi måste snarare hålla utkik för att ta reda på var vi kan lära oss något nytt. [...] Även om man skulle vara den klokaste människan, måste man vara benägen att hålla tillbaka sitt eget omdöme och lyssna på andra. Vi måste utveckla denna förmåga att lyssna, eftersom det gör det möjligt för oss att närma oss saker och ting med största möjliga opartiskhet. Inom ockultismen kallas detta för "tro", och det är kraften att inte försvaga de intryck som det nya gör på oss genom att vi värjer oss mot det.

Ur: GA 54, "Inner Development – Inre utveckling", 1983, sid 215;

En hänvisning till innovationer inom Antroposofiska Sällskapet och i världen

Källa: Anthroposophie weltweit, Nr. 1-2, 2025.
Översättning: Red. GN.

STUDIUM

Kärlekens avgörande roll

Göran Nilo

Från arbetet i en studiegrupp kring Rudolf Steiners Frihetens filosof och dess 9:e kapitel: Frihetsidén.

I Forum nr 4 2024 publicerade jag en artikel: "Upptäcktsresa", som skildrade en upptäckt studiegruppen gjorde vid bearbetningen av kap 5: *Kunskapen om världen*.

Vi arbetar för närvarande med kapitel 9 om *Frihetsidén*. Också här fick jag/vi under arbetet en ny insikt som, trots ett flertal läsningar av boken, inte tidigare infunnit sig för mig. Den vill jag berätta om nu. (När text är markerad med citations-tecken är det citat ur Frihetens filosofi.)

Frihetsfrågan gäller förstas människan gärningar, handlingar. Går det i någon mening att säkerställa *frihet* i våra handlingar och i så fall när?

I kapitlet skildrar Steiner de faktorer som är avgörande vid varje viljeaktivitet:

- **Drivfjädrarna.** De kallas i texten människans "karakterologiska läggning" (Eduard von Hartmann) – "bildas genom vårt subjekts mer eller mindre beständiga livsinnehåll". Vad i min permanenta konstitution kan trigga mig till handling, vilka faktorer är ständigt handlingsberedda? "En omedelbart betingad viljefaktor i människans organisation"
- **Motiven till viljehandlingar.** Det är en faktor som har med begrepp eller föreställningar att göra. "Ett och samma begrepp, respektive en och samma föreställning, har emellertid olika verkan på olika individer.

Steiner skildrar såväl drivfjädrar som motiv på 4 olika nivåer – nivåer som betecknar stegrad medvetenhet, vakenhet, utveckling i dessa 4 steg:

Drivfjädrar: 1 Varseblivandet. 2 Känslolivet. 3 Tanke- och föreställningslivet. 4 "Det individuella livets högsta stadium är det begreppsmässiga tänkandet utan hänsyn till något bestämt varseblivningsinnehåll. Vi bestämmer innehållet av ett begrepp genom ren intuition från den ideella sfären. Detta är det individuella li-

vets högsta stadium." "När vi handlar under inflytande av intuitioner, är det *rena tänkandet* drivfjädern..."

Motiven: "Till en verklig viljeakt kommer vi bara när en tillfällig impuls till handling i form av ett begrepp eller föreställning inverkar på den karakterologiska läggningen." Steiners exempel på 4 nivåer: 1 Föreställningen om det egna eller andras väl – att bereda sig själv den största summan av lust – kan också kallas egoism. 2 Motiven hämtas ur ett system av etiska principer, således ett begreppsmässigt innehåll. Exempelvis trossystem, ja alla mänskliga gemenskaper där auktoriteter sätter måttstockarna. 3 Varken yttre eller inre (samvetet) auktoriteters påbud (nivå 2) blir motiv till handling "utan man vinnlägger sig om att inse vilket skäl som föreligger för att en maxim för handlandet bör verka som motiv." Det beskriver Steiner som ett framsteg: från auktoritativ moral till ett handlande ur etisk insikt. 4 Den högsta tänkbara etiska principen är den som inte på förhand har någon redan formulerad princip, "*utan springer fram ur den rena intuitionens källa och först efteråt söker sambandet med varseblivningen* (med livet)."

När vi granskar de olika nivåerna kan vi nu fastställa att nivå 4 i bägge fallen är identiska. Å ena sidan den karakterologiska läggningens högsta stadium som är en verkan av *rent tänkande*. Å andra sidan den högsta nivån av motiven som är den *begreppsmässiga intuitionen*. Med andra ord, på nivå 4 sammanfaller drivfjäder och motiv. Varken karakterologisk läggning eller någon yttre, normativt antagen etisk princip påverkar vårt handlande. Det betyder att människan nu inte är bunden av något i det som annars bestämmer hennes liv på jorden. Människan är inte förpräglad. UTGÖR EN FRI SFÄR.

Moralisk intuitionsförmåga

Människan är nu helt öppen, obunden, ej förpräglad och kan vända sig mot det som nu kan ha möjlighet att visa sig; Steiner benämner det *moraliska intuitioner*, vilket också kan skildras som "*nedslag*" ur den ideella, andliga sfären. I andra sammanhang beskrivs det som de levande tankarnas sfär, den *allmänna världsetern*. När man har studerat en del antroposofi genom studier i Steiners skrifter och föredrag uppstår successivt bilden av något som är en av mänsklighetens och jordens största resurser: de "ofödda" tankarna – de ännu inte förverkligade utvecklingsmöjligheterna – den stora kosmiska "fröpåsen".

Steiner konstaterar att människor har olika möjligheter att bli mottagare av dessa intuitioner. Det förutsätter att man har tillgång till en *moralisk intuitionsförmåga*. Och vad är det nu som gör en människa till en potentiellt god "mottagare"? Det är nu som jag/vi gör nästa stora upptäckt, får en ny insikt:

Vid tidigare läsningar av detta kapitel har jag alltid förundrats över varför Steiner nu säger: "Medan jag handlar motiveras jag av den etiska maximen i den mån den kan leva intuitivt i mig; den är förbunden med *kärleken* till det objekt som jag vill förverkliga genom min handling.

En jordmån av kärlek

När människan på nivå 4 har tömt sig på alla faktorer som kommer ur det förgångna, som förpräglar henne, och nu står helt öppen och mottagande, behöver hon göra något mer, Inget kommer av sig självt verkar det som. Hon behöver utveckla "kärleken till det objekt hon riktar sig till" i sin handlingsberedskap. Bonden till den mark hon/han ska vårda och bruka, veterinären till de djur hon/han möter, läraren till sina elever, läkaren och terapeuterna till sina patienter, föräldrarna till sina barn, vetenskapsmannen till de objekt som ska undersökas och så vidare...

Så människan som nu har öppnat sig behöver aktivt utveckla kärlek till det handlingarna riktar sig till. Någon har en gång myntat uttrycket *intresset är kärlekens lil-lasyster*. Kärlek utvecklar sig successivt ur det man intresserar sig för och ju mer intensivt intresset blir desto mer går det över i kärlek. Den obetingade kärleken, den som mottagaren får ta emot utan något krav av motprestation. När människan lyckas utveckla en jordmån av kärlek, en kärleksmylla kan de kosmiska möjligheterna slå in och världen visar sig i ett nytt ljus!

Detta är det essentiella budskapet i den andra delen av Frihetens filosofi: Frihetens verklighet.

Hilma af Klint - en övande antroposof

KONSTNÄR, KVINNA & MEDMÄNNISKA

Ulrike von Schoultz

För ganska länge sedan såg jag filmen om *Hilma af Klint*.

Jag blev väldigt berörd av hennes gåtfulla liv och de mått av tragik som präglar hennes biografi.

Ganska nyligen när det talades om den olustiga historien kring hennes tavlor och den hårda konflikten mellan hennes familj och "antroposoferna" fick jag plötsligt en märklig känsla.

Det var som om Hilma själv blev realitet i mitt hjärta.

Hur berörs hon av det som försiggår kring hennes verk, hennes familj samt det Antroposofiska Sällskapet som hon var medlem i?

Berörs hon av de många rättsliga tvister som sker kring hennes verk, mellan hennes anhöriga och Stiftelsen Kristallens styrelseledamöter som är antroposofier?

Hennes kvarlåtenskap har numera ett ofattbart stort värde.

Frågorna väckte i mig någon slags medkänsla för Hilma som bortgånngen medmänniska, som kvinna, konstnär, och en övande antroposof hon delvis har varit under sitt liv.

Här vill jag lyfta fram en allvarlig aspekt som upplevs med en viss tyngd i hela det komplexa sammanhanget kring Hilmas kvarlåtenskap.

Den Andliga Historien

I slutet av 1800-talet möttes jorden av ett starkt andligt ljus. Det var som om himlen öppnade sig för att efter en lång tid av växande materialismen befrukta jorden med en störtflod av andliga realiteter.

Denna plötsliga vändning i jordens andliga atmosfär väckte starka motkrafter som Rudolf Steiner beskriver i många föredrag i "Zeitgeschichtliche Betrachtungen/Tidsenliga betraktelser" band ett 173a, band två 173b och band tre 173c. Han beskriver där bland annat utförligt spiritismen, en andlig mörk motkraft som

vårdas i olika hemliga brödraskap. Där vill man i all framtid ha kvar den materialistiska fördunklingen som har härskat i mänskligheten sedan flera århundraden.

Rudolf Steiner ägnar många föredrag åt de hemliga initiativen i dessa brödraskap som ville och fortfarande vill förhindra den nya andliga tidsepoken i mänskligheten.

Människor som i slutet av 1800-talet längtade efter den nya andliga världsordningen vilseleddes av spiritistiska brödraskap och mötte under speciella seanser spöklika andliga fenomen på det jordiskt materiella planet.

Hilma af Klint hade redan tidigt i sitt liv ockulta intressen.

Åke Fant beskriver i sin bok *Hilma af Klint - Ockult målarinna och abstrakt pionjär*:

"Hilma kom tidigt in i spiritistiska kretsar i Stockholm. Enligt brorsonen Erik visade hon sig redan som barn vara medialt begåvad. Hon deltog i organiserade spiritistiska seanser under åren 1879 till 1882...."

Från 1890 talet finns teckningar med spiritistiska motiv. Där illustrerar Hilma ockulta budskap.

(Teckningarna visar genom sin teknik mekaniska rörelser hos handen som bestämmer bildens utseende.)

Uppdraget - målningar till templet

När sedan det automatiska mediala arbete 1906 tar vid som leder till "Målningarna i templet", sker en intensifierad fortsättning på de spiritistiskt religiösa teckningarna. Hilma af Klint och väninnorna hon målar tillsammans med lever under denna tid i en dominerande spiritistisk-teosofisk verklighet.

I bokens kapitel med titeln "Första avdelningen" beskriver Åke Fant hur Hilma

af Klint inspireras i sina målningar av okända andliga ledare som hon skapar möjligheter för att verka genom sitt spiritistiska arbete.

Efter den första bildens tillkomst kan man läsa i Hilmas dagbok hur hon leds in i minsta detalj av ett andligt väsen med namnet Amaliel.

Arbetsättet kallas mediumistiskt. Själv skall Hilma vara passiv under hela processen. Med dessa förtecken pågår ett flera års långt målningsarbete, där Hilma är redskap för andliga väsen.

De tio största bilderna

Planen till dessa monumentala verk beskrivs så här:

”Arbetet tänkes passera från andelandet genom astralvärlden gruppvis (tre och tre) så att den tionde bilden befinner sig på jorden.”

Hilmas egna ord i samband med uppdragen genom andliga väsen:

”Vad jag behövde var mod och mod utlovades mig att erhålla genom andevärldens inflytande, som skulle giva en hög och härlig undervisning.”

I ytterligare en serie som kallas ”sju-stjärnans serie” beskriver Hilma tidsramen i arbetet hon hade att förhålla sig till: ”Hjälp att få arbetet färdigt skulle jag få. Sedan de 21 bilderna voro färdiga skulle det bli två mellandagar. Därefter det stora arbetet, 16 målningar utan vilodagar. Var och en på tre dagar”.

Javisst! Hilma hade stränga andliga arbetsgivare som inte lämnade minsta frirum och eget bestämmande åt henne.

Det som berör mig djupt i hennes liv är det faktum att hon blir ett instrument för okända andliga ledare. Hon lyder deras påbud.

Hilma möter Rudolf Steiner och antroposofin

Hilma möter i sitt andliga sökande antroposofin och Rudolf Steiner. Hon övar i samband med den genomgripande antroposofiska impulsen en ny sorts målning som inte alls blir så berömd som hennes vidunderliga, överdimensionerade andligt exakta målningar som andliga väsen dirigerar **samt även leder hennes hand att genomföra.**

Det finns vid det här laget många beskrivningar om Hilmas väg till antroposofin och hennes möten med och hennes kontakt till Rudolf Steiner.

Spiritismen glider ifrån henne. Hon söker det nya i sitt liv och ägnar sig åt antroposofi.

De bilder hon målar i en fri anda ur färgen med en fri penselföring är finstämda men inte sensationella, dessa fånglar världen inte.

När jag ser på situationen där kampen som pågår mellan ledamöter i Stiftelsen Kristallen och Hilmas släkt gäller makt och stora ekonomiska värden undrar jag om Hilma fortsatt befinner sig i ett inre fångelse?

Är det spiritismens ledande väsen som tar vara på hennes spiritistiska förmågor och hennes konstnärliga sinne för färg och form? Magnifika, andligt minutiöst ledda obegripliga och i storlek överdimensionerade målningar uppstår.

I en tid då människor mer än någonsin längtar efter andliga dimensioner förtrollar bilderna en hel värld med sin egendomliga ofta svävande skönhet och geometriska obegriplighet.

Vill vi i de antroposofiska sammanhangen använda oss av spiritismens frukter för att berika oss? Finns det strävanden att bygga ett museum för Hilmas spiritistiska konstverk på Järnaslätten?

Skall vi fortsatt hålla henne fångslad genom att framhäva den perioden i hennes liv?

Det kunde ju vara tänkbart att Hilma af Klint längtar i sin himmel efter att bli ihågkommen som övande, frihetssökande antroposof, en människa som genom antroposofin har övervunnit spiritismen.

Boken

av Åke Fant har titeln:

”Hilma af Klint
Ockult målarinna och abstrakt pionjär”

Den skrevs 1989 med ett förord av Lars Nittve.

Nyutgåvan, 2021 på Bokförlaget Stolpe, innefattar Åke Fants originaltexter och en uppdaterad tidslinje, samt förord av Kurt Almquist och Lars Nittve.

Kan köpas på Robygge i Ytterjärna (robygge.se)

Kaj Skagens artikel – en liten kommentar

Bo Werner Eriksson

Kommentar till Kaj Skagens artikel i Forum Antroposofi Nr. 4, 2024.

Puh, det var en tung apokalyptisk artikel av Kaj Skagen som ni inledde till och översatte, Berit och Göran! Jag tänker då på de två sista avsnitten som börjar med ”Linjär och cyklisk historieförståelse”. Jag kunde nästan inte andas när jag hade läst klart. Å ena sidan tycker jag budskapet är så viktigt att det ofta bör framhållas; å andra sidan kan jag inte låta bli att se det som alltför ensidigt. När det gäller mänsklighetens och kulturens evolution bör man enligt min mening ta fasta på något som Steiner ibland pekar på liksom lite i förbifarten, nämligen att när nya förmågor växer fram så går andra förmågor förlorade. Man kan ta bilden av ett hjul som sakta snurrar runt sin mittpunkt: den ena sidan går uppåt, den andra sidan går neråt. Alltså, å ena sidan blir vissa saker värre, å andra sidan blir andra saker bättre. Skagen ser nästan bara se det som går ner – i mörker, kaos, ondska. Människor förlorar förmågan att hålla draken i schack. Men det finns också mycket i dagens mänsklighet som går uppåt – till hjälpsamhet, medmänsklighet, kärlek. Tyvärr hör vi sällan om sådant i nyhetsmedia. Tänk på alla hjälporganisationer som UNHCR, Läkare utan gränser, Röda Korset/Halvmånen, Amnesty International och många fler. Tänk på SEKEM i Egypten. Människor utvecklar förmågor att samarbeta för förverkligandet av högre ideal på ett sätt som aldrig skett tidigare i historien, nämligen över alla kultur- och rasgränser. Den delen av hjulet måste vi också se.

REFLEKTION

Frågor om levande innerlig förnyelse inifrån

Stefan Breitholtz

Min fru Eva, med mig i köket, startade Fridhems Barntädgård 1988. Anne och Sverker Widmark blev lekskolans faddrar. Anne talade mycket med Eva och mig om betydelsen av det Moderliga och det Faderliga. Anne förnyade formerna för förskollärarytbildningen radikalt, vilket hade till följd i sin förlängning att nya skolor kunde växa fram även i södra Sverige. Hon möttes i början av motstånd från etablerade Waldorfpedagoger. Det uppstod då en klyfta som ofta finns kvar mellan "moderlig" förskolepedagogik och mer "faderlig" skolpedagogik även organisatoriskt och ekonomiskt.

1989 blev jag förstaklasslärare på Sophiaskolan på Österlen. Karin Modin, Kristofferskolans första lärare och hennes väninna Elisabeth Ahlberg stod bakom. Elisabeth ledde då Kristofferseminariet för waldorflärare. Skolstarten mötte starkt motstånd från "centralt" antroposofiskt utbildningshåll.

Att starta en Waldorflärarytutbildning på distans utanför Järna mötte även det starkt motstånd. Trots det tog jag initiativet till Sophiaseminariet som under 5 år leddes av Elisabeth Sjöborg, Mona Kajsa Larsson och Margareta Eichenholz och därefter i 5 år av Lena Bergvall. Seminariet möjliggjorde att de nystartade skolorna i södra Sverige, Rörum, Höör, Växjö och Karlshamn lättare kunde få lärare. Även Lund och Kalmar anslöt sig så småningom.

Jag upplevde ett motstånd och en tröghet inför förnyelse, en brist på lyssnande till faktiska behov i tiden och nya sätt att möta dessa. Det verkade finnas ett inofficiellt centrum som trodde sig ha traditionella givna svar.

Senare mötte jag Yeshayahu Ben-Aharon och hans tankar om Kristi återkomst i

det eteriska under de tolv åren mellan 1933-45. Hans bok översattes av Bjarne Edberg i Kristensamfundet. Jag upplevde Ben-Aharon som en förnyare, översättare av antroposofin in i vår tid. Han mottogs också med starkt motstånd i Järna, men framför allt i Goetheanum. Varför?

Lever Marie Steiners skydd och omtanke om Rudolf Steiners aristoteliska tankegoods traditionellt kvar för starkt så att det blivit ett hinder för förnyelse? Det var nog varken hennes eller Rudolf Steiners avsikt. Är det bara Steiner som är antroposofi? Har ingen efter Rudolf Steiner haft något nytt att säga, är allt redan sagt?

Häromdagen hörde jag att en välkänd medlem i sällskapet sagt att i våra antroposofiska studiegrupper kan man bara studera vad Rudolf Steiner sagt och skrivit. Det lät som ett eko från trettioalets uteslutningar.

Jag blev av Hester Renouf rekommenderad att tillsammans med en annan medlem dela på ansvaret för klasstimmarna här på Österlen 2022. På mötet vid vår introduktion i högskolekollegiet lades en fråga fram om möjligheter till samverkan med fria högskolegrupper. Här tändes i oss ett hopp om att själva kunna göra innehållet mer levande och få ner det från huvudet i nya former. Såväl Hester som Lars Fredlund, som varit mina klassansvariga i många år antydde att det fanns ett motstånd mot förnyelse i kretsen. I mitt andra möte med kretsen i Kalmar tog jag upp vår grupps önskan om vägledning i en förnyelseprocess. Jag förstod dock genast att det inte skulle få gehör. Förfrågan från förra mötet om samverkan med andra fria grupper med annat upplägg avlogs och den tyska sammanställning på 360 sidor om olika gruppers förnyelsearbete i "Perspektiven freier Hochschularbeit" avfärdades utan dis-

kussion. På följande dags möte togs åter frågan upp om förnyelse, men blev bryskt avfärdad.

Det är inte några enskilda personer jag vänder mig emot här ovan, även om vissa ansikten dyker upp i mitt inre från åren som gått, personer jag samtidigt högaktar och beundrar. Det är emot ensidigheten i oss alla jag vänder mig. Den som förstelnar och hindrar utveckling och förnyelse. Har jag själv haft den rollen här på Österlen?

Jag anar hur den ryske sofiologen och esoterikern Valentin Tomberg måste ha känt när han stegvis frystes ut och drevs allt längre västerut, ut ur Ryssland, ut ur Estland, ut ur Dornach, ut ur Tyskland och ut ur Holland, för att till slut åtminstone försöka verka för den ryske sofiologen Solovievs Ecclesia Universalis med den katolska kyrkan som plattform, för att föra in den esoteriska Johanneskyrkan i den exoteriska Petruskyrkan. Han ville höra till antroposofin, men blev verkligen inte hörd.

100-års jubiléet av Julmötet 1924 har för mig varit en påminnelse om Rudolf Steiners önskan om förnyelse. Han gav t.ex. karmaföredragen som ett försök att överbrygga klyftan mellan "aristoteliker och platoniker". I vilken utsträckning lever detta sår kvar? Har det helats?

Tolvårsperioden mellan 2016-2028 är speciell. Den ingår i den Jupiterrytm som pågått sedan Steiners födelse 1861. Sekelskiftet 1899-1900 var en märklig tidpunkt. Då hade Rudolf Steiner sin första Kristusupplevelse. Den ryske sofiologen Soloviev dog. Valentin Tomberg föddes och Kristus passerade genom jordatmosfären i sin nedstigning mot jordens hjärta. Kali Yuga var slut.

"Polarisering". Det är ordet som mer än något annat definierar 2024, enligt det ansedda amerikanska uppslagsverket Merriam-Webster, rapporterar Time.

Nuvarande tolvårsperiod kännetecknas av just polarisering och splittring och har att göra med Kristi nedstigande i underjorden med början 1933 och som nu sker genom det åttonde av de nio lager eller skikt, som Rudolf Steiner talade om. Företeelsen omtalades redan av Johannes-evangeliets författare i Apokalypsen. Motvikten lär finnas i ökad förståelse av den åttonde Saligprisningen: Saliga äro de förföljda..... Hur kan tendenser till splittring motverkas i vårt sällskap? Hur kan levande innerlig förnyelse i formerna

anpassas till det som faktiskt sker runt omkring och under oss 2025? De förnyelsekrafter som finns har länge behövt stöd och aktiv hjälp, inte motstånd. Motstånd finns det gott om ändå.

Hur kan avståndet mellan de antroposofiska viljeyttringarna och dess esoteriska mitt minska? Finns denna mitt i samtalet och mindre i formen? I små kulturöar?

Under förra seklet framträdde Rudolf Steiner i den första trettioårsperioden som varade till 1933. Han gav oss, grovt förenklat, antroposofins tankemässiga struktur, dess "skelett" (eller Faderns tankar). Den andra tredjedelen av seklet, känslans trettioårsperiod, dess "lungor och hjärta" (eller Sonens offer) fram till 1967-68, trycktes ner av inre stridigheter och uteslutningar. Det skedde samtidigt som Kristus i sin återkomst steg ner i det första jordlagret -33, parallellt med Hitlers maktövertagande och förföljelser. Valentin Tombergs modersbön kan ses som en förklaring till denna nedstigning.

Seklets tredje och sista trettioårsperiod (Helige Andes) viljeyttringar blev därför försvagade, vilket Rudolf Steiner befarade om inte splittringen i Antroposofiska Sällskapet helades. Vad händer nu i vårt sekels första trettioårsperiod?

Kan helande av splittringen fortfarande ske, kanske genom en ökad medvetenhet om vad som sedan 30-talet blivit utestängt eller senare inte varit "comme il faut" i antroposofiska sammanhang? Har vi möjlighet att reparera förra seklets misstag? Kan det ske med ökat lyssnande och mindre talande "uppifrån". Kan den "maskulina akademiska pålästheten", som ju måste finnas, samspela med det mer feminina nyskapandet i tiden, inte bara dominera, reproducera och konservera. Genom ett klartänt visdomsfullt samarbete mellan Kristus och Sofia i oss? Kan vi låta Visdomen stråla i Ljuset, få en balans mellan översoliga och undersoliga planetkrafter?

Jag känner att antroposofiska etableringar ofta lutar ensidigt, mot bara den ena hjärnhalvan. Att släppa förstelnade historiska fördomar från förra seklet kanske är en väg framåt? För att få medvetenhetssjälens i utveckling kanske vi behöver använda båda hjärnhalvorna för att komma ner i hjärtat? Så att den innerliga, inkännande, moderliga, feminina lyssnande aspekten, Guds Vishet, successivt mer uppmärksammas. Åtminstone som en nödvändig förberedelse i medvetenhetssjälens epok inför andesjälvets

kommande epok. Kan vi åter lära oss tyda fixstjärnornas och de rörliga planeternas tecken i det eteriskt rytmiska, vilket efterfrågas i högskolans klasstimmar? Såsom i himmelen så och på Jorden.

Jag satt framför Kristensamfundets altare på Ecotopia, Österlen. På väggen bakom altaret "råkade"? Kristusbilden inte hänga i mitten som vanligt. En relief från en keramikutställning satt tillfälligt i vägen bakom draperiet så Kristusbilden fick hänga till vänster från altaret sett. Plötsligt såg jag att en Sofiabild på högra sidan skulle skapa balans. Lammet och hans Brud. Logos, ljuset, den skapande maskulina kraften och Sofia, den feminint lyssnande skapande vishetsfulla planen. Andemeningen i sådan förnyelse kanske hör den närmaste framtiden till? Det gudomligt feminina blir alltmer efterfrågat av moderna yngre, även män, som tröttnat på den maskulina dominansen. Vad har de att komma med? Får de plats i sällskapet?

Isis-Sophia,

Guds vishet;

*Henne har Lucifer dödat
och på världskrafters vingar
burit ut i rummets vidder.*

Kristusviljan

I människan verkande

*den skall från Lucifer slita,
och på andekunskapens farkost*

I människosjälens återuppväcka,

Isis-Sophia

Guds vishet.

Rudolf Steiner 1920

Baskemölla i advent
Stefan Breitholtz

Svar på artikeln "Vidarstiftelsen" i Forum Antroposofi Nr. 4, 2024

Johan af Klint

Anders Kumlander, Tora Kumlander & Juhani Selvani skrev artikeln "Vidarstiftelsen" i Forum Antroposofi Nr 4, 2024. I denna artikel hävdas det bl.a.:

* ... att det nu finns människor som aktivt arbetar för att splittra det antroposofiska arbetet i Sverige;

* ... att ett flertal medarbetare och medlemmar har blivit kontaktade av personer som sprider felaktiga och vilseledande uppgifter med syfte att förmå eller tvinga ledamöter i Vidarstiftelsen och Stiftelsen Hilma af Klints Verk att avgå; samt

* ... att denna kampanj har också innefattat allvarliga hot, försök till utpressning och andra aktiviteter.

Detta är allvarliga påståenden, som inte får stå opåtalade. Eftersom ovan nämnda påståenden är ganska generellt utformade, önskar jag härmed å det bestämdaste framföra att ingen representant för släkten af Klint har agerat för att splittra det antroposofiska arbetet i Sverige eller utsatt medlemmar i det Antroposofiska Sällskapet för hot eller brott.

----- o O o -----

Av artikeln "Vidarstiftelsen" i Forum Antroposofi No 4, 2024 framgår även att ett av de påståenden som spridits är, att oegentligheter skulle ha förekommit i samband med transaktioner genomförda av Vidarstiftelsen och dess koncern i Ytterjärna rörande bl.a. fastigheter.¹ Dessa påståenden är dock *välgrundade*.

----- o O o -----

Hilma af Klint var min farfars syster. Hon gav mig 1942 i uppgift – när jag växte upp – att jag skulle värna om Verken och "påtala opålitlighet".² Jag har i detta sammanhang varit ordförande i Stiftelsen Hilma af Klints Verk. Jag har även på Stockholms universitet bl.a. doktorerat i religionshistoria med tonvikt på buddhism. Dessutom har jag varit medlem i Antroposofiska Sällskapet i över tjugo år och stöttat dess verksamhet. Från de båda sistnämnda fallen har mina erfarenheter

underlättat min forskning om Hilma af Klint och hennes Verk.

Jag har under senare år forskat kring Hilma af Klint och hennes livsåskådning, samt studerat hennes anteckningsböcker. Detta har lett fram till min bok *"Hilma af Klint's Philosophy of Life"*. Den finns nu att köpa på Amazon och på Kindley.

Personligen är min och andra medlemmar av släkten af Klint:s målsättning att ledamöterna i styrelsen för Stiftelsen Hilma af Klint Verk:

* skall vara professionella och oberoende parter;

* skall vara ledande inom den akademiska forskningen om Hilma af Klint och hennes Verk;

* skall enbart arbeta i enlighet med stadgarna och dess ändamål;

* skall enbart tjäna Stiftelsens intressen och inte agera till förmån för utomstående tredje parts kulturella eller kommersiella egenintressen; och

* skall enbart arbeta ideellt.

----- o o o -----

Sammanfattningsvis kan nämnas att man inom Vidarstiftelsen synes ta med ena handen, för att med den andra handen ge ut små smulor!

Vidarstiftelsens verksamhet synes dessutom inte helt följa svensk lag, eftersom man enligt svensk lag inte får man göra affärer med sig själv – till förfång för den andra parten. Det kallas jäv. Och jäv är olagligt.

Ett Gyckelspel är livet, om människan icke tjänar Sanningen.⁵

Stockholm, den 18 mars 2025
Fil.dr. Johan af Klint

¹ Se Svenska Dagbladets artikel den 18 mars 2025 benämnd "Antroposofernas stiftelser gör affärer med styrelseledamöter" samt dess artikel den 16 mars 2025 benämnd "Antroposofernas Järna" kidnappat av en familj".

² HaK 1090, s. 50, den 17 juli 1942.

³ HaK 1070, s. 87, den 17 februari 1934.

ANFÖRANDE VINTERMÖTET

Hur kan vi samverka med Mikael?¹

Rembert Biemond

Ett anförande vid Antroposofiska Sällskapets Vintermöte 3-5 januari 2025

"Vi har tagit 100-årsjubiléet för Antroposofiska Sällskapet och Fria Högskolan för Antroposofi som en anledning till att här i Järna, i Sällskapets lokaler under det gångna året bedriva ett intensivt och fördjupat arbete som en impuls inom Högskolan.

Fria Högskolan för Antroposofi kallar vi den i Sverige; I Goetheanum, Freie Hochschule für Geisteswissenschaft. Esoteriska namnet för samma högskola är Mikaelsskolan. Mikael är skolans ledare enligt Rudolf Steiner. Han själv är förmedlare i Mikael's tjänst, och vi är lärjungar i skolan.

Många av er har deltagit i delar av eller kanske till och med hela denna process under 2024 – sammanlagt har vi träffats nästan 40 gånger i Robyggsgalen. Och nästa torsdag fortsätter vi.² Och därför ville förberedelsegruppen till vintermötet att Mikael-temat också skulle vara relativt centralt och närvarande i detta vintermöte. Sällskapets vintermöten har en lång tradition bakom sig.

Det aktuella ämnet är nu:

"Hur kan vi samverka med Mikael?"

Några mosaikstenar

Första

En förutsättning är att vi inser och erkänner andens existens: det finns en andlig värld! Det finns verksamma andliga väsen! Men i vår tid, som präglas av ett naturvetenskapligt betraktelsesätt, är det svårt att räkna med att detta synsätt delas av majoriteten i befolkningen.

Vår tids mainstream-världsbild erkänner materiella fakta, krafter och naturlagar – kanske också statistik. Men inte

verksamma andliga väsen.

Vi antroposofier själva – jag ska tala för mig själv – blir ibland också påverkade av denna världsbild av mainstreamkaraktär.

Men – goda nyheter – Denna världsbild håller visserligen på att krackelera, men än så länge bara bland vetenskapens elit. Innan detta når bachelor- och masterprogrammen på universiteten, gymnasierna, grundskolorna och förskolorna och allmänheten, kommer det att säkert dröja ytterligare en till två generationer. Ur detta perspektiv är arbetet med Mikael en pionjärinsats som utförs av en minoritet.

Ylva Breidenstein har redan tematiserat detta igår (kvällen den 3:e januari) *"Tror vi på jul?" Verkligen?*

Eller Jens Möllers ord från idag (förmiddagen 4:e januari):

"Tror vi att Fader vår-bönen ska bli tagen på allvar?"

Och nu till denna inledning:

"Tror vi att Mikael som ett andligt väsen är verksam?"

Andra mosaikstenen:

Om svaret för oss är ja:

– Mikael är ett verksamt andligt väsen. Då handlar det om att komma i kontakt med Mikael, med Mikaelsskolans ledning! Redan 1910 introducerade Rudolf Steiner den så kallade *"Tillitens bön"* – som kan vara en hjälp.

Vi måste med roten rycka upp ur vår själ all fruktan och skräck inför det som kommer emot oss ur framtiden.

Jämnmod och sinnesro måste vi tillägna oss i våra känslor och förmimmelser inför framtiden.

Med absolut jämnmod måste vi se fram mot vad som än kan komma och bara tänka att vad som än må komma, så kommer det till oss genom världens vishetsfulla ledning.

Vi måste göra det rätta i varje ögonblick och överlåta allt annat åt framtiden.

Att leva ur rent förtroende utan varje återförsäkring, det är vad vi i vår tid måste lära oss.

Leva i tillit till den andliga världens alltid närvarande hjälp. I sanning, annorlunda går det inte i vår tid om vi inte ska förlora modet.

Låt oss med största allvar fostra vår vilja och söka denna inre vakenhet varje morgon, varje kväll.

Sedan ansluter sig en morgonmeditation respektive kvällsmeditation:

O Mikael, i ditt skydd anbefaller jag mig och förbinder mig med din ledning ur hela mitt hjärtas kraft, på det att denna dag må bli en avbild av ditt ödesordnande väsen.

På tyska:

*Oh Michael, in deinen Schutz befehle ich mich,
Deiner Führung verbinde ich mich
aus ganzer Herzenskraft,
dass dieser Tag Abbild werden möge
Deines schicksalordnenden Willens.*

Tillhörande meditation på kvällen:

*Jag bär min skröplighet in i den sjunkande solen
Lägger alla mina bekymmer i hennes lysande sköte
Luttrade i kärlek
Förvandlade i ljuset
Vänder de åter som hjälpande tankar
Som kraft till offervilliga gärningar*

På tyska:

*Ich trage mein Leid in die sinkende Sonne
Lege all meine Sorgen in ihren leuchtenden Schoss
In Liebe geläutert
Im Lichte gewandelt
Kehren Sie wieder als helfende Gedanken
als Kraft zu opferfreudigen Taten.⁵*

Tredje mosaikstenen:

Det vore oerhört förmätet att tro att Mikael-impulsen uteslutande förverkligas genom medlemmarna i Antroposofiska Sällskapet. Jag tycker att det nästan är pinsamt att ens nämna detta här, men jag tror ändå att det måste vara en av mosaikstenarna.

Även om Rudolf Steiner på sätt och vis rullade ut en röd matta för Mikaelens tjänare på jorden, har många inte beträtt denna röda matta utan valt andra vägar. Det är vår uppgift att hitta dessa människor, erkänna deras arbete och samarbeta med dem på lika villkor, på samma nivå.

Det finns dokumenterat att Rudolf Steiner beskrev Röda Korsets arbete, åtminstone under dess tidiga år, som en Mikaelisk impuls.

Betydelsen av detta är att en hel rad impulser efter andra världskriget kan betraktas som Mikaeliska impulser, impulser med en Mikaelisk karaktär: Fredsrörelser – Amnesty International, Greenpeace och ja, hela hållbarhetsrörelsen. I alla fall delvis!

kstenen:

Vilka attribut har tillskrivits Mikael genom historien?
Det kanske kan vara en hjälp?⁴

1. En kämpe mot det onda

- Mikael avbildas ofta med ett svärd när han slåss mot draken eller Satan.
- Detta symboliserar hans eviga kamp mot mörkrets krafter som hotar mänskligheten, samt hans roll som försvarare av ljuset och sanningen.

2. Väktare av den kosmiska balansen

- Han framställs ofta med en våg i handen, särskilt i medeltida konstverk.
- Vägen representerar hans roll som beskyddare av den gudomliga rättvisan.

3. Ledare av de himmelska härskarna

- Mikael beskrivs som härskaren för änglarnas härskaror, som leder kampen mot de rebelliska krafterna.
- Detta framhäver hans ledarskap bland ärkeänglarna och hans förmåga att bringa andlig styrka och ordning i kaotiska tider.

4. Väktare av den kosmiska intelligensen

- Mikael beskrivs som väktaren av den kosmiska intelligensen som tidigare verkade kollektivt i mänskligheten och nu övergår till den individuella mänskliga själen.
- Mikael hjälper mänskligheten att använda universums visdom medvetet och fritt.

5. Förmedlare mellan människa och Gud

- I många traditioner betraktas Mikael som en bro mellan den mänskliga och den gudomliga världen.
- Han hjälper människor att närma sig de andliga världarna och att förstå den gudomliga planen.

6. Beskyddare och skyddspatron

- Mikael är skyddspatron för många länder, städer och yrken.

7. Symbol för mod och styrka

- Mikael associeras med orubbligt mod och förmågan att övervinna hinder. Han står för kraften att besegra det inre och yttre mörkret.

8. Ljusbringare och ledare

- Mikael är det andliga väsen som leder mänskligheten in i nästa utvecklingsstadium genom att leda den till kontakt med Kristus-kraften.
- Han hjälper människor att övervinna materialismens mörker och finna vägen till andlig upplysning.

9. Symbol för den kosmiska ordningen

- I apokalyptiska framställningar: Mikael beskrivs i Johannes uppenbarelse som den som störtar Satan och hans änglar från himlen ner på jorden.
- Detta representerar hans roll som upprätthållare av den gudomliga ordningen och den himmelska freden.

Femte mosaikstenen:

Nu har vi ingen tid att söka igenom Rudolf Steiners Verk för att ta in allt som han har skrivit om Mikael i ca 40 böcker, eller sagt om Mikael i sina 6000 föredrag. Eller hans tusentals privata samtal. Men ändå:

Första gången var under Teosofiska Samfundets Kongress i München 1907 - Men sedan växer det till ett crescendo under 1920-talet och speciellt under året 2024. Det blir överhuvudtaget ett centraltema. Också som ett tack till de makter som inspirerade honom mot slut av hans liv. När han kunde inte längre kunde uppträda offentligt (efter 28 september 1924) p.g.a. sin sjukdom, var Mikael-temat helt centralt i allt han skrev.

Nu hoppas jag att vi i samtalsgrupperna hittar fler mosaikstenar så att när vi kommer tillbaka i plenum får vi minst tio till...”

¹ Autoreferat från en kort inledning till samtalsgrupper om temat under Antroposofiska Sällskapets vintermöte januari 2025.

² Torsdag 9 januari 2025, Robyge, Järna.

³ Joan Sleight i "Das Goetheanum" 2020. Titel "Angst und Ergebenheit"

⁴ Ita Wegman har tillsammans med Nora von Baditz i 1929 publicerat en bok "Aus Michaels Wirken". För att få en uppfattning om Mikael - även utan Steiner - är det en mycket hjälpsam sammanställning.

YTTERJÄRNA

Om Hilma af Klint och att vattna gräsrotterna

Berit Frøseth

I Högskolekretsen den 25 januari processades Hilma af Klints förhållande till Fria Högskolan för Antroposofi. Några synpunkter på ett museum för af Klints verk i Järna kom också upp. Intresset för Hilmas konst tog fart med utställningen i Los Angeles 1986. Innan dess hade uppmärksamheten varit relativt liten också bland antroposofier. Från att ha varit rätt så avvisande till af Klints konstnärskap, utvecklade Arne Klingborg nu en mer nyanserad positiv syn på detta. Han hoppades nog att uppmärksamheten internationellt kunde kasta nytt ljus över Steiners konstimpuls i sig, så som denna trots allt utvecklades ur en annan källa. I samband med utställningen på Liljevalchs år 2000 säger Arne i ett samtal med Ulf Wagner i Forum: *Naturligtvis borde denna unika samling göras tillgänglig. Abbi Asmussen ritade också strax före sin död en byggnad som skulle göra det möjligt att visa hennes bilder. Men det måste finnas människor som brinner för denna idé. Den antroposofiska konstimpulsen kan bara utvecklas om det finns människor som vårdar den*.¹

Idag, 20 år efter Arnes bortgång, har Hilma af Klints konst skapat det som liknar en "väckelse" inom konstvärlden. Ett postumt genombrott av sällan skådat slag, och som man fortfarande kanske inte förstår innebörden av. Med berömmelsen uppstod naturligtvis en annan situation än den gången då Arne på sin ålders höst talade för att inkludera Hilma i den antroposofiska gemenskapen. Förutom ett hotell, började man i Stiftelsen Kristallen arbeta med storslagna planer på ett museum för Hilma af Klints verk i Ytterjärna. Det världskända norska arkitektkontoret Snøhetta anlätades och utarbetade två modeller. Den första var en sagolik byggnad, en juvel, som var tänkt att stå med "fötterna" i sjön nedanför Röda villan på seminariet. Jag skall inte neka för att jag i svaga ögonblick såg mig själv högst uppe på "Kristallens" takterrass. Såg hur ett målarhjärta kunde tjasas av färgspelet på vattnet i solnedgången. Den strålände

som Arne skildrade från Vita husets balkong en försommardag 1964. Ja, så som i en hägring såg jag mig själv njuta av ett glas sherry och drömma mig bort från biövningar, besvärliga tregreningstankar, och minnet om varför jag egentligen hade kommit till Järna. Men drömmar skingrades och planerna gick i stöpet.

Medan Hilma af Klints konst gått sitt segertåg över världen, har konstnärerna inom antroposofiska rörelsen levat en parallell existens lite mer i skymundan, lyckligt befriade från berömmelsens strapatser. Bildsektionen i Sverige har haft sina upp- och nedgångar, men har kunnat fördjupa Rudolf Steiners tankar om konst på många olika sätt sedan början av 1990-talet. Under de 36 år jag bott i Järna har jag skrivit om konst och antroposofi, arrangerat seminarier och möten, och haft ansvar för Bildsektionen i tio år. Ett arbete som resulterade i ett mångårigt forskningsarbete och en biografi över Arne Klingborg. Varför skriva om Arne Klingborg idag? För det lär väl väl knappast bli nyckeln till ett välfyllt kassaskåp. I bästa fall kanske en "investering" i levande idéer?

Berättelsen om Arne Klingborg är historien om en folkrörelse som haft betydelse i svenskt kulturliv. Från och med 1960-talet strömmade konstnärer, arkitekter, konstutövare av alla de slag till Järna. Mottot var; i alla människor spirar en konstnär. Det utvidgade konstbegreppet var på sätt och vis en realitet inom en gräsrotsrörelse vars intention var att ge konsten en annan innebörd än den institutionaliserade kommersialiserade, som Rudolf Steiner vände sig emot. I likhet med Steiner var Arne kritisk till gallerikonst och den kapitalistiska illusion som tror att värdet på arbete och konst kan mätas i pengar.

För Arne skulle konst bli till en del av omgivningen, den "läkande i miljön". I nästan alla föredrag som Arne höll, framförallt om trädgårdskonst och miljöfrågor, poängterade han gång på gång att

nya progressiva idéer inte kan spira om de kommer uppifrån, de måste komma från folket. Han använde faktiskt ett idag diffust ord som "folket" och talade uttröttligt om "den estetiska revolutionen", det som kunde bli till "en ny folkkonst". Med sina visioner var Arne också en smula naiv. Men naivitet hör till utopin. I detta ligger något fruktbart, att låta idéer växa – något öppet, en vilja till det omöjliga.

Arne hade förmågan att kombinera folklighet och aristokrati. Han var en furste i vidaste bemärkelse. Men hade han inte vårdat idén om det sociala, respekten för "den lilla människans" strävan, så hade jag inte själv valt att ägna år av mitt liv åt att skriva en biografi, inte i första hand om människan Arne, utan berättelsen om de idéer som han brann för. Arne var visserligen unik, men representerade naturligtvis inte alla egenskaper som man gärna förknippar med en andlig "mästare". Några har hävdats att han gick alldeles för snabbt fram, körde över, var för ivrig att "glänsa utåt" och försummade det som måste mogna på djupet. Att byggnaden av Kulturhuset var ett vägskalet i Arnes verksamhet, där folkrörelseimpulsen försvann till fördel för det att vända sig till offentligheten.

Flera hoppades den gången på ett annat koncept för Antroposofins Hus. Istället för ett praktbygge – ett nordiskt Goetheanum – önskade man ett hus för den sociala konstnärliga gemenskapen. Arne hade dock en stark övertygelse att själva arkitekturen, de konstnärliga formerna, skulle ha en spirituellt harmoniserande verkan på människan. Kulturhuset skulle - i likhet med första Goetheanum, bli ett "fredens hus". Ett hus för social integration och dialog mellan folkgrupper och olikänkande i samhället. Men även om arbetet med Kulturhuset inte blev ett uttryck för den folkkonst som Arne förespråkade på många områden, så behöll han kontakten med sina medarbetare och Antroposofiska sällskapets medlem-

mar. Antroposofins Hus hade inte kunnat komma att bli till utan antroposofiska rörelsens stöd. Utan kraften i det "kreativa kapitalet".

När Arne uttryckte att Rudolf Steiners konstimpuls inte kan utvecklas utan att någon vårdar den, syftade han nog inte i första hand på förvaltningen av Hilma af Klints konst. Arne var mycket medveten om att Hilma af Klint inte arbetade med förvandlingen av form och färg – en strävan att göra "jorden till sol"², som Steiners konst djupast sett handlade om. Men konsten är "frihetens vetenskap". I samtalet i Forum säger han: *Hon [Hilma af Klint] gör inte vad som förväntas, utan mer vad som ur en inre nödvändighet måste göras. Man får inte, tror jag, belasta hennes måleri med för mycket av en konventionell och traditionell syn på måleriet. Vi måste se hennes måleri i ett annat sammanhang. Hon kan bara jämföras med sig själv, med hennes egna förutsättningar*".

Nej, det Arne med största sannolikhet menade med att vårda konstimpulsen var att utveckling inom antroposofiska rörelsen måste komma inifrån. Där omgivningen märker att det finns ett inre liv, att det händer något intressant på en plats, dit söker sig människor. Annars blir det tomt.

Under tiden som hundratusentals kronor gått till spillo på museiplaner, har vi som arbetat med konst inom rörelsen knappast haft några ekonomiska resurser. Kulturen behöver stöd. Bildsektionen har alltid varit "lillebror" bland sektionerna. En yrkesgrupp som inte gör någon "nytta", eller haft någon organisation med lite kapital i ryggen. Det har inte funnits ekonomi som gjort det möjligt att resa, träffa kollegor utanför Järna, delta på konferenser, bjuda hit konstnärer utifrån. Det har inte heller funnits någon lämplig lokal för utställningar. Sett i backspegeln kan man fråga: Hur hade situationen för konstnärer inspirerade av antroposofi varit idag om man hade byggt ett enkelt, mindre kostsamt bygge för konstnärlig verksamhet i Ytterjärna? Ett hus med ett litet galleri, en ateljé för en *Artist in Residence* ordning med ett årligt stipendium, för att kunna bjuda in konstnärer utifrån att hålla workshops, seminarier, osv. Självt är jag med i ett par lokala konstnärsföreningar. Där det finns resurser, verkstad, utställningsplats, där grod det!

Här och nu tycks det inte bara handla om att vårda Hilma af Klints konstnärsskap på bästa professionella sätt. Konsten har även blivit källa för starka ekonomiska intressen. Inom Stiftelsen Hilma af Klint pågår ihålliga strider med rättegångar och polisanmälningar som följd. Positionerna verkar fastlåsta.

Försöket att hitta en lösning ur ett "högre perspektiv", att lyssna till konsten, - ja kanske även till Hilma af Klint själv, har hittills inte lyckats.

Oredan i denna situation kastar också en skugga över antroposofiska rörelsen. I det andliga är vi inte åtskilda vare sig av paragrafer, sekretess eller fysiska väggar. Den splittring och det hot som kan tyckas komma utifrån, finns också inom oss själva. Att hålla stridigheterna utanför Antroposofiska sällskapet är i mina ögon blott en illusion. Det finns en lång tradition inom historien, - och Sällskapet, att betrakta personer som vill förändring som "bråkmakare". Vi bär alla ett ansvar att lyfta blicken över maktsfärerna. Om man förvägrar människor att komma till tals, då ställs jag inför frågan; är man kanske part i sak? Jag skulle snarare använda mig av Arnes filosofi: "Det finns inga problem, det finns bara möjligheter".

Idag höjer sig Kulturhuset med sin outgrundliga form på Järnslätten. När man en vinterkväll åker förbi och ser hur det lyser ur de färgade glasfönstren i ett hav av tillsynes oändligt mörker och kyla, då fylls man av en sorts förväntan. Vi kan glädjas åt att huset finns där och vara tacksamma att några förvaltar svaret för Kulturhusets ekonomi. Så blev det med våra vägval den gången. Nu står vi återigen framför avgörande val, som gör det nödvändigt att vara lyhörda inför framtidsströmmen.

Här och nu finns många olika planer för hur ett Hilma af Klint museum kan ligga eller se ut. En uppgift som möjligen återstår är att belysa vad Hilmas konst egentligen betyder för vår rörelse. Ur vilka andliga källor hämtar den sin kraft? - Hur kan vi tyda den, som betraktare skapa vidare, hjälpa till att "förvandla"? I en intervju 1999 säger Arne: *Det här är bara en början som vi gjort [i Ytterjärna]. Nu kommer ungdomarna med en liknande impuls, det är nya människor, men med olika förutsättningar. Jag väntar på att ifrån min himmel få titta ner och se hur de gör helt nya byggnader. Alla vet att den som varje morgon drunknar i en hög med fakturor lätt kan utveckla en annan världsbild än den som doppas penseln i färg. Är förhoppningen om nya spiror ur gräsrötterna därför en nostalgisk dröm för konstnärer över sjuttio? Eller är det det, som man i Arnes anda kunde kalla en "realistisk utopi"? Dialogen saknas. Det handlar om Ytterjärnas framtid.*

Noter:

1. Arne Klingborg om Hilma af Klints måleri. Forum för antroposofi, januari 2000

2. Diether Rudloff, Freiheit und Liebe, Cézanne – der aristotelische Baumeister des neuen Bildes, Verlag Freies Geistesleben, 1986

Kortintervju i DG med anledning av RS's dödsdag

Helmy Abuleish. Foto: Samuel Knaus.

En daglig praktik

Kairo, Egypten, 2025 är Rudolf Steiners hundra dödsdag. Hur lever han vidare i enskilda människor? Helmy Abouleish, ledare för det antroposofiska initiativet Sekem i Egypten ger sina svar.

Vilket av Rudolf Steiners uttalanden har berört dig?

«May wisdom shine through me. May love glow within me. That in me may arise, a helper of humankind, a servant of sacred things, selfless and true.» "Må visdom lysa genom mig. Må kärlek glöda inom mig. Må det i mig uppstå en mänsklighetens hjälpare, en tjänare av heliga ting, osjälvisk och samm." Det är ett av de många av Rudolf Steiners citat som jag tycker om.

Var har antroposofin förändrat i ditt liv?

När jag var fjorton år hade jag mitt första möte med antroposofin som förändrade mitt liv. Det var när jag läste Frihetens filosofi. Jag kände redan då till Steiner eftersom det hade haft ett avgörande inflytande på min fars liv. Jag upplevde vad min far måste ha känt när han i antroposofin fann inspiration till livets alla dimensioner och ur detta gestaltade Sekem-visionen: "Hållbar utveckling för en framtid där människans värdighet återspeglas och där alla ekonomiska aktiviteter samklingar med ekologiska och etiska principer."

Mitt arbete för att förverkliga denna vision inspireras bland annat av antroposofin och genom detta präglas hela mitt liv. En annan viktig insikt om livet som jag lärt mig genom antroposofin är kunskapen om människors olika medvetenhetsnivåer. Att leva och arbeta ur denna förståelse hjälper mig i umgänget med andra. Allt efter mina individuella perspektiv och mina aktuella medvetenhets-tillstånd kan jag exempelvis fråga mig vad andra behöver få av mig istället för att kräva olika saker av dem. Antroposofin är en daglig livspraktik, som berikar alla mina erfarenheter och mänskliga möten.

Källa: Das Goetheanum, Nr. 6, 2025.

Översättning: Red. GN.

Kortintervju i DG med anledning av
RS's dödsdag.

Çiler Kocadağ. Foto: Emily Watson.

Guldstoff

Bodrum, Turkiet. I år är det 100 år sedan Rudolf Steiner avled. Hur lever han vidare i andra? Svar från Çiler Kocadağ, konstnär och utbildare i Waldorfpedagogik i Turkiet.

Vilken formulering av Rudolf Steiner har berört dig och varför?

«*Sterne sprachen einst zu Menschen*» (En gång talade stjärnor till människor). Sedan min barndom har jag ett särskilt intresse för stjärnor. Därför gick denna dikt rakt in i mitt hjärta. När jag första gången hörde den, var det som om en trollstav hade vidrört mig och plötsligt stod jag på en hög kulle och väntade på att höra stjärnorna på natthimlen. Varje gång jag läser denna dikt förnimmer jag både en djup sorg liksom den starka önskan att kunna minnas vägen som leder till stjärnorna.

För vilka livsfrågor är antroposofin särskilt viktigt för dig?

Vem är jag? Vad är en människa? Varifrån kommer vi? Vart är vi på väg? Vad är livets mening? Vilka relationer har människan till kosmos? Vilken roll spelar människan i hela existensen? Vilken betydelse har jag och vad kan jag bidra med till livet?

Vilka tankar skulle du vilja tillföra antroposofin?

Anatoliens visdomar. Orden Rumi, Yunus Emre och Haci Bektaş har präglat. Mina förfäders böner.

Var har antroposofin förändrat ditt liv?

När jag i den fysiska världen fastnade i existentiella frågor gjorde antroposofin det möjligt för mig att rikta blick till högre världar och kunna skåda bortom det synliga.

Om antroposofin vore ett fantastiskt djurväsen – hur skulle den då se ut?

Som en fågel med en fascinerande unik skönhet och stämma. Dess vita fjädrar sprider ut ljus. Den flyger uppe i himlen som om den dansade. Guldstoff faller från dess vingar. Och det är bara barn som kan se detta guldstoff.

Källa: Das Goetheanum, Nr. 8, 2025.
Översättning: Red. GN.

YTTERJÄRNA

Året 2024

Janecke Wyller

Vi som arbetar här får ibland frågan: "Händer det något där ute hos er?" Låt oss låta en återblick på 2024 utgöra svaret.

Vintern och vårvintern

Året inleddes med Antroposofiska Sällskapetets vintermöte, följt av det årliga svenska waldorflärläromötet och en stor körhelg där S:t Jacobs Kammarkör tillbringade några stjärnglittrande dagar i Ytterjärna för att finslipa sina stämmor. Under vinterns frostiga månader fick vi även välkomna flera större Stockholmsföretag som valde att förlägga sina konferenser hit för att uppleva Kulturhusets mäktiga arkitektur och njuta av ekologisk, närodlad mat.

Vårvintern bjöd på en av årets två stora waldorfförskolekonferenser samt flera konferensbesök från företag i Södertälje kommun. I slutet av april – när våren äntligen gjorde sin efterlängttade entré – kunde vi glädja oss åt de läkepedagogiska verksamheternas stora konferens, "Majdagarna", samt ett antal mindre kommunala möten.

Försommar och högsommar

Försommarens höjdpunkt var Fairplay Chamber Music-festivalen, och kring midsommar arrangerades den nordiska "Allkonst"-veckan – en inkluderande kulturfestival för både brukare och medarbetare inom nordiska omsorgsverksamheter. Cirka 360 deltagare fyllde platsen med glädje, förväntan och sprudlande liv. Samtidigt blommade rosenträdgården som vackrast, precis lagom till det Nordiska högskolemötet där 120 deltagare fick uppleva samhörighet och nya möjligheter. Sommaren bjöd även på en återträff för cirka 40 eurytmister som för fjärde året i rad samlades i Järna för inspirerande fortbildningsveckor under ledning av

Carina Schmid och Benedikt Zweifel. När sommaren drog sitt sista andetag och hösten tog vid, fick vi återse ett stort antal representanter för de svenska waldorfförskolorna. Senare under hösten välkomnade vi även en internationell utbildning i spädbarnsmassage, som förlade sin veckolånga konferens hos oss.

En mötesplats som blivit global

Vi har gått från att vara en nordisk mötesplats till att bli en global arena där människor möts över kulturella och geografiska gränser. Året igenom pågick utbildningar i läkepedagogik, konstterapi och socialt entreprenörskap. De två förstnämnda, återkommande kurser för kinesiska studenter, genomförs i samarbete med en kinesisk waldorfskola och består av grupper om cirka 35 deltagare i femveckorsblock. Dessa långväga gäster bär med sig intryck, kunskap och möten hem till Kina, och vi som är kvar här blir på motsvarande sätt berikade av deras närvaro.

The International Youth Initiative Program (YIP) arrangerade sin sjuttonde helhetsutbildning i socialt entreprenörskap för unga mellan 18 och 28 år från hela världen. Dessutom hölls en deltidstudie i eurytmi, ett nystartat nordiskt prästseminarium (Kristensamfundet) och en deltidstudie för barnskötare – för att nämna några av de längre utbildningarna.

Och utöver alla dessa aktiviteter hade vi naturligtvis också en rad kortare besök, kurser och konferenser, samt många gäster som helt enkelt kom hit för att sova över på hotellet eller vandrarhemmet.

Så, tillbaka till frågan: "Händer det något hos er?" Svaret är ett rungande "Ja!" Det händer mycket här – och vi som verkar på platsen kan med glädje och tacksamhet bevitna hur denna miljö och de aktiviteter som äger rum här berör människor, sätter igång processer och får ett positivt inflytande på deras vidare livsväg.

Vid pennan Janecke Wyller

YTTERJÄRNA

Behöver antroposofin Antroposofins Hus? Vem tillhör det?

Björn von Schoultz

Det kan ha varit i samband med invigningen av Kristofferskolan 1967 som Rudolf Grosse, dåvarande styrelseordförande i Allmänna Antroposofiska Sällskapet vid Goetheanum, också besökte Järna. I samband med sitt besök säger Rudolf Grosse till Arne Klingborg, dåvarande generalsekreterare och ordförande för Antroposofiska Sällskapet i Sverige: "Här i Järna behöver ni bygga ett Goetheanum".

Rudolf Steinerseminariet hade precis startat sin verksamhet ett par år tidigare (1964) som ett nordiskt utbildningsinitiativ på antroposofisk grund. Ett initiativ helt uppbyggt av generalsekreterarna för de nordiska antroposofiska landssällskapen. Medstiftare var generalsekreterarna Oscar Hansen, Danmark, Helmer Knutar, Finland, Jörgen Smit, Norge, Arne Klingborg, Sverige, samt Åke Kumlander och Rut Nilsson.

Rudolf Grosses uttalande blev en mycket betydelsefull inspiration för Arne Klingborg, en idé som motsvarade ett uttalande som tillskrivs Rudolf Steiner och som lär ha sagt: På Europas kullar behöver det i framtiden resa sig Goetheanumbyggnader. Det vill säga platser, centra, där antroposofin med sin högskola i centrum vårdas. Dessa tankar tog även Åke Kumlander, Anders Kumlanders far, på djupaste allvar, vilket ledde till att bl.a. arvet efter Anders bror, Håkan, blev en betydande ekonomisk grundplåt i bygget av Antroposofins hus. I tillägg lyckade man upparbeta kapital från de stiftelser och fonder där Åke varit medgrundare och styrelseledamot, tillsammans med andra personer. På så sätt ställdes 20 miljoner kronor till förfogande som gåvor eller räntefria lån till¹ bygget.

Utöver dessa bidrag strömmade gåvor till från ca 4000 personer, samt betydande bidrag från de nordiska och de europeiska antroposofiska sällskapen och dessutom från företag, stiftelser och fonder. Även konungen och drottningen i Sverige

gav en rejäl privat gåva. Det tillkom också betydande bidrag från några av de Walenbergiska stiftelserna.

Antroposofins Hus, som senare blir om döpt till Kulturhuset i Ytterjärna, kunde inte ha legat på någon annan plats. Inte på slättlandet i Skåne. Inte heller i de norrländska skogarna. Inte på någon som helst annan plats i Sverige. Det som har växt fram i Ytterjärna, på samma plats som en gång var en viktig vikingaplatz, är djupt förbundet med en hel generation människor inom en antroposofisk ödesgemenskap.

Efter den första sommaren 1964 på Rudolf Steinerseminariet skriver Dan Lindholm en hälsning till Arne Klingborg inspirerad av den nordiska andan: "(...) *Det var en upplevelse och en saga. Ja, ett under att något sådant har kunnat uppstå. (...) Vi beundrar den genialitet och storslagenhet varigenom våra svenska bröder har fått till denna stiftelse. Och vi tar knappast fel om vi då särskilt tänker på dig och Kumlander. Ni representerar Odinfolket' på ett underbart sätt, och måtte bara vår 'nordiska folkande' hålla sin starka och skyddande hand över stället och arbetet.*"²

I Järna flöt många starka individuella ödestrådar samman. Från 1935 fram till slutet av 1980-talet hade det växt fram ett hundratal antroposofiskt inspirerade verksamheter i Järna med omnejd.

Visionen om en stor sal i anslutning till Rudolf Steinerseminariet fanns redan 1964, men mognade först på 1980-talet. I Antroposofiska Sällskapets styrelseprotokoll noterades väsentliga händelser och beslut 1984. Här heter det bland annat att salen skall vara Antroposofiska Sällskapets sal. År 1985 beslutas att salen skall ägas av Sällskapet, samt att förvaltningen av salen ej bör vara samma personer som ansvarar för användningen. Det nordiska antroposofiska sommarmötet 1986 blev en betydande milstolpe. Medlemmar från de nordiska länderna bejakade då varmt initiativet att bygga en stor sal i Järna. Efter detta, den 14 september 1986, grundades Stiftelsen Antroposofins Hus.

Två år senare, 1988, berättade Jörgen Smit, som då var styrelseledamot i Antroposofiska Världssällskapet, att han planerade en högskolekonferens där man skulle arbeta med de 19 klasstimmarna. Dagarna 6 - 8 oktober 1989 lades en grundsten för Antroposofins Hus i form av en pentagondodekaeder i koppar. Under året kom flera prominenta institutioner och personer på besök, bl.a. representanter för Statens Kulturråd, samt kungen och

drottningen. 1 - 2 augusti 1992 invigdes Antroposofins Hus officiellt i en till brädden fylld sal. Förutom generalsekreterarna i de nordiska sällskapen, medverkade Manfred Schmidt Brabant, dåvarande styrelseordförande i det antroposofiska världssällskapet i Dornach och även den svenska kulturministern Birgit Friggebo.

I boken "Erik Asmussen, architect" berättar författaren Gary J. Coates hur Erik Asmussen ända från ursprungsplanen 1966 hade vetskap om möjligheten att ett auditorium en dag skulle kunna komma att byggas på den plats där nu Antroposofins Hus står idag. Asmussen beskriver byggnaden som modern till alla byggnader som omgärdar den. Som han skämtsamt sa, "modern kom efter barnen". Men i andlig mening var Antroposofins Hus den byggnad som fanns först, även om den konstruerades sist.³

I detta sammanhang är det berättigt att fråga sig; ur vilka inspirationskällor har betydelsefulla byggnader "uppstått" genom historien? Hur har de koncipierats och i vilket syfte? Vem har haft förvaltningsrätt till dessa byggnader, och i vilkas "ägo" har de stått? Och hur är det idag? I Christhild Ritters bok, "Annons om ett ledigt hus", reflekterar Åke Kumlander: "Vad är det som skaffar en sådan dragningskraft på kapitalet? Är det förtroende mellan människor, denna gudarnas gåva som skapar dragningskraften på kapitalet? (...) När konstellationer av människor skapas där det andliga lever, där samma idéer utvecklas, där strömmar kapitalet till. Men det måste finnas substans i idéerna. Det handlar om konstellationer av människor som arbetar spirituellt. Under medeltiden, då kristendomen blomstrade, byggdes 80 stora katedraler på 100 år."

I vår tid verkar många saker bli alltmer nebulösa, otydliga, allt mer virtuella. Världen blir ogripbar, man vet inte vad som är sant eller osant, illusion eller verkligt. Antroposofins Hus är en byggnad som det går att gå in i för att uppleva något som är vackert och verkligt, som uttrycker något äkta och sant. En samlingsplats för människor som vill söka andra sanningssökande människor på livets olika områden. På samma sätt som Antroposofiska Sällskapet behöver - och har - ett spirituellt centrum, en Högskola, så behöver sanningssökande människor på livets olika områden en fysisk samlingsplats - ett Antroposofins Hus.

Samhällets organ har sina fysiska uttryck i olika byggnader. Det demokratiska och rättsliga livet manifesteras i ett riksdagshus, kommunhus, domstolar m.fl. Näringslivet behöver kontor, kon-

torskomplex, industribyggnader och anläggningar. Kulturlivet blir synligt genom Folkets hus eller i konserthallar, kyrkor, tempel, sjukhus, skolor och universitet m.m. Antroposofin i Sverige har ett Antroposofins Hus. Det är inte vilket hus som helst. Inte ens vilket kulturhus som helst.

I entréhallen bjuds vi in av en generös takhöjd som enligt Asmussen vill säga "här är alla välkomna från livets alla riktningar". Den amerikanska professorn i arkitektur vid Kansas State University, Gary J. Coates, beskriver, här fritt sammandraget i översättning: "i Kulturhusets stora sal integreras målning, skulptur och arkitektur för att skapa ett utrymme där musikens, poesins, eurytmins och dramats konster kan vara närvarande. (...)"

"Arne Klingborgs målade tablå upplöser takets materiella fasthet till lager av färgat ljus och föreställningar om väsen som närmar sig från avlägsna och eteriska sfärer. Takmålningen skildrar de andliga varelser och kosmiska krafter som är verksamma under de fyra årstiderna och visar samtidigt i en bildmässig gestaltning av händelser som långsamt utspelar sig under årets gång. (...) en levande process (...) ger en bild av människan som en medborgare i kosmos, deltagande i arbetet hos osynliga väsen, som strävar efter att hjälpa mänskligheten att finna balans och helhet. (...)

*De solida, handkarvade träväggarna blir genomskinliga för fantasin genom rytmiska mönster av metamorfoserande former som avslöjar nationernas öden och deras inbördes relationer. Fönstren på den norra väggen visar den makrokosmiska eller yttre vägen genom vilken den sökande kan finna det andliga i naturen. De södra fönstren avslöjar den mikrokosmiska eller inre vägen för andlig utveckling."*³

I tävlingen om Sveriges mest omtyckta moderna byggnad år 2001 fick huset silvermedaljen. Av det här sagda framgår att Antroposofins Hus med omgivande fastigheter inte bara är ett centrum för antroposofin i Sverige och Norden, utan också har betydelse för kulturlivet i Sverige:

Det är ingen privatsak vad som idag sker i Antroposofins Hus och angränsande fastigheter - och inte heller vad som kommer att äga rum på platsen i framtiden.

Det viktiga är i första hand inte vem som äger utan i vilken andas tjänst det ställs till förfogande och därmed vem eller vilka människor som ges möjlighet att ha insyn och inflytande.

I september 1986 hade Stiftelsen Antroposofins Hus instiftats och Antroposofiska Sällskapets medlemmar hade gett Nils Dunkars, Arne Klingborg, Anders Kumlander och Björn von Schoultz förtroendet och uppdraget att verka som

byggherrar och uppdragsgivare för bygget av huset.

Som rådgivare och "finansieringsutskott" samlade dessa fyra en välvillig och inflytelserik rådkrets, som regelbundet samlades under projekterings- och byggnadsfasen. Rådkretsen, samtliga medlemmar i Högskolan för Antroposofi, bestod av Åke Kumlander, ordförande i Vidarstiftelsen, Frans Carlgren, ordförande i Nibblestiftelsen, Wolf Pietsch, företrädare för de läkepedagogiska verksamheterna, Anna Hallström och Astrid Dunkars, ledamöter i Antroposofiska Sällskapets styrelse, Jan Erik och Annika Laurén, Hagastiftelsen m. fl., Dick Tibbling, Mikaelgården. När de var i Sverige deltog även Rolf Kerler, skattmästare i Allmänna Antroposofiska Sällskapet i Dornach och Albert Fink, Styrelseledamot i GLS Gemeinschaftsbank, från Bochum i Tyskland.

Allt eftersom åren gick upphörde verksamheten på Rudolf Steinerseminariet. Skattelagstiftningen skapade problem och engagemanget från antroposofiskt inspirerade verksamheter minskade. Det blev allt mer omöjligt att finansiellt bära fastigheterna och Vidarstiftelsen tog över det fulla ansvaret.

I Forum Antroposofi nr 3, 2020 skrev företrädarna för Antroposofiska Sällskapet och Antroposofins Hus: "För att långsiktigt kunna säkra Kulturhusets framtid har styrelsen för stiftelsen Antroposofins Hus efter samråd med styrelsen för Antroposofiska Sällskapet under sommaren 2020 förhandlat fram en överlåtelse av byggnaden till Vidarstiftelsen, som i praktiken under årtal har bidragit till Kulturhusets verksamhet. (...) Det synes oss än mer aktuellt idag än för trettio år sedan att kunna ge kulturella bidrag in i vårt samhälle ut ur den syn på människan och världen som vi och många andra gemensamt har värdat och utvecklat i Kulturhuset.

*För styrelsen i Antroposofins Hus: Jan-Erik Laurén, Anna Hallström, Dick Tibbling
För styrelsen i Antroposofiska Sällskapet: Janne Silvasti, Ilve Steiber, Erland Kornfeld."*

Idag, år 2025, är tre personer ensamma, juridiskt och därmed ekonomiskt och spirituellt, ansvariga för detta väldiga arv via sina styrelseposter i Vidarstiftelsen: Anders Kumlander 76 år, Juhani Silvani 37 år, Tora Kumlander 36 år. Det cirkulerar mycket kritik kring sakernas tillstånd, stiftelsens och personers agerande. Utan att ta ställning till enskilda händelser vill jag här säga att jag aldrig har betvivlat det övergripande goda uppsåtet och jag har medvetet valt att helt avstå från att

delta med offentliga uttalanden till företrädare i pressen och andra publicister. Jag vill gärna tillägga, vem har inte låtit sig förvillas under livets gång? Med vilken rätt är vi tvärsäkra i våra omdömen? Kan något som är rätt i ett visst sammanhang, vid en viss tidpunkt, vara fel vid en annan?

För mig gäller det inte frågan om vad som är juridiskt rätt, utan hur ser det ansvar som alla har inför framtiden ut, moraliskt, för att inte säga spirituellt? Hur hjälps vi åt att gå vidare? Hur skapas förtroende på nytt? Vilka personer ges i framtiden möjlighet att bli "väktare för andan" i Antroposofins Hus? Detta ansvar bör i vart fall förvaltas av en större och bredare krets än av tre personer i samma familj, för att inspiration och förtroende från omvärlden ska vilja strömma till.

Björn von Schoultz

F.d. styrelseledamot och medansvarig för uppförandet av Antroposofins Hus

¹ Christhild Ritter, Annonns om ett ledigt Hus, s. 211

² Berit Fröseth, Ett Liv i Konsten Arne Klingborg & Antroposofin, s. 490

³ Gary J. Coates, Erik Asmussen, architect, s. 98 - 123

VIDARSTIFTELSEN

Svar direkt:

Det är obestridligt att Antroposofins Hus/Kulturhuset har varit - och fortfarande är - en viktig samlingsplats för antroposofiskt inspirerad verksamhet. I stort sett varje byggnad och plats rymmer verksamheter som för de antroposofiska värdena vidare, såsom eurytmi, Robygge och Trädgårdsparken, som nu är på väg att bli Demetercertifierad, för att nämna några.

Antroposofiska Sällskapet, med vilket vi - enligt min uppfattning - har en strävan efter en aktiv och allt mer berikande dialog, har sin självklara plats i en av fastigheterna.

Att förvalta och bevara ett kulturcentrum av den här omfattningen kräver idag mer än goda intentioner - det kräver ekonomiska resurser, ansvarstagande och en realistisk syn på nutidens och framtidens utmaningar.

Vi lever i en annan verklighet än på 1980- och 90-talet, då Antroposofins Hus byggdes. Då fanns en bred mobilisering av människor och resurser som gjorde detta stora projekt möjligt. Idag ser situationen helt annorlunda ut. Fastigheterna

kräver kontinuerligt underhåll, och det är en oerhörd ekonomisk börda som många kanske inte är medvetna om. Vidarstiftelsen har tagit det fulla ansvaret och investerar årligen många miljoner kronor för att säkerställa att dessa byggnader inte bara bevaras, utan också fortsätter att vara en levande plats för kultur och andlighet. Bara underhållet de kommande åren beräknas uppgå till trettio miljoner kronor, och driftskostnaderna som exempelvis värme, vatten, avlopp och el landar årligen på sex miljoner.

Det är lätt att romantisera historien, men faktum är att utan en stabil finansiell grund hade verksamheten inte kunnat fortgå i den omfattning vi ser idag.

Vidarstiftelsen är och har varit garanterad för att Kulturhuset och fastigheterna i Ytterjärna kan leva vidare, men detta innebär inte att dörren är stängd för andra. Tvärtom – representanter för stiftelsen har vid upprepade tillfällen betonat att dörren är öppen för fler aktörer som vill vara med och dela på ansvaret. De som har konkreta förslag på hur denna plats kan vidareutvecklas och hur det ekonomiska ansvaret kan fördelas på ett hållbart sätt är varmt välkomna att ta initiativ.

Historien visar att stora idéer kräver både inspiration och ekonomisk verklighetsförankring. Antroposofins Hus byggdes genom ett omfattande engagemang, men det var också möjligt tack vare substansiella donationer och en bred vilja att ta ansvar. Samma princip gäller idag: den som vill vara med och forma framtiden behöver mer än ord – det krävs handling, resurser och ett långsiktigt åtagande.

Antroposofins Hus/Kulturhuset i Ytterjärna har, som alla vet, alltid varit en plats för samarbete, kultur och andligt sökande. Om vi tillsammans ska säkerställa att det förblir så, behövs således ett engagemang som sträcker sig bortom historiska berättelser och in i den konkreta verkligheten vi lever i idag.

Varg Gyllander
Kommunikationschef för Vidarstiftelsen

Kortintervju i DG med anledning av RS's dödsdag.

Laura Scappaticci. Foto: Christopher Scappaticci

Jag talar med rosor

Fair Oaks, USA. I år är det 100 år sedan Rudolf Steiner avled. Hur lever han vidare i andra? Svar från Laura Scappaticci, författare och pedagog från USA.

Vilken formulering av Rudolf Steiner har berört dig och varför?

Mot bakgrund av de sociala klyftorna i USA påminner denna mening mig om att det finns en väg framåt som vi kan mötas på. *"Det viktiga är inte att jag menar något annat än den andra personen, utan att den andra personen själv hittar rätt om jag bidrar med något."*

Hur märker människor i din omgivning att du är intresserad av Rudolf Steiner?

På mina morgonpromenader kan man se mig prata med rosor och bära med mig en Steinerbok. Men framför allt, när människor berättar för mig att de har förlorat en nära anhörig, blir min världsbild av att hedra de avlidna och knyta an till dem uppenbar.

Var har antroposofin irriterat dig?

Jag är inte irriterad på antroposofin i sig, utan på människors motstånd mot dess vidareutveckling. Vi måste komma bort från att tala om Steiner och i stället praktisera antroposofins väsen genom att arbeta med vårt inre, inklusive våra fördomar, vår ilska och vår visshet.

För vilka livsfrågor är antroposofin särskilt viktig för dig?

De unga människor jag arbetar med lever i en annan värld än den jag växte upp i. De kan leva nästan helt och hållet i ett virtuellt rum genom online spel, sociala medier och artificiell intelligens. Hur kan vi hjälpa dem att skapa upplevelser i det verkliga livet så att deras eteriska kropp får näring och deras tillvaro känns meningsfull och sammanhängande?

Vilka tankar skulle du vilja tillföra antroposofin?

Jag skulle vilja lägga till följande mening i början av varje föreläsning: *"Kom ihåg att kärleken kommer först."*

Källa: Das Goetheanum, Nr. 1-2, 2025.
Översättning: Red. GN.

Inbjudan till Antroposofisk meditation

Under våren i
Futurum, Järna centrum

Varmt välkommen till en stund av stillhet, inre fördjupning och andlig närvaro genom antroposofisk meditation.

I en tid präglad av högt tempo och yttre stimulans bjuder vi in dig till en gemensam meditation där vi utforskar medveten närvaro, inre koncentration och hjärtats tysta röst. Genom vägleda övningar, texter och bilder från Rudolf Steiners andliga forskning närmar vi oss självkännet och en levande relation till världens andliga dimensioner.

Tid och plats:
Varannan måndag (jämn veckor)
kl 19.00 (start v10)
Futurum i Järna centrum

Kostnad 40 kr/gång betalas med swish eller kontant

Program:
Inledning och kort introduktion
Vägledad meditation
Reflektion & samtal för den som önskar
Avslutning i stillhet

Meditationen är öppen för alla, oavsett tidigare erfarenhet

Anmälan och frågor
För att få mer information, kontakta:

Cecilie Raeder
craeder56(at)gmail.com
Erland Kornfeld
erland.kornfeld(at)telia.com

Tack till Rudolf Steiner

Jens Heisterkamp

Ingen annan rörelse från början av 1900-talet har utvecklat en sådan ihållande strålkraft som antroposofin. Detta beror lika mycket på dess grundares progressiva djup som på mångsidigheten i hans impulser. En hyllning.

I en tidsålder vars perspektiv i stor utsträckning fokuserar på det sinnligt varseblivbara, riktade Rudolf Steiner en medveten blick på rummet ovanför oss. Han visade hur uppe och nere, hur andligt och materiellt hänger ihop och gav ny mening åt det gamla uttrycket, att materia aldrig är utan ande och ande aldrig utan materia.

När den mänskliga civilisationen noterade sina största triumfer inom utforskningen av de materiella processerna, vidareutvecklade Steiner principen om det levande; han visade att liv är mer än komplicerad materialitet. I spåren av Goethe skissade han vägar till en förståelse där tänkandet självt kan bli ett organ för ett levande åskådande.

Inför en värld som alltmer hotar att bli mekaniserad förnyade Steiner begreppet själ, men inte som en naiv-romantisk relik, utan som det inres väsensartade spektrum, som når från kroppsbundna förnimmelser över känslor och tankar till andliga kunskaper – och som står under ett suveränt jags ledning. Själ som ett självständigt vävande mellan kropp och ande.

I motsats till ett världsperspektiv som reducerat människan och hennes förhållanden till biokemiska och neurala processer, förnyade Steiner kategorin anden: ande som ett i sig självt bestämt medvetande, liksom verkningsprincip i tingen och också som en förmåga att kunna gå utöver det begränsade subjektet; lika igenkänner lika i detta att kunna kunskapa om det översubjektiva giltiga i världen.

Steiner var under hela sitt liv en kämpe för den mänskliga friheten och dess värdighet, för självbestämmande och självutveckling. Han har tillbakavisat filosofiskt-vetenskapliga och yttre-samhällsmässiga tvång. Han har kritiskt

Rudolf Steiner, 1916. Foto: Rietmann

kommunicerat med andra uppfattningar och impulser som han såg vara berättigade, försvarade han passionerat. Han älskade polemik mot allt konventionellt tänkande och begeistrade sig förutsättningslöst när än människor förberedde sig till att överskrida gränser. Sinnet för det individuella och unika präglade hans blick för tiden och gav hans egen verksamhet denna riktning. Samtidigt tröttnade han aldrig på att påminna oss om vår förbundenhet med varandra som människor, om samklängen i mångsidigheten under signaturen av mänsklighetens omfattande andliga enhet. Han ville på nytt värma upp det sociala med modfyllda impulser och steg, när nöden var särskilt stor, till och med in på den politiska arenan. Hans idéer om det sociala inspirerar oss fortfarande idag.

Steiner klargjorde att vi som individer i grund och botten aldrig agerar ensamma utan alltid står i förbindelse med högre andar och väsen. Han varnade också för det möjliga inflytandet av negativa andliga makter. Med beaktande av de alltid närvarande ensidigheterna visade han mot mittens väg.

Steiner är upphovet till otaliga idéer och rekommendationer gällande hur vi kan vårda vårt inre liv och utveckla det. Han visade övningar för att samla sig och meditera, som just i oroliga tider kan hjälpa till att hitta inre lugn, men som också kan leda till en utvidgning av vår uppfattningsförmåga av det andliga i naturen. Som en av de översta punkterna på det moderna livets prioriteringslista för utveckling satte han inre växande. Han visade hur vi i vårt tänkande och handlande alltid kan växa bort från det alltför personliga i riktning mot det allmänmänskliga.

På ett förvånansvärt konkret sätt vidgade Steiner det mänskliga livets spann

mellan födelse och död. I många framställningar skildrade han förbindelsen mellan levande och döda, de dödas förblivande närvaro utöver det jordiska livet. Gränsen mellan denna värld och livet efter detta blev igen transparent. Han öppnade upp de religiösa skatterna på ett nytt sätt. Hans moderna förståelse av reinkarnations- och karmaprinzipen utvidgade oförutsägbart vår mänskliga existens horisont.

Naturen som idag för det mesta bara ses som en död mekanism har han på nytt gjort magisk. Han gjorde växters, insekters och djurs tillvaro, men också elementens besjälade existens igen upplevbara och tänkbara. Hela jorden är för honom en verklig organism som är uppfylld av ande och inbjöd till att vi kan uppleva oss som en del av detta.

Hans mission fick namnet antroposofi eftersom Steiner såg att människan har en meningsfull tillvaro som sträcker sig in i kosmiska sammanhang. Han lät ana mänskliga utvecklingsmål långt utöver det fysiskt synliga. Trots alla problem och trots alla katastrofer såg han en grund för tillförsikt i evolutionen av jord och människa.

Steiner var en människa som gav allt och förtärde sig själv. Han gav aldrig efter i sitt forskande och undervisande, i sitt gestaltande och impulserande, även om han mötte häftiga motstånd och kärva nederlag. Han såg överallt utvecklingspotential, även om hans försök ofta misslyckades och nya utvecklingsansträngningar krävdes.

Han bekymrade sig outtröttligt om frågor och behov som man presenterade för honom och möjliggjorde genom detta oändligt många hjälpsatser på många områden: för pedagogiken, för jordbruket, för medicinen och för så mycket mer. Han öppnade dörrarna på vid gavel för kommande tider med nytt medvetande och en ande som är praktiskt vardande.

Han har älskat människorna. Och han har velat ge så mycket. Hans verk verkar vidare som ett frö utifrån vilket också hundra år efter hans död skott fulla av liv spirar och växer.

Tack för allt, kära Rudolf Steiner!

Jens Heisterkamp är chefredaktör för tidningen info3 – denna hyllning publicerades i marsnumret 2025. Översättning Göran Nilo.

Öppet hus & mini-konferens

100 år sedan
Rudolf Steiners dödsdag
* 1861 02 27, † 1925 03 30

Lördag 29 &
söndag 30 mars

Välkommen till Ytterjärna för att uppmärksamma Rudolf Steiners 100-års dödsdag!

Vi har gestaltat ett tvådagars program och vill på detta sätt samla människor som på ett eller annat sätt gärna minns Rudolf Steiner och hans gärning. Man kan ta del av några aktiviteter som olika verksamheter praktiserar i Ytterjärna. Det kan vara ett sätt att uppleva vad det exempelvis blivit av Rudolf Steiners olika tankar och initiativ 100 år senare och hur vi idag vill fortsätta utveckla idéer för framtiden.

Lördag 29 mars
Öppet hus, musik, föreläsning, eurytmi
Från kl 13:00 på olika platser
i Ytterjärna

Besök verksamheter på området:
- 13.00-14.00 Arkivet - Antroposofiska sällskapet, samling vid foajen, Vidarkliniken.
- 13.00-14.00 Biodynamiska Forskningsinstitutet, samling vid foaje, Vidarkliniken.
- 13.30 och 14.30 Metall-Glasvisning Christine Loser. Vidarkliniken.
- 14.00 Metall och människan - introduktion till metallfärgljusterapi Beatrice Hallqvist. Vidarkliniken.
- 13.00-15.00 Örjanskolan klass 1, 6, kemisalen och caféet öppet för besök 14.30-15.25
- Phoenixmottagningen presentation i Kulturhusets foaje kl 13-14:45.
- 13.30-14.30 Visning av färgade glasfönster i stora salen, Kulturhuset.
- 13.00-15.00 Ekoasen, antroposofisk konstterapi, utställning mm.

Lördag 29 mars
kl 14:45 -15:25 Öppet kafé i Örjanskolan

kl 15:30 -16:45 Robygge
Musik

Rudolf Steiners Biografi

Lennart Nilo: *Järnvägstjänstemannens son, Bilder från Rudolf Steiners första 40 år*

Lars Kjellenberg:
Måste man förstummas?

kl 17:00 Robygge
Inger Hedelin:
Eurytmi ur rosenkorsperspektiv -
Christian Morgensterns dikt:
"Für Rudolf Steiner".
Eurytmidemonstration.

Söndag 30 mars
Mini-konferens

Kl 10:00-11:00 Robygge
Musik
Annie Meyer:
"Osjälviskhet och tolerans som ett framtidsbildande verktyg"
Ursula Flatters: Mikaelisk intelligens.
Samtal i plenum

Kl 11:30 -12:45 Robygge
Janne Silvasti: "Några frön för framtiden"
Rembert Biemond:
"Rudolf Steiner impulser för framtiden
Mikaelskolan och Högskoleimpulsen"
Musik

Mini-konferensen är öppen för alla
intresserade
Inträde: fritt!

Gåvor till Antroposofiska Sällskapet är
alltid välkomna - Swish: 123 499 13 86

Initiativgrupp:
Annie Meijer, Janne Silvasti, Inger Hedelin,
Lars Kjellenberg, Ursula Flatters,
Botvid Aquilon, Per Erik Jonsson, Rembert
Biemond, Thomas Andersson och Göran Nilo

ANNONS

Efterlyses

Tidigare nummer av
tidningen FALK

Saknade nr är:
nr 2 - 1988
nr 4 - 2004
nr 3 - 2020

Tack på förhand!
+46 761 41 77 06
husapoteket.org

TILL MINNE

Till minne

Medlemmar som meddelats avlidna
sedan förra numret av Forum Antroposofi.

Christina Steinwandt-Olofsson
* 1936-07-18, † 2025-01-22

Jan Bjerström
* 1927-08-11, † 2023-10-18

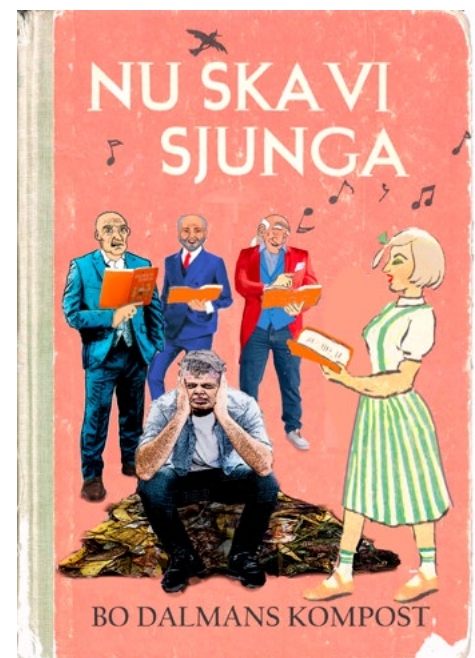
Vi tar gärna emot nekrologer över avlidna medlemmar, och även icke medlemmar som varit aktiva i antroposofiska sammanhang.

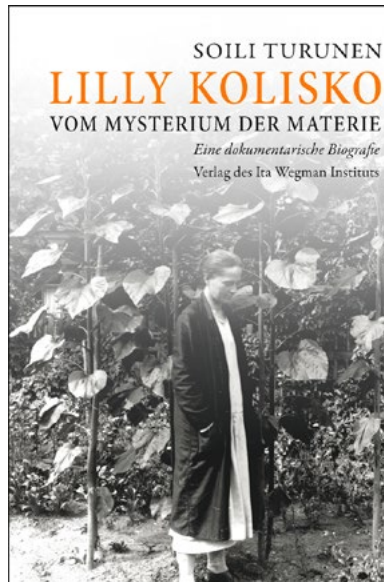
ANNONS

Kom & sjung

Kom och sjung med vår lilla förberedande kör-grupp och husband, inför gemensamma slutövningar och framförande i Kulturhusets foajé i vår! Vår vän Bo Dalman är både medkännande orolig inför vår svåra samtid och samtidigt lite "egoistiskt deprimerad" - om man kan säga så? Ett 50-årigt födelsedagsbarn som somnar på sin kompost...

Välkommen att delta!
Och läs närmare om övningstider för "allsångsmusikalen" Bo Dalmans kompost på nätet: bodalman.info

Lilly Kolisko

Nina Ljungquist

Bokens titel:

Vom Mysterium der Materie. Eine dokumentarische Biografie

Författare:

Soili Turunen

Förlag:

*Verlag des Ita Wegman Instituts. 2024
456 Seiten, 59 Abbildungen*

Boken utkom 2024 till hundraårsminnet av lantbrukskursen i Koberwitz, som Lilly Kolisko deltog i. Rudolf Steiner framhöll vid det tillfället att det vetenskapliga forskningsarbete som behövdes för lantbruket måste genomföras av henne.

Lilly Kolisko, om sin bok "Sternenwirken in Erdenstoffen I, 1927"

"Detta är ett vetenskapligt verk som talar till konstnären i den människa som kan uppleva vördnad inför ett konstverk som visar honom hur stjärnorna verkar in i den jordiska materien. Rudolf Steiner, antroposofins grundare, lärde oss att betrakta mineralernas, växternas och djurens värld med andra ögon. Han visade mänskligheten vägen tillbaka från det materiella till det andliga. Det här arbetet uppstod ur den inspiration som antroposofin ger."

Fri övers. N.Lj.

Ur Lilly Koliskos (1889-1976) biografi kan nämnas att hon ville utbilda sig till läkare, men inte hade ekonomiska resurser till det. Hon anmälde sig vid krigsutbrot-

et 1914 för att som sjuksköterska vårda skadade soldater på sjukhuset i Wien. Där träffade hon den blivande läkaren Eugen Kolisko, som genom sin vänskap med Walter Johannes Stein, hade kommit i kontakt med antroposofin. Genom Eugen fick Lilly för första gången höra talas om Rudolf Steiner och antroposofin. Hon fick låna en bok av honom: Hur uppnår man kunskap om de högre världarna. Den sträckläste hon under natten och en ny värld öppnade sig för henne, hon var övertygad om att den verkligen uppenbarade en sann verklighet. De övningar som Rudolf Steiner gav i boken blev livsavgörande för henne. Hon beskriver senare i England för sin väninna Gladys Knapp: "om du så bara en enda dag glömmet att öva, så är rytmen avbruten och du måste börja om från början" Hon sa också: "om du måste stå och vänta på en busshållplats - kasta inte bort tiden, ta tillfället i akt att meditera!"¹

Vid Lillys första möte med Rudolf Steiner sa han: "Vi känner redan varandra". Nej", svarade hon, trots att han upprepade det två gånger. Så tillade han: "Jo, jo sedan tidigare". Vid ett påföljande möte sa Rudolf Steiner bland annat: "Ni kan se etern". Snart därefter blev hon medlem i Antroposofiska Sällskapet, 15 november 1915.

Lilly Kolisko beskrev i sin bok: Framtidens jordbruk (die Landwirtschaft der Zukunft) 1946 en särskild undersökningsmetod, stigbildsmetoden, som utarbetats på det biologiska institutet vid Goetheanum. Den gjorde det möjligt att undersöka dolda krafter hos olika substanser. De "gestaltande krafterna" gömmer sig i växterna. Studiet påbörjades under Koliskos samarbete med Rudolf Steiner. Det arbete som då inleddes för att studera olika växters gestaltningsskrafter tog ganska lång tid innan Rudolf Steiner kunde konstatera att de nu äntligen lyckats.²

Adalbert Keyserlingk, lärare vid Stuttgarts waldorfskola, beskrev i sin uppsats: Minnen från tidiga forskningsarbeten:

"Vid ett besök i vår klass berättade Rudolf Steiner att de nu äntligen genom försök lyckats att åskådliggöra den eteriska världen så, att naturvetenskapen inte längre skulle kunna förneka dess existens, eftersom dessa försök var möjliga att upprepa. Jag har aldrig senare sett Rudolf Steiner så glad som då, när han kunde berätta om resultatet av stigbilderna."

De försök som gjordes byggde på potentiering och visades genom stigbildsmetoden.

Hösten 1919 grundades den första waldorfskolan i Stuttgart och i mars 1920 lämnade Eugen sin trygga anställning vid universitetet i Wien och började arbeta på skolan.

Han började som lärare i naturvetenskap men blev från oktober 1921 skolläkare för alla de fria waldorfskolorna. Efter julmötet 1923/24 fastlade Rudolf Steiner i samtal med Ita Wegman och Eugen Kolisko att Lilly Koliskos arbete var anslutet till Goetheanum (Biologisches Institut am Goetheanum, med säte i Stuttgart).

Alltifrån början med de esoteriska klass-timmarna 15 februari 2024 var Lilly Kolisko nästan varje vecka i Dornach. Hon stenograferade timmarna och höll dem sedan, på Rudolf Steiners förslag, för waldorfskolekollegiet i Stuttgart. Hennes vetenskapliga arbete var tätt förbundet med den andliga skolningen - vilket Rudolf Steiner gjorde gällande för hela högskolan med sina sektioner.

Soili Turunen, som är utbildad biodynamiker, har arbetat sen 1983 på denna dokumentär om Lilly Kolisko.

Soili Turunen, född i Finland 1959, är utbildad biodynamiker som i många år har bedrivit forskning i Sverige vid Nordisk Forskingsring på kopparkloridkristallisation och stigbildmetoden som utvecklats av Lilly Kolisko i hennes samarbete med Rudolf Steiner. Sedan 1983 har Soili forskat om Lilly Koliskos liv och verk och sedan 1988 varit medlem i Camphill-rörelsen i Norge. Soili Turunen är klassförmedlare vid Fria Högskolan för Antroposofi sedan 1996. Boken "Lilly Kolisko", är en dokumentär biografi som utkom 2024 på Verlag des Ita Wegman Instituts.

1. Gladys Anne M. Knapp, Spirit in Matter: The research work of L. Kolisko. In: Anthroposophical Quarterly, London. Vol.22, No. 1, Spring 1977, s.10

2. Soili Turunen, Lilly Kolisko - vom Mysterium der Materien, Verlag des Ita Wegman Instituts, Alersheim 1924. s 46-47

Lilly och Eugen Kolisko

Ockult historia

Esoteriska betraktelser av karmiska sammanhang i förbindelse med historiska personligheter och händelser.

Författare: Rudolf Steiner Förlag: Antroposofiska Bokförlaget 2023 (GA 126)

I början av sin offentliga verksamhet och i samband med de så kallade grundböckerna talade Rudolf Steiner ofta om de övergripande historiska epokerna i mänsklighetens evolution, de perioder som följde på den atlantiska katastrofen. Mot slutet av sitt liv däremot handlade föredragen i allt större utsträckning om enskilda personligheters karma under upprepade jordeliv.

Mot den bakgrunden kan cykeln Ockult historia betraktas som en sorts förbindelselänk mellan Rudolf Steiners tidigare och senare forskning. Föredragen hölls vid årsskiftet 1910/11 i Stuttgart, alltså knappt ett år efter Stockholmsföredragen om Johannesevangeliet som för första gången tar upp frågan om Kristi återkomst i det eteriska och därmed utgör en betydelsefull milstolpe i Rudolf Steiners utveckling som forskare.

De sex föredragen i Stuttgart beskriver karmiska sammanhang under de olika efteratlantiska epokerna, exemplifierade med personliga öden. Individualiteterna blir liksom verktyg för mänsklighetsutvecklingens flytande ström. Det som har sitt ursprung i den andliga världen framträder sedan på det fysiska planet. Inte sällan visar sig då att mytologin ingalunda handlar om fantasifull fiktion, utan ger folkliga uttryck för djupa andliga skeenden.

Vi får möta den ockulta bakgrunden till historiska händelser i Alexandria, Babylonien, Grekland och Centraleuropa. Men vi får även djupare förståelse för historiska personligheter som Jeanne d'Arc, Aristoteles, Julianus Apostata, Kopernikus, Novalis och andra. På det viset knyts "grundböckerna" samman med den karmiska forskning som Rudolf Steiner ansåg som en av de centrala uppgifterna för framtidens antroposofiska arbete.

Jürgen Vater

Allra Heligaste Trinosofia

Av Robert Powell, PhD. Boken ingår i en serie nyöversatta böcker med mer "platoniskt" innehåll som ett komplement till det stora utbudet av "aristotelisk" littera-

tur som förekommer i svenskt antroposofiskt liv. Det var Rudolf Steiners önskan vid Julmötet att dessa två strömningar skulle samverka, vilket dock inte skedde i tillräckligt stor omfattning.

I "Allra Heligaste Trinosofia och det Gudomligt Kvinnligas nya framträdande" vägleder oss Robert Powell skickligt genom mängden av nyttillkomna uppfattningar om Sofia - det gudomligt kvinnliga - som länge varit bortglömt, till och med okänt för de flesta. Det är viktigt att förstå det gudomligt kvinnliga för att återfå en balanserad och respektfull relation till skapelsen och livet. En förståelse av Sofia kommer att resultera i en djupgående social förändring. Den ytterligare dimension som hon ger oss kommer att förankra en levande kosmologi i vår utveckling som människor.

(Från förordet av Carol E. Parrish-Harra) Det ökande intresset för "gudinnans andlighet" uttrycker vårt nuvarande behov av att förstå Sofia (eller den Gudomliga Visdomen) och hennes förhållande till Guds maskulina aspekter. Denna bok för fram tanken att västvärldens civilisation långsiktigt, men på ett radikalt sätt, håller på att förändras mot att medvetet omfatta en sofiansk visdom.

I "Den Allra Heligaste Trinosofia" uppfattas Sofia som en Treenighet - Modern, Dottern och den Heliga Själen - och som Gudomens kvinnliga aspekt. Robert Powell ger oss utifrån sin egen forskning ett nytt perspektiv, där han också hämtar inspiration från den sofianske ryske filosofen Pavel Florensky, och den ryske mystikern Daniel Andreev (författare till *The Rose of the World*), som kunde varsebli hur den Gudomliga Sofia gradvis närmar sig Jorden. Med hans föregångare, mystikern och poeten, Vladimir Solovievs ord:

Låt detta bli känt: idag stiger det Ewig Feminina ned till Jorden i en oförstörbar kropp.

I det oförgängliga ljuset från den nya Gudinnan har himmelen blivit ett med djupen.

Dr. Robert Powell är en internationellt känd föreläsare, och författare till *Divine Sophia: Holy Wisdom*, och ett stort antal böcker kring liknande teman. Hans forskning i Kristi liv ledde till publicerandet av *Chronicle of the Living Christ: The Life and Ministry of Jesus Christ* (Anthroposophic Press). Några av hans senaste böcker är *Maria Magdalenas Mysterium, hennes biografi och öde*, (kommer snart på BoD.se) samt *Sofias Vishetsläror* (BoD.se), se bokanmälan här bredvid.

Robert Powell har sommaren 2023 och 2024 haft veckolånga seminarier på Ecotopia på Österlen.

Boken kan köpas genom Robygge.se eller på BoD.se.

Sofias Vishetsläror

Det gudomligt kvinnligas framträdande i vår tid

Av Robert Powell. Han har för mig varit som en bro som förbundit de två första 33-års-perioderna av förra seklet, de som gällt huvudets och hjärtats regioner. Han har lyckats ge mig början till en förklaring till vad som hänt i viljeyttringarnas period, den senare tredjedelen, där jag själv och min hustru Eva varit verksamma och till varför där inte har hänt mer. En hjälp till självkänedom, modern människokunskap. Han kan även bidra till att förstå vad som händer nu 2025.

I Sofias Vishetsläror visar Robert Powell på en hemlig visdomsström som flyter genom kristendomens hjärta: den gudomligt kvinnliga principen, på grekiska känd som "Sofia", eller den Gudomliga Visdomen själv. Detta heliga väsen - som i Gamla Testamentet omnämns som det första levande väsendet skapat av Gud - har tröstat och väglett sanningssökare från varje tid och kultur, inklusive vår egen.

Powell undersöker de under och lärdomar som förbinds med denna i stort sett okända skatt ur kristendomens mystik. Boken spänner över de grekiska filosoferna, kung Salomon, Hildegard av Bingens kosmiska visioner, Vår fru av Guadalupe, och förhållandet mellan Sofia och Maria, Jesu moder.

Robert A. Powell tog en mastersexamen i matematik på University of Sussex, England. När han forskade kring zodiakens historia på University of London upptäckte han österrikaren Rudolf Steiners verk. Detta ledde honom också till den tyskfödde astrosofen Willi Sucher och den ryskfödde sofiologen och antroposofen Valentin Tombergs verk.

Han genomförde sin eurytmiutbildning i Dornach, Schweiz samtidigt som han fortsatte sitt forskningsarbete. 1994 grundade han Sophia Foundation of North America tillsammans med Karen Rivers. Robert Powell bor numera i Ecuador.

Som grundare av Choreocosmos: School of Cosmic and Sacred Dance, har han sedan många år hållit kurser i kosmisk och sakral dans/ eurytmi runt om i världen. Han har regelbundet givit workshops och seminarier i Järna och Göteborg. Sommaren 2023 och 2024 gav han veckolånga seminarier på Ecotopia på Österlen.

Boken kan beställas genom Robygge.se eller på BoD.se.

Kallelse till årsmöte i Antroposofiska Sällskapet 12 april 2025

Härmed kallas alla medlemmar i Antroposofiska Sällskapet till årsmöte.
Mötet hålls i Robygge, Ytterjärna, lördagen den 12 april 10.00–16.00

Program för årsmötet

10 - 10.30 Eurytmi med Regula Nilo
10.45 - 12.00 Adja Smussen, Våra sinnen och väsensleden, portar till det andliga. Föredrag med samtal.
13.30 - ca 16.00 Minnesstund för avlidna medlemmar och årsmötesförhandling

Varmt välkomna!

Förslag till dagordning

1. Öppnande av stämman
  2. Fastställande av röstlängd
  3. Val av mötesordförande
  4. Val av protokollförande och två justerare, tillika rösträknare
  5. Fastställande att mötet är stadgeenligt utlyst
  6. Fastställande av dagordningen
  7. Verksamhetsberättelse 2024
  8. Revisorernas berättelser
  9. Fastställande av resultat- och balansräkning
  10. Fråga om ansvarsfrihet för styrelsen
  11. Uppföljning av budget och verksamhetsplan
  12. Val av styrelse – valberedningens förslag
  13. Val av revisorer
  14. Val av valberedning
  15. Motioner och styrelsens förslag
  16. Fastställande av tidpunkt för Höstmöte 2025
  17. Ekonomigruppens rapport
  18. Övriga frågor som rör föreningen
  19. Stämmans avslutande
- Grundstenen läses som avslutning

Verksamhetsberättelse 2024

Året 2024 har varit ett händelserikt och inspirerande år för Antroposofiska Sällskapet i Sverige. Genom ett rikt utbud av

aktiviteter, föredrag, kurser och gemenskap har vi tillsammans fått möjlighet att fördjupa oss i antroposofin och under detta år kanske mer än vanligt i Rudolf Steiners verk och impulser. I ljuset av vår hundraåriga kultur har vi blickat bakåt med tacksamhet och framåt med förhoppning och förnyad inspiration.

Året inleddes med ett storslaget hundraårsfirande som samlade över 200 deltagare i en varm och högtidlig atmosfär. Under dessa dagar fylldes Antroposofins hus, Kulturhuset med såväl tankeväckande inlägg, dynamiska samtal, som konstnärliga inslag och musik. Det var ett möte där hjärtats värme och tankens klarhet möttes, och där deltagarna tillsammans inspirerades att bära Rudolf Steiners anda in i framtiden. Firandet gav en stark början på året och påminde oss om den levande kraft som antroposofin fortsätter att erbjuda världen.

Föreläsningar och evenemang

Under året har vi arrangerat en rad betydelsefulla föreläsningar och evenemang:

- “Den osynliga människan inom oss” (16-17 mars) Kursen, baserad på Rudolf Steiners föredrag, lockade deltagare till Järna för fördjupade samtal och praktiska övningar. Kursledare Kathrin Studer-Senn presenterade Matruska-övningen, en metod för att balansera de uppbyggande och nedbrytande krafterna i kroppen.

- “Vår apokalyptiska tid” och “Antroposofins väsen” (19-20 april) Michael Debus gästade Järna och delade djupa insikter om den nuvarande tidsålderns utmaningar och antroposofins roll. Dessa föredrag följdes av sällskapets årsmöte den 20 april.

- Nordiskt högskolemöte “Det kosmiske mennesket” (7-14 juli) Veckan bjöd på föredrag och samtal kring Grunnstensme-

ditionens kraft och dess relevans i det moderna livet. Programmet väckte stort engagemang bland deltagarna.

- Minnet av Rudolf Steiners sista föredrag (28 september) Hundraårsdagen av Rudolf Steiners sista offentliga framträdande markerades med föreläsning, uppläsning och musikaliska inslag. Mikaelimaginationen, som Steiner delade i detta tal, inspirerade till fördjupad eftertanke.

- “Europa och Människligheten” (13 november) Anton Kimpfler förde oss in i en djup diskussion om Europas framtid och Graalens betydelse i ljuset av Kristus nya inverkan.

- Föredragen i Hälsans Hus, Stockholm Under året arrangerades fem föredrag i Hälsans Hus i Stockholm. Dessa föredrag skapade en viktig plattform för fördjupade samtal och delade insikter, vilket stärkte vår närvaro i huvudstaden och vår förbindelse med Stockholmskretsen.

Samarbeten och nätverk

Vi vill även särskilt nämna vårt samarbete med Trialog, som under 2024 arrangerade flera sammankomster. Dessa möten erbjöd en unik möjlighet att utforska antroposofiska idéer i en bredare kontext och öppnade upp för dialog med andra intresserade. Framtidsgruppen har arbetat vidare med frågan om hur vi stärker den antroposofiska impulsen, och en ny konstellation som arbetar med sällskapets ekonomiska frågeställningar bildades i slutet av året.

INSAM utförde sitt idoga arbete även detta år.

Nina Ljungqvist tog upp arbetet med ett Meddelandeblad som rapporterar från antroposofiskt ledsagade verksamheter och aktiviteter. Tidningen Forum Antroposofi utkom även detta år med fyra fullmatade nummer.

Studiegrupper och meditation

De regelbundna studiegrupperna i Järna har fortsatt att vara en mötesplats för fördjupade samtal och gemenskap. På måndagar har samtal utgått från Harrie Salmans bok "Den sociala världen, som mysteriecentrum", och onsdagar har erbjudit meditation för såväl nybörjare som erfarna deltagare. Dessa aktiviteter och många andra studiegrupper runt om i landet har skapat möjligheter till inre fördjupning och socialt utbyte.

Resa i Rudolf Steiners fotspår

Den årliga resan, "I Rudolf Steiners fotspår", genomfördes för åttonde gången i oktober av Lennart Nilo. Resan förde deltagarna till betydelsefulla platser som Donji Kraljevec, Wien, Weimar och Berlin, och erbjöd en rik upplevelse av antroposofins historiska kontext.

Fria Högskolan för Antroposofi 100 år

2024 markerade hundraårsjubileet för Fria Högskolan för Antroposofi. Genom att följa Rudolf Steiners ursprungliga tidsplan för klasstimmarna har vi hedrat hans arv och sökt förnya impulsen för framtiden.

Varje torsdag har olika slags högskoleaktiviteter ägt rum - även efter att nygestaltandet av de 19 klasstimmarna avslutats. Intresset för högskolearbetet har varit mycket stort. Sektionssamrådet har träffats vid fyra tillfällen och Högskolekretsen har också samlats fyra gånger under året, vilket i sig är ett uttryck för ett starkt och levande engagemang för detta arbete.

Det gångna året

År 2024 har förstärkt vår gemenskap och fördjupat vårt arbete med antroposofins impulser. Med blick mot framtiden fortsätter vi att verka för en värld där andlighet och medvetenhet kan leda till såväl individuell som samhällelig utveckling. Med värme och tacksamhet, styrelsen för Antroposofiska Sällskapet i Sverige

Publikationer

* Forum Antroposofi utkom fyra gånger med en upplaga på 2100 ex. Redaktionskommitté: Berit Fröseth, Nina Ljungquist, Daniel Andersson, Göran Nilo. Projektledare: Joel Hallklint

* Meddelandebudet, digitalt blad som mejlas ut till medlemmar och intresserade ca 6ggr år. Redaktör: Nina Ljungquist.

* Webb: www.antroposofi.nu, facebook.

Redaktör: Joel Hallklint.

Sekretariat och servicefunktioner

Joel Hallklint 50% tjänst. Uppgifter:

Medlemsregister, ekonomisk administration, medlemskommunikation, mötesadministration m.m.

Medlemstatistik

1162 medlemmar i januari 2024
+26 medlemmar 2024 (2023+33, 2022 +29)
+10 inflyttade medlemmar till svenska landssällskapet 2024 (2023 +1)
- 19 medlemmar sade upp sitt medlemskap 2024 (2023 -8, 2022: -24)
-24 medlemmar meddelades avlidna 2024 (2023: -10, 2022: -21)
-1 utflyttade medlemmar till andra landssällskap 2024 (2023 -2)
1154 medlemmar i december 2024

Valberedningens förslag till årsmötet

För omval av styrelseledamot:
Marina Ubilla vår, Anders Rosenberg iår.

Fria Högskolan för Antroposofi i Sverige verksamhetsåret 2024

Om man som medlem i Antroposofiska Sällskapet aktivt vill representera antroposofin och dess konsekvenser i livet, kan man bli medlem i Fria Högskolan för Antroposofi (För medlemskap vänder man sig till Sällskapet sekretariat som hänvisar till ansvariga förmedlare). Man vill få tillgång till antroposofin på ett djupare plan. Att handla inspirerad av antroposofi kan beskrivas som ett sätt att "forska i vad det allmänmänskliga är", som Steiner vid ett tillfälle beskriver det. Inom Högskolan sker ett meditativt forskningsarbete, som får sina konsekvenser i det utåtriktade arbetet med antroposofi. För att bygga upp en förbindelse mellan det interna och det utåtriktade arbetet samverkar högskolemedlemmar inom olika yrkesområden i s k sektioner av Högskolan. Idag sektionsgrupper för en rad arbetsfält bl.a. pedagogik, medicin, läkepedagogik, konst, jordbruk, näring och naturvetenskap.

Fria Högskolan för Antroposofi finns liksom Antroposofiska Sällskapet i många länder och har ett internationellt organisationscentrum i Dornach, Schweiz. Där har sedan 2012 en organisationsutveckling skett i och med att ledningen utvecklats från att styrelsen utövat den till att det nu finns en "Högskoleledning" där de olika sektionsledarna och styrelsen tillsammans är ledningsorganet. I Sverige sker det meditativa fördjupningsarbetet på olika orter (se under rubriken Högskolekollegiet) i landet.

Allmänna sektionen

Medlemskapet i Högskolan handhas av Allmänna sektionen, som är det övergripande organet. Specifikt yrkesintresse är en utgångspunkt för att dessutom medarbeta inom någon av de andra sektionerna. Allmänna sektionen i Sverige har utveck-

lat några samverkansgrupperingar: En aktiv grupp har bildats som verkar för att uppmärksamma kärnområdena inom sektionen. Den ses i regel 1 gång/vecka under "säsongerna".

Högskolekretsen

Kretsen har under sin mångåriga verksamhet sammanträtt 4 ggr/år. Så också 2024. Högskolemedlemmar kan anmäla sitt intresse till sekretariatet/Joel Hallklint kontakt@antroposofi.nu för deltagande. Från och med hösten 2023 har den fått ett nytt upplägg genom att varje möte börjar med en s.k. klasstimme och ett högskolesamtal på fm. Mötena har varit välbesökta.

Sektionssamrådet

I februari 2016 sjösattes ett nytt organ - ett samrådsorgan för representanter för de olika sektionerna (inkl. Allmänna sektionen) inom Fria Högskolan för Antroposofi i Sverige. Detta sektionssamråd har haft ett kontinuerligt arbete med ett flertal sammanträden per år. Numera träffas kretsen 4 ggr/år. Arbetsteman under 2023 var att fullfölja ett projekt där vi tillsammans med representanter från olika verksamheter i rörelsen informerade oss om antroposofins roll i antroposofiskt inspirerade verksamheter. Under hösten tog Samrådet del av medlemmarnas egna biografier med fokus på hur vi mötte antroposofin.

En stark högskoleimpuls under 2024

8 stycken klassföreträdare tog ett initiativ att under 2024 uppmärksamma att det är 100 år sedan Fria Högskolan för Antroposofi grundades. De genomförde i Järna alla 19 klasstimmarna på samma datum som Rudolf Steiner gestaltade dem 1924. Den 1:a timmen hölls 15/2 och den 19:e den 2/8. Därefter genomfördes de 7 repetitionstimmarna också på samma datum som Steiner 1924 - 6 september till 20 september, och då också parallellt i Stockholm och Järna. Därefter träffades man till en ny omgång av de 19 timmarna på torsdagar med 9:e timmen och varannan torsdag var det ett fördjupningstillfälle där olika högskolemedlemmar inledde med ett särskilt tema som sedan alla kommunicerade kring i mindre grupper och till sist några sammanfattande ord. Vi gjorde den 14:e timmen mitten på december och klassarbetet har sedan fortsatt på samma sätt under första delen av 2025.

Dessa högskoleaktiviteter har varit mycket välbesökta: Som mest var det ca 90 personer/tillfälle och aldrig mindre än 40 - 50. En del högskolemedlemmar från Stockholm och Norrköping deltog

ibland. Robyggesalen räckte precis till. Ibland fanns inte en stol ledig.

Intrycket är att Högskolan har fått en slags "nystart" och som stadigt har hållt i sig.

Göran Nilo

Högskolekollegiet

Högskolekollegiet utvecklades under 1980-talet genom Arne Klingborgs initiativ och är ett organ inom Fria Högskolan för Antroposofi i Sverige. Högskolekollegiet utgörs av 22 "klassförmedlare", dvs personer som ansvarar för att "klassstimmar" genomförs på olika platser i Sverige där det finns förutsättningar. För närvarande sker det regelbundet på 9 orter, alltifrån Lund i söder till Umeå i norr. Högskolekollegiet samlas vid två tillfällen per år, oftast på våren i Järna och på hösten vid någon av de andra orterna där klassstimmar hålls. Mötena har en viktig funktion för att samordna, fördjupa och att fatta vissa gemensamma beslut. Under senare år har Högskolekollegiet till exempel ombesörjt utgivning av Rudolf Steiners "Klassstimmar" i svensk översättning. Klassförmedlare utses - efter förslag från Högskolekollegiet - av Högskoleledningen vid Goetheum, Dornach. Klassförmedlaren ges frihet att självständigt gestalta "klassstimmar". Å andra sidan finns behovet att kunna göra avstämningar och att delge varandra erfarenheter. Härvid kan Högskolekollegiet upplevas som oundgängligt för att kunna se det egna arbetet i ett större sammanhang. Det erbjuder även möjlighet att förmedla intryck vidare till andra klassmedlemmar på hemorten. Högskolekollegiet kan vidare vara stödjande och tillfråga nya klassförmedlare när man önskar komma igång med klassstimmar på nya orter. Vid Högskolekollegiets sammankomster deltar landsrepresentanten i Antroposofiska Sällskapet. I de fall klassstimmar genomförs i någon av Sektionerna inom Högskolan kan Högskolekollegiet utvidgas med fler personer. Varje höst sker ett större möte - Klassförmedlarkonferensen - vid Goetheum. Alla klassförmedlare i världen är inbjudna och ifrån Sverige brukar någon ur Högskolekollegiet delta.

Om verksamheten under 2024:

Högskolekollegiet har samlats vid två tillfällen, i mars i Järna och i oktober i Stockholm. Aktuella teman har till exempel varit:

- Rapporter från Klassförmedlarna om högskolearbetet på orterna.
- Fördjupning av enskilda mantramgrupper.
- Möte med styrelsen för AS, företrädare för Sektionssamrådet och även företrädare för Kristensamfundet.

- Utveckling av samarbetsformer inom Fria Högskolan för Antroposofi i Sverige (Högskolekollegium, Sektioner, Sektionssamråd och relation till styrelsen för Antroposofiska Sällskapet).

- Situationen för Högskolan, Antroposofiska Sällskapet och den antroposofiska rörelsen i ett globalt perspektiv.

Hans Johannesson och Karin André

Bildsektionen

2024 deltog i utställningen Järna Open Art i september med en utställning i Robyggesalen.

Deltagande var Janne Silvasti, Ulf Sand, Lars Bjursell och Anders Flodgren.

Senare på hösten startade Sektionen ett forskningsprojekt där de av Rudolf Steiner skapade målningarna "Naturstämningar" går igenom.

Vi har nu kommit till nummer sju av nio totalt. Arbetet inleds av Regula Nilo med färgteoriövningar, varpå Bo Eriksson demonstrerar de enskilda bilderna med aktivt måleri,

därefter kommer ett studium baserat på Rudolf Steiners färgföreläsningar, här är Ulf Sand vägledande.

Deltagarna återskapar sedan de olika bildmotiven hemma, och vid varje forskningstillfälle var tredje vecka, betraktas verken under samtal.

Sektionen har för avsikt att fortsätta denna forskning under året.

Ulf Sand Sektionssamordnare

Nordiska naturvetenskapliga sektionen

NNS 2024 (2025). Namnet pekar på att vi fortsatt vill vara en mötesplats för högskole- och sektionsmedlemmar, samt andra intresserade i Norge, Sverige och Danmark (vi har ännu inte några deltagare från Finland), med ett intresse för det som lever i områdena inom de naturvetenskapliga resp. matematisk/astronomiska sektionerna vid Goetheum, Dornach.

Våra fyra årliga möten hålls för närvarande växelvis i Norge och i Sverige (Järna). Mötena är, om annat inte sägs, a) öppna för inbjudna kollegiemedlemmar. (Om intresse finnes, kan man ta kontakt med någon av sektionernas företrädare i Norden för ett samtal om evt. deltagande.) Dessutom är b) alla intresserade hjärtligen inviterade till de offentliga föreläsningar som vi försöker att arrangera i samband med våra möten. Föreläsningen brukar äga rum i samband med våra möten. Slutligen är c) samtliga högskolemedlemmar på sedvanligt sätt välkomna till våra klassstimmar, mot uppvisande av det blå kortet. Allt detta framgår tydligt av resp. program (se sällskapets hemsida www.antroposofi.nu, under fliken Fria högskolan för antroposofi.)

Föregående år (2024) har vi bland annat ägnat oss åt:

Vid varje möte hålls en klasstimme, och övas eurytmi. Vi har även fortlöpande refererat Steiners cykel Naturiakttagelse, experiment, matematik och högre kunskapsstadier.

Vid årets första möte (NO) ägnade vi oss bland annat åt: Hur lever vi med det vi inte kan förklara?, Einstein och den moderna fysiken, Bohr, Heisenberg och Dirac och kvantmekaniken, (Clifford) algebra, geometri och naturvetenskap, Demonstration fysiologiska färger (efterbilder - simultankontrast - vidareutvecklade Land-föreläsningar).

Till årets andra möte i maj (SE) fick vi så besök av sektionsledarna Matthias Rang och Oliver Conrads. Några temata: Bron mellan den naturvetenskapliga och den esoteriska tillnärningen, Fluorescens, Optiken och mekanikens olika relation till tiden. Clifford-algebra som en bro mellan matematik och geometri.

Tredje mötet (NO): Varför blir matematikprestationerna allt sämre i skolan? Sinnen. Tycho Brahe. Torger Holtsmarks vetenskapssyn.

Fjärde mötet (SE): Vattnet, naturens sinnesorgan, Vattenexperiment, Geometrisk morfologi.

I oktober deltog för första gången som vår kontaktperson till Dornach Arne Nicolaisen i det naturvetenskapliga sektionskollegiet i just Dornach, där han också hade för vårt arbete viktiga samtal med de båda sektionsledarna Matthias Rang och Oliver Conrads. Bland annat väckte vår sektionskollega Morten Eides arbeten i organisk geometri stort intresse, där kontakt i detta sammanhang knöts med nobelpristagaren i fysik Roger Penrose.

Vi fortsatte så arbetet under första mötet 2025 (SE) med eterarterna och deras förhållande till tänkandet och fysiken. - Avslutningsvis kan man väl säga, att vi har förmånen att bekanta oss med, och förmedla, ett rikt fält av erfarenheter!

Daniel Håkanson

Sekreterare NNS

Medicinska sektionens arbetsområde

Den medicinska och läkepedagogiska sektionskretsen i Järna har haft 4 möten i Vidarsalen under 2024. Förberedelsegruppen på 5 personer är oförändrad sedan föregående år. 18 mars bjöd vi in två waldorfpedagoger, Jens Möller och Johan Green, då vi bl a lärde känna AI-tekniken. 6 maj lärde vi känna meditationen "känn i feberns mått Saturnus andegåva". Vid höstmötena fick vi rapport från internationella årskonferensen i Goetheum om terapeutisk intuition och Gerhard Böhme beskrev hur medicinska sektionen bil-

dades för 100 år sedan. Jane Schwab och John Murphy bidrog med sin vetenskapliga studie över läkeurytmens verkan för en patient med ångest. Genom socialterapeuten Sofi Ericson fick vi rapport från Goetheanum om bildandet 5 oktober av den nya, tolfte sektionen i Fria högskolan, sektionen för läkepedagogik och inklusiv social utveckling.

Phoenixmottagningen fortsätter med terapier och läkarmottagning men på ny adress i Tunabergs lokaler inne i Järna tätort.

Annica Alvenäng skriver om Läkeurytmiföreningens, LEF, stora satsningar vårens kurs med läkeurytmisten Wieger Veerman och läkaren Liesbeth Kuhlemajjer och på hösten återigen med Pirkko Ollilainen i samarbete med eurytmisten Marina Ubilla. Båda dessa kurser blev mycket uppskattade. Inom ramen för Pirkkos kurs för eurytmipedagoger, läkeurytmister, läkare och eurytmistudenter firades lördagen den 19 oktober 2024 i Vidarsalen att LEF har fyllt 50 år.

Problem idag och för framtiden är minskande antal yrkesverksamma pga såväl pensioneringar som minskat antal arbetsmöjligheter inom waldorfskolor och minskad återväxt pga att det sedan 5 år inte finns någon nordisk utbildning. Glädjande är vårt samarbete med ETF, Eurytmiteapeutförbundet i Norge och med föreningen i Finland, Suomen eurytmiteapeutit ry. Samarbetet fortsätter i digitala möten där möjligheten att åter starta en läkeurytmiutbildning började bearbetas och fortsätter 2025. Vi står i kontakt med koordinatören för läkeurytmi i Medicinska sektionen vid Goethanum, Hana Adamcova.

Mikaela Stenius skriver om konstterapiutbildningen. Den sista svenska gruppen avslutade sin utbildning jan. 2025. Föreningen för Antroposofisk konstterapi utbildning fortsätter utbildningen men nu internationellt med framförallt kinesiska studenter. Vi studerar på Kulturcentrum i Järna i 5 veckors moduler på engelska och tyska med tolk. Den första gruppen som startade 2023 kommer ha sin Diplomavslutning i Xian 2026.

Vi arbetar fortlöpande med ackreditering från iARTE det internationella organet för Konstterapiutbildningar Med. Sekt. Goetheanum.

Kristian Holmberg

Pedagogiska Sektionen

Svenskt waldorflärarmöte
Initiativgruppen för Svenskt Waldorflärarmöte 2025, Kulturhuset och Örjanskolan 30/1-1/2, bestod av samma medlemmar som arrangerade lärarmötet 2024, och arbetet löpte ganska smidigt under

året. Programmet innehöll uppskattade föredrag av Sven Saar, Josefin Winther och Yifan Sun, samt även inlägg av Anja Varis/Föreningen Sofia. 17 arbetsgrupper stod beredda att ta emot de knappt 300 deltagarna. Fördjupningsmötet på fredag kväll och lördag förmiddag var uppskattat och innehöll bland annat ett pass med folkdans.

Sektionsmöten

hölls fyra gånger under året: 27/1, 21/4, 8/9 och 10/11. Lokalen var omväxlande hos WLH i Bromma och Robyggehuset i Järna.

Klasstimmar hölls varje gång med Lars Kjellenberg och Malte Nordling.

Vi fortsatte med vårt studium av den första kursen för lärarna i Waldorfskolan i Stuttgart 1919: Allmän Människokunskap, Metodisk-didaktisk kurs och Seminarieövningar.

Deltagandet i sektionsmötena var tidvis ganska stort. Arrangörskapet för Svenskt Waldorflärarmöte är ett pågående samtalstema.

Malte Nordling

Sektionen för lantbruk och näring

Sektionskretsen har under 2024 tagit initiativ till ett studium och erfarenhetsutbyte kring temat: Lantbruksindividualitet, ett ledmotiv för biodynamisk odling; Vägar från idé till verklighet. Vid första sammankomsten fick vi ingående inblick i Uppmälby gårds tillblivelse och vidareutveckling. Vid den andra sammankomsten fick vi ta del av Peterslunds Ekoodlings situation och utveckling. Båda odlingar är belägna i Björnlunda. Utifrån en helhjärtad biodynamisk inspiration har dessa två platser genom hård och ihärdigt arbete vidareutvecklats i individuella riktningar, i samklang med de naturgivna förutsättningarna. Det är i vår tid mycket viktiga händelser, där visserligen globalt sett begränsade områden i naturen, men konkret och långsiktigt leds in i en hållbar och lovande framtid. Mycket inspirerande att bevittna hur ideal kan präglade arbetet i vardagen och bidra till en positiv utveckling för naturen!

Sektionen har under året haft 3 möten där vi bland annat har arbetat med fördjupning av det biodynamiska i dess antroposofiska bakgrund.

Samrådsgruppen för det biodynamiska arbetet har träffats 3 gånger under året och en hel dags studiebesök på Rosendals trädgård. Samrådsmötena utgör ett viktigt forum för utbyte av erfarenheter från det aktuella årets odlingssäsong och dess ständigt nya utmaningar. Gläd-

jande nog har två trädgårdsodlare börjat att odla egna fröer av ett antal grönsaker. Information och uppföljning från olika biodynamiska verksamheter utgör också viktiga inslag. Överläggningar har förts kring vissa frågor som till exempel vad den biodynamiska rörelsen är och står för samt kommunikationsplaner.

Ursprunget till den biodynamiska odlingsimpulsen finns i de åtta föredrag som Rudolf Steiner höll den 7 - 16 juni 1924 i Koberwitz, i första hand för lantbrukare. Detta gav anledning till att fira den biodynamiska odlingens utveckling under numera hela 100 år. Detta har uppmärksamats och firats på olika sätt världen över, där biodynamisk odling praktiseras.

På den 2 400 ha stora biodynamiska gården Brodowin utanför Berlin, samlades flera hundra människor från hela världen för ett gemensamt firande tillsammans med företrädare för myndigheter samt många andra organisationer med liknande målsättningar.

Thomas Lüthi

Näringsarbetet

Näringsarbetet 2024 inom ramen för sektionen för lantbruk och näring samt inom den internationella näringskretsen. Näringsarbetet är en del av sektionen för lantbruk och näring i Sverige. Ulrike von Schoultz deltar och bidrar regelbundet på sektionssammankomsterna. Förutom undervisning i landet är det svenska näringsarbetet knytet till en tyskspråkig grupp som fyra gånger om året arbetar med utvalda kulturväxter. Potatisen har varit och är just nu ett pågående studium. Deltagarna är tyskspråkiga.

I Tyskland äger årligen ett näringsmöte rum där matansvariga från alla tyska Waldorfskolor med ca 100 deltagare fördjupar näringsfrågor. Mötet 2024 ägde rum i maj på Kölns Waldorfskola där Sverige bidrog med en kurs om smakens betydelse för näringsprocessen.

Ett sektionsforum för näringsarbete möts regelbundet. Sammankallande är "Arbetskretsen för näringsforskning" i Bad Vilbel. Vi möttes 2024 i en fast internationell grupp två gånger på Zoom och en gång i Darmstadt på Forschungsring. Fördjupande antroposofiskt studium och forskningsprojekt står i centrum

Näringsarbetet från Sverige bidrar frekvent med artiklar och Zoom föreläsningar inom arbetskretsen för näringsforskning.

Näringsarbetet i Sverige bygger på ett internationellt nätverk då vi i Sverige ofta behöver prioriterar andra akuta

frågor inom Waldorfskolor och Waldorfförskolor.

Vuxna funktionsnedsatta personer enligt LSS väljer enligt lag sin egen kost. Ulrike von Schoultz

Skillebyholms trädgårdsutbildningar

Under 2024 har Skillebyholm firat 50 år av kunskapande med fyra publika tillfällen. Medarbetargruppen har löpande arbetat med Skillebyholms historia, nuläge och önskade framtid. Ett arbete som varit mycket fruktbart för den gemensamma förståelsen av verksamheten, utbildningarna och den riktning vi önskar för Skillebyholm i framtiden.

Trädgårdsmästarprogrammet inom Yrkeshögskolan samt vår Biodynamiska trädgårdsutbildning på deltid har haft fulla klasser medan komvux även detta år haft ett lägre elevantal än önskat.

I mars startade vi sjätte omgången av kombinationsutbildningen SFI Park och trädgård i samarbete med Botkyrka kommun och Boodla.

Det var 43 studerande på YH-utbildningen under 2024.

Deltidsutbildningen blev fullbokad till höststarten med sammanlagt 60 deltagare fördelat på fyra årskurser.

Komvux har nytt intag varje termin. Sammanlagt studerade 26 personer under 2024.

Fortsatt välbesökta kortkurser hölls i samarbete med Folkuniversitetet.

Skillebyholm har arbetat vidare på att etablera oss som fortbildare för yrkesverksamma inom trädgårdsbranschen. I januari höll vi första röjsågsutbildningarna i egen regi.

Under 2024 har Skillebyholm tagit fram en uppdragsutbildning för branschnätverket Swedish Gardens om hållbar trädgårdsskötsel och trädgårdsodling. Daniel Björklund Jonsson, verksamhetschef

Sektionen för samhällsvetenskap

Inom sektionen finns en arbetsgrupp, som möts ca en gång per månad kring ett studiearbete och som behandlar och belyser olika aktuella sociala och samhällsliga frågeställningar. Huvudtemat är genomgående hur tregreningen av den sociala organisationen kan vara en kraft i samhället och möjliggöra en grund för utveckling till människovärdiga levnadsförhållanden.

Studietemat under det senaste året har haft sin utgångspunkt i Rudolf Steiners föredragsserie GA 186, 'Vår tids sociala grundbehov i föränderlig tid' med många frågeställningar, som har stor relevans till dagens situation.

I början av året fick sektionen möjlighet att ha ett ingående mötessamtal med sektionsledaren i Goetheanum, Gerald Häfner, om arbetet inom Antroposofiska sällskapet.

Tankesmedjan Trialog, som arbetar med aktuella samhällsfrågor med inspiration från tregreningens fundament och kan ses som den utåtriktade delen av sektionen, anordnade under året ett antal olika offentliga seminarier. Som seminarieteman kan bl. a nämnas Bör vetenskapen bry sig om det andliga, Du, jag, klotet och klimatet, Steiners nationalekonomiska kurs, Kan tregreningen bidra till att hantera utmaningarna i dagens samhälle, m fl. Tankesmedjan Trialog deltog även aktivt med ett program under Almedalsveckan i Visby.

Sedan 2004 finns en initiativkrets för samverkan mellan antroposofiskt inspirerade organisationer, INSAM, som är ett samtalsforum för företrädare för de olika antroposofiska riksorganisationerna. Under 4-5 sammankomster årligen äger ett erfarenhetsutbyte rum med ett gemensamt ansvarstagande hos partnerorganisationerna. Sektionen bistår där med förberedelse och upplägg av sammankomsterna.

Två representanter ur sektionen deltar i arbetet kring arbetet med utformningen av stadgarna i Allmänna Antroposofiska Sällskapet i Goetheanum.

Varje år i september möts de nordiska sektionsmedlemmarna till ett helgmöte, omväxlande i respektive land - senast den 20 - 22 september ägde mötet rum i Järna, där företrädarna från Danmark, Norge och Sverige arbetade med bl.a sociala och samhällsliga frågeställningar med anknytning till Rudolf Steiners ovannämnda föredragsserie GA 186. I år har de nordiska sektionsmedlemmarna bestämt att träffas i Köpenhamn 19 - 21 september.

Rüdiger Neuschütz

Sektionen för musicerande och talande konster

i Sverige kan nu snart fira 1 års jubileum.

Visserligen har vi varit en krets på ca.20 personer som har arbetat på olika sätt kring denna sektionens frågor i 3 år men det var först i maj 2024 att vi tog kontakt med sektionen i Goetheanum för att anmäla oss som sektion.

Förra året hade vi tre möten under våren. Där fick vi ta del av Hans Lindmarks arbete med talgestaltning och gav oss in i grundstenens rytmer under ledning av Elisabeth Broager och Ina Kornfeld.

Under de nordiska högskoledagarna samlades sektionsmedlemmar för att

samtala kring hur vi kunde göra det smidigare för de som inte bor i Järnatrakten att delta vid sektionens möten. Vi löste det med att boka in ett heldagsmöte per termin så resan blev mödan värd. Lena Christina Olavsdotter fick uppgiften att hålla den första klasstimmen vid mötet och Kristina Tucinska gjorde olika övningar till temat.

Det blev en inspirerande träff där vi även fick tid att se på eurytmns situation i nuläget där bl.a. många Waldorfskolor drar ned på eurytmiundervisningen.

Två kortare möten hann vi med under höstterminen. Där fortsatte vi med övningar till Grundstenens rytmer under ledning av Jane Schwab.

Vi kan glädja oss över flera eurytmiföreställningar under det gångna året och ett fördjupande av Grundstensmeditationen i olika former.

Under Vintermötet visade Örjanskolas 12 klass EVOE och på kvällen blev Grundstenen eurytmiskt framförd tillsammans med veckospråk.

Barbra Mraz gav en kurs med Grundstenen som tema i mars månad.

Sommarens Nordiska Högskolemöte hade grundstensmeditationen som ett tema och eurytmin bidrog med att den kunde visas i rörelse på scenen.

I maj under skoleurytmifestivalen framförde elever från hela Sverige från sitt eurytmiarbete.

I juli visade studenter från deltidstuderingen i Järna sin examensföreställning.

Veckan efter var det eurytmiskolan i Aesch, Schweiz (fulltidsutbildning) som framförde sitt program "Ihr Sturme des Herzens erwacht".

För 7de sommaren i rad kom Carina Schmid och Benedikt Zweifel till Järna. Sommarens tema var Grundstenen, Mikaelimaginationen och två musikstycken. 35 eurytmister från hela världen deltog. Den 3 augusti visades resultatet på Kulturhusets scen.

I oktober kom scenutbildningen i Dornach på besök. De gjorde en soloföreställning, två skolföreställningar och en kvällsföreställning.

Kristina Tucinska och Yvonne Rademacher visade sin föreställning "Jorden kärlekens stjärna" i Stockholm i november.

Året avslutades med Olav Åstesons "Draumkvedet" framfört 22 december på Kulturhuset av Järna eurytmiensemble.

Vid pennan

Kerstin Silvasti och Anne Grethe Kumlander

Motioner till årsmötet

Motion från Bo Werner Eriksson

Motion om förvägran av medlemskap som jag vill framföra vid årsmötet.

Frågor till styrelsen för Antroposofiska Sällskapet.

1a. Är förvägran av medlemskap i Antroposofiska sällskapet verkligen grundat på föreningens stadgar?
1b. I så fall, enligt vilken stadga?

2. Har en medlem i Sällskapet rätt att från styrelsen begära redogörelsen för dess beslut i viktiga frågor och avgöranden?

3. Om en sällskapsmedlem ifrågasätter ett visst styrelsebeslut, kan denne då begära att frågan åter tas upp på styrelsemöte eller på årsmöte för behandling och demokratisk omröstning?

Vänligen /

Bo Werner Eriksson

Styrelsens förslag

1a. Ja och nej. Det finns ingen stadga som talar om när man inte ska tillåta någon att bli medlem i sällskapet.

Stadgar som berör medlemsskap: § 5 & 14.

I fallet med den berörda personens ansökan om inträde valde styrelsen, efter noggrant övervägande, att luta sig mot paragraf 14. Det skulle inte vara till gagn för föreningen, medlemmarna eller personen i fråga att godkänna ansökan för att sedan inleda ett utslutningsärende. Den nämnda personen har en central position i en konflikt som berör en annan stiftelse (SHaKv). Det handlar om en infekterad konflikt som riskerar att sprida sig till Antroposofiska sällskapet och där ta mycket tid och resurser i anspråk.

Den berörda personen är välkommen att ansöka om medlemsskap i Antroposofiska sällskapet när situationen i den nämnda stiftelsen lugnat ner sig och när styrelsen för sällskapet bedömer att det inte längre finns en risk att sällskapet dras in i en härva av anklagelser och påståenden som inte hör hemma i sällskapets arbete.

1b. Se ovan.

2. Styrelsen har mandat att fatta beslut i olika ärenden och redogör gärna, där det är möjligt, för grunden till beslut. Årsmötet väljer styrelse och ger förtroende till styrelsen att fatta beslut i olika frågor. Däremot behöver inte styrelsen redogöra i detalj för sina beslut. Detta är inget som enskilda medlemmar kan kräva.

3. Om en medlem i Antroposofiska sällskapet ifrågasätter ett styrelsebeslut är denne välkommen att inom 6 veckor före ett årsmöte lämna in en motion i frågan och föreslå ett alternativ som medlemmarna har att ta ställning till. Motionen och styrelsens svar publiceras innan årsmötet så att alla kan ta ställning innan omröstning på årsmötet.

Motion från Björn von Schoultz

Motion till Antroposofiska Sällskapet i Sveriges årsmöte 12 april 2025

Med anledning bl.a. av:

- Att för ett antal år sedan Kulturhuset i Ytterjärna har övergått i ägo från Stiftelsen Antroposofins Hus till ett av Vidarstiftelsens koncernbolag,

- Att det sedan ett antal år tillbaka blossat upp en allt intensivare maktkamp om kontrollen över styrelsen för Stiftelsen Hilma af Klints Verk och därmed stiftelsens verksamhetsinriktning. Antroposofiska Sällskapets styrelse har varit direkt inblandad i tillsättningen av, och därmed indirekt medansvarig, för den nu sittande styrelsen i Stiftelsen Hilma af Klints Verk

- Att det finns en intention och strävan hos några personer i majoriteten i den av Sällskapet tillsatta styrelsen i Stiftelsen Hilma af Klints Verk att låta bygga ett museum för Hilma af Klints tavlor på någon av de fastigheter som angränsar till Kulturhuset i Ytterjärna. Detta kommer bl.a. till uttryck på Stiftelsen Hilma af Klints Verks hemsida: "Även om fokus ligger på Ytterjärna, som har starka kopplingar till Hilma af Klints andliga och konstnärliga visioner, ska för- och nackdelar med alla relevanta alternativ analyseras noggrant."

Därför begär jag att Antroposofiska Sällskapets styrelse, helst var och en för sig, på årsmötet 12 april 2025 i Antroposofiska Sällskapet redogör för sina ställningstaganden beträffande följande frågor:

1. Behöver antroposofin i Sverige Antroposofins Hus, numer kallat Kulturhuset i Ytterjärna? (Se undertecknads bidrag i frågan i detta nummer av Forum). Frågan gäller vilka personer som i framtiden ges möjlighet att bli "väktare för andan" i Antroposofins Hus? Hur vill man verka för detta i sitt ställningstagande?

2. På vilket sätt motiverar styrelsens ledamöter sitt val att utse just de ledamöter som kom att tillsättas som ledamöter i Stiftelsen Hilma af Klints Verk?

3. Hur ställer sig styrelsens ledamöter principiellt till frågan om ett Hilma af Klint museum i området kring Antroposofins Hus? - Frågan ställs i fullt medvetande om att rent juridiskt föreligger ingen rättslig möjlighet att påverka beslut i Vidarstiftelsens koncernbolag. Det handlar om ett rent "spirituellt" ställningstagande.

Jag önskar vidare att årsmötet ger de närvarande röstberättigade medlemmarna möjlighet att uttrycka sin syn på vad som har ägt rum och vad som framkommit av Sällskapets styrelses redogörelse.

Med vänlig hälsning

Björn von Schoultz

Medlem i Fria Högskolan för Antroposofi sedan 1973.

f.d. styrelseledamot av Stiftelsen Antroposofins Hus och bl.a. Vidarstiftelsens styrelse.

Styrelsens förslag

1. Antroposofiska sällskapet har inte kapacitet att underhålla och driva Antroposofins Hus/Kulturhuset i Ytterjärna. Sällskapet har varken de ekonomiska eller personella resurser som den uppgiften kräver. Detta var den huvudsakliga anledningen till att Vidarstiftelsen tog över huset med allt medföljande ansvar. Vidarstiftelsen har också de nödvändiga finansiella resurserna för att klara detta.

Det går inte att svara på frågan om vilka personer som i framtiden ska ges möjlighet att bli "väktare för andan" i Antroposofins Hus. Detta är en större fråga som inte kan begränsas enbart till Antroposofins Hus utan den hör till antroposofin i allmänhet i Sverige och i världen. Det är ett faktum att den generation som burit "andan" blir allt äldre och att den yngre generationen inte vill ta upp det arbetet

på samma sätt. Antroposofiska sällskapets styrelse vill lägga fokus på att vara vakna inför hur "andan" upplevs, efterlevs och eftersträvas idag inom de antroposofiska och Mikaeliska strävandena. Det behövs fler initiativtagare som arbetar med andan och fler som stödjer den processen.

Frågan är om det är hjälpsamt eller framåtblickande att ifrågasätta hur Antroposofins Hus hanteras för närvarande och om det inte vore bättre att komma med genomförbara, konkreta förslag som kan skapa utrymme för andra att bidra med konstruktiva alternativ.

2. Det faller inte inom Antroposofiska sällskapets stadgar eller uppdrag att bestämman vem som ska sitta i styrelsen för andra stiftelser. Dock föreskrev stadgarna för Stiftelsen Hilma af Klints verks (SHaKV) styrelse att i händelse av oenighet skulle Antroposofiska sällskapets styrelse fatta det slutgiltiga beslutet:

Se paragraf.

Detta är inte en uppgift som sällskapet styrelse bett att få, utan den var stipulerad av SHaKv. År 2017 försökte man, att med sällskapets medgivande, ändra stadgarna i SHaKv så att det inte längre skulle vara Antroposofiska sällskapets styrelse som skulle ha det slutgiltiga beslutet (utifall SHaKv:s styrelse inte kunde enas om val av nya ledamöter). Det förslaget gick inte igenom hos länsstyrelsen.

I februari 2023 kom frågan till ASIS styrelse om att välja tre ledamöter till SHaKv:s styrelse eftersom ledanöterna i styrelsen inte kunde komma överens. Efter att ha läst igenom befintlig dokumentation; juridiska dokument, stiftelsestadgar och personliga testamenten beslöt sällskapets styrelse att följa förslaget från majoriteten av de dåvarande styrelseledamöterna i SHaKv.

Styrelsen för Antroposofiska sällskapet står bakom sitt beslut och anser sig ha hedrat Hilma af Klints önskemål. Samtidigt är det en komplex situation att hantera och styrelsen skulle helst slippa bära den här rollen. Om sällskapets styrelse ska kunna fatta genomtänkta och bra beslut

i framtiden gällande denna fråga krävs både pengar och resurser (Advokatarvoden etc.) I slutändan är detta något som egentligen inte faller under Antroposofiska sällskapets mandat.

3. Antroposofiska sällskapets styrelses ledamöter anser inte att, deras personliga åsikter om huruvida ett Hilma af Klint museum skall byggas nära Antroposofins Hus inte är intressanta eller viktiga. Styrelsen vill fokusera på vad antroposofin andligen kan tillföra världen och Sverige och hur antroposofin vill att detta uttrycks idag.

Antroposofiska sällskapets styrelse försöker att följa de principer som fastslogs vid julmötet 1924 och sällskapets stadgar.

Principer

Antroposofiska sällskapets ändamål är att främja andlig forskning som bedrivs inom Fria Högskolan för Antroposofi, samt att vårda det som offentliggjorts av den antroposofiska forskningen sedan början av 1900-talet.

Antroposofiska sällskapet är en sammanslutning av människor som på grundval av kunskap om den andliga världen vill vårda det själsliga livet hos såväl enskilda människor som i samhället i stort.

Stadgar

Sällskapet ändamål är att vara en social mötesplats för människor med intresse för antroposofi och att främja utbildning, samt nordiskt och internationellt samarbete och att vårda relationen till det Allmänna Antroposofiska sällskapet i Dornach.

Det finns många tankar och känslor kring Hilma af Klints konst, Stiftelsen Hilma af Klints verk, Vidarstiftelsens planer och intentioner och vad Järna Kulturcentrum kan och bör vara. Antroposofiska sällskapets styrelse har inte till uppgift eller befogenhet att bestämma vilka initiativ som tas eller inte tas av enskilda medlemmar eller stiftelser.

Phoenixmottagningen i Järna har ny adress!

Mottagningen har flyttat in på
Tunaberg i Järna.
De nya lokalerna ligger nära buss håll-
plats för 784 eller 788, samt 700 m från
pendeltågstationen.
Adressen är: Tavestavägen 37 B i Järna

Varmt välkommen!
Boka läkartider på
bokning@phoenixmottagningen.nu
eller 073-355 95 36
Behandlingar och terapier kan du boka
direkt hos respektive terapeut.

Mer information om mottagningens
verksamheter hittar du på hemsidan:
phoenixmottagningen.nu

Aktivitet Våren 2025

- "Livets färger" **biografiworkshop** med
inslag av eurytmi och målning med Han-
nele Grantzau, 28 - 30 mars
- **Presentation av metallfärgljusterapi** (på
Vidarkliniken) 30 mars
- **Läkarföredrag om smärta** av Anna
Maria Wiedemann, 8 april

Mer information om aktuella och kom-
mande aktiviteter på hemsidan:
phoenixmottagningen.nu/aktuellt eller
facebook.com/phoenixmottagningen

Kämpar för att bevara

de få läkare och terapeuter som finns
kvar och kunskapen om den antroposo-
fiska komplementärmedicinen!

Vill du vara en del av detta

kan du betala 25 kr i månaden till
hyran, alltså 300 kr om året.
Om många hjälps åt att betala hyran,
kan avgiften minskas. Nu måste patien-
ten både betala besöksavgift och
en del av hyran.

Vi önskar också en liten fond ur vilken
de som ej har råd kan söka bidrag
Idag kanske du inte behöver hjälp,
men om vi inte lyckas ha kvar mottag-
ning, så kanske den inte finns den dag
du behöver den.

Du kan betala in 300 kr på bankgiro
5470-5371 eller swisha 123 253 23 07
Skriv din epost på inbetalningen

Tillsammans är vi starka!

Från Ekonomi- gruppen

Om medlemsavgifter, intern demokrati och ekonomi i Antroposofiska Sällskapet i Sverige

Pengar och ekonomi handlar om hur vi faktiskt gör - till skillnad från vad vi tänker och föreställer oss. Det är viktigt. Vi vill leva våra ideal också i hur vi sköter själva föreningen och då känns det inte acceptabelt att verksamheten ger en årlig förlust som är nästan hälften av omsättningen. En miljon i årlig förlust i löpande verksamhet är problematiskt.

Antroposofiska Sällskapet i Sverige lever idag i huvudsak på sina medlemsavgifter och till en mindre del på intäkter för aktiviteter. Till detta kommer donationer och arv - vilket gör att det finns ett handlingsutrymme.

Föreningens ekonomi hänger intimt ihop med den interna demokratin och ansvarstagandet. Vår undersökning tyder på en försvagning där - som visar sig i form av att egenkapitalet förbrukas och att verksamhetsplanen kunde vara tydligare och bättre förankrad.

Ekonomigruppen¹ ser som sin uppgift dels att få igång samtalet bland medlemmar om Sällskapets ekonomi och dels att ge styrelsen konkreta förslag till höstmötet 2025.

Antroposofiska Sällskapet som ideell förening

Antroposofiska Sällskapet i Sverige har stadgar som en helt normal svensk ideell förening. Det innebär att vi lever i vår tid och i samma verklighet som andra ideella föreningar i Sverige. Vi är en av många ideella föreningar som gör sitt bästa för att bidra i samhället under de omständigheter som råder med det som vår ändamålsparagraf uttrycker.

Ändamålet är också uttryckt i "principer" - som handlar om Rudolf Steiners vision under julmötet 1923/24 och om hur antroposofiskt liv växer fram genom grupperna och får Sällskapet att utveckla sig organiskt - som en levande organism. Det kan man säga är Sällskapets unika bidrag till den svenska föreningsvärlden.

Antroposofiskt liv

En levande organism låter - som embryo - organ som hjärta och blodomlopp växa fram ur kaos.

Antroposofi är något levande.

"I Antroposofiska Sällskapet beaktas det alltför litet att antroposofin inte bör vara grå teori, utan sant liv. Blir den gjord till grå teori, är den ofta inte en bättre utan en sämre teori än andra. Men den blir först teori när man gör den till teori och dödar den" (Antroposofiska Ledsatser, kapitlet "Hur ledsatserna bör användas", Steiners egna kursiveringar).

Grupperna kan ses som den grogrund ur vilket Sällskapet som levande organism växer fram. När grupperna kommunicerar med styrelsen genom inspel till höst- och årsmöte börjar denna organisms blodomlopp att forma sig. Det aktiva lyssnandet i grupper till de andliga väsen som vill mänskligheten väl kommer att leda formandet av blodomlopp, hjärta och organ. På detta sätt växer också en väl förankrad och tydlig verksamhetsplan fram. Lyssnande handlar om att ställa öppna frågor; konkreta och vardagsnära frågor som är viktiga för människor i vår närhet och för oss själva, verkliga frågor som leder till handling och ger resultat som är viktiga för oss själva och för de större gemenskaper vi lever i.

Initiativet att bilda nya grupper är fritt

Vi vill påpeka att detta med att bilda grupper inom Antroposofiska Sällskapet i Sverige inte är svårare än att en medlem samlar några vänner kring en fråga eller ett syfte - och talar om för Sekretariatet att nu finns en grupp. För att kunna tala om för alla medlemmar att en ny grupp finns behöver den ha ett namn, en ansvarig kontaktperson som är medlem, och en kort text om vad gruppen handlar om. Inget, vare sig i stadgarna eller på andra ställen, säger att alla gruppens medlemmar måste vara medlemmar i Antroposofiska Sällskapet. Gruppen kan ta sig an alla möjliga frågor där man tror att antroposofi kan bidra. Kanske bor en medlem isolerad från andra medlemmar, men det finns några kloka människor som kan samlas kring hemortens utveckling och ta sig an ortens frågor och fundera över vad antroposofi skulle kunna bidra med. Då kan man bilda en grupp i den ortens eller det sammanhangets namn. I vår moderna värld finns dessutom möjligheten att bilda geografiskt utspridda grupper på saklig grund med hjälp av sociala

medier och videomöten. Sällskapet bidrar med olika kanaler att kommunicera för att komma vidare med gruppens frågor - Forum, hemsida, Facebook-grupp, Kyriotetespodden, styrelse, höst- och årsmöte och mycket mer.

Att som grupp ha en tydlig fråga av personlig, samhällelig eller professionell betydelse - eller av betydelse för själva Antroposofiska Sällskapet - gör att arbetet får energi och blir konkret. Hitta en fråga som det finns energi i.

En ad hoc grupp² kan hjälpa styrelsen

Grupper som tar på sig uppgiften att hjälpa styrelsen i någon specifik fråga, till exempel förslag till hur föreningen skall få balans i sin ekonomi, är viktiga. Gruppen måste inte utses av styrelsen. Det som avgör om ett initiativ leder till handling eller inte måste ligga i själva förslaget. Ett väl genomarbetat och klokt förslag kommer att klara testet på medlemmötet oavsett hur det växt fram. Om det finns en disharmoni - så kan det tas som ett tecken på att frågan inte är mogen för beslut och att arbetet behöver gå vidare. Om en fråga inte är akut går det ju att leva vidare som det är tills vidare och skjuta på beslut till ett senare medlemmöte. Eller så kanske mötet kommer fram till att status quo är ett sämre alternativ - och då får man acceptera viss disharmoni och fortsätta arbetet till nästa möte. Omdömesprocessen sker på medlemmötena där beslut kan tas.

Att det finns medlemmar som vågar stå för att uttrycka disharmoni när den finns är viktigt för processen. Disharmonier måste få synas. Det är transparens som kommer att uppskattas i omvärlden.

Process och rytm är viktigt

Det gäller att leverera det man kommit fram till i lämpligt forum i rätt tid. Forum har pressläggningstider som är anpassade till de beslutande mötena - höstmöte och årsmöte. Om beslut skall kunna fattas i en skarp fråga på ett medlemmöte måste medlemmarna ha fått chansen att sätta sig in i förslaget. Det är när medlemmarna och grupperna börjar leva och agera i rytmen av medlemmöten som en andning och ett blodomlopp kan börja växa fram.

Allt som behövs inklusive utgivningstider, budget, verksamhetsplan, stadgar och principer finns faktiskt redan publi-

cerat på Sällskapetets hemsida – och det finns inget i vare sig stadgar eller principer som hindrar en ad hoc grupp att ta ett initiativ.

Medlemsavgiften

På pappret är saken enkel. 1400 medlemmar som betalar 1400 kr var eller 1000 medlemmar som betalar 2000 kr var ger båda ungefär 2 MKr i intäkt - och får ekvationen att gå ihop. Det potentiella värdet för det svenska samhället av ett levande och friskt Antroposofiskt Sällskap bör räknas i miljarder. I jämförelse med detta är 2 miljoner en liten summa att få ihop.

Men hur många medlemmar är vi? Och hur mycket betalar medlemmarna i praktiken? Gruppen började med lite grundläggande faktakoll.

Det visade sig att medlemsantalet ligger ganska stilla kring 1100, men att den genomsnittliga intäkten för föreningen ligger runt 800 kr per medlem - trots att medlemsavgiften egentligen är 1200 kr. Samtidigt har medlemsavgiften legat stilla i många år samtidigt som alla kostnader stigit med den inflation vi haft under tiden. Om avgiften hade följt inflationen hade den varit runt 2000 kr idag.

Enkätsvar

För att förstå bättre skickade vi ut en enkät till medlemmarna. Ett utskick till 770 mailadresser gav 206 svar - och med många intressanta fritextsvar som väcker frågor om hur den interna demokratin sköts och olika andra frågor som behöver tas tag i - till exempel genom att bilda ad hoc grupper. Det finns energi i frågan.

En sak som kom från flera håll är att man har så lite möjlighet att delta i aktiviteter eftersom det mesta sker i Järna.

Svårt att orka med avgiften till följd av dålig pension efter ett liv med mycket ideellt arbete är ett annat tema. Är flexibiliteten - att medlemsavgiften är frivillig - något vi behöver ha kvar? Eller bör kommunikationen kring medlemsavgift bli tydligare och mer lik hur det ser ut i samhället idag? Det är en fråga att fundera över.

Det finns en tradition av att ekonomin inte skall vara ett hinder för att vara medlem och att medlemsavgiften därför är flexibel med en rekommenderad avgift. Det är ju fint - så länge det ändå kommer in de pengar som behövs. 150 eller 200 kr i månaden är faktiskt inte mycket om det handlar om något som faktiskt är viktigt för livet.

Det finns faktiskt redan idag grupper som tar solidariskt ansvar för medlemsavgiften genom att man inom gruppen samlar in det som är möjligt och rimligt från var och en och skickar därmed den totala fastställda avgiften för varje medlem i gruppen till det svenska Sällskapet, vilket tas upp i några fritextinlägg.

En hög medlemsavgift gör det svårt att värva nya medlemmar påpekar några.

Samtidigt finns flera som ser positivt på att höja medlemsavgiften och ser det som viktigt att ha en balanserad ekonomi. Flera påpekar också att det mesta av styrelsearbetet och annat arbete som är grundläggande för att Sällskapet skall finnas till görs ideellt utan betalning. En snabb blick på mängden av aktiviteter säger att 2,3 MKr i total kostnad per år, inklusive bidraget till Goetheanum, är mycket aktivitet för lite pengar.

Det har också kommit in en del alternativa förslag till att få in mer intäkter.

En synpunkt som kommit från flera håll i olika varianter är att ta in pengar mer i relation till aktivitet. Kanske skall den som vill ha pappersupplagan av Forum betala extra för detta och den som deltar i aktiviteter åtminstone påminnas om den verkliga kostnaden och utmanas att swisha motsvarande summa som ett bidrag - eller lite mer för den som har råd med tanke på att en del kanske inte anser sig ha det.

"...Att inspirera medlemmarna till konkreta samarbeten som kan generera inkomster tror jag däremot på. Och då gärna aktiviteter som kommer övriga samhället till godo." Skriver en som inte längre är medlem, men som fått utskick-
et.

Processen framåt

Vi i ekonomigruppen ser fram emot att få ta del av ett fortsatt livligt samtal kring Sällskapetets ekonomi och medlemsavgiften inför höstmötet.

Gruppen kommer att redovisa sina slutsatser med konkreta förslag till styrelsen och till Forum till det nummer som utkommer inför höstmötet. När detta förslag är presenterat på höstmötet har gruppen slutfört sitt uppdrag och upplöser sig.

¹ Ekonomigruppen formerade sig i samband med höstmötet 2024 och består av Erland Kornfeld, Anders Rosenberg, Björn von Schoultz och Hans von Essen
² En ad hoc grupp är en grupp som är tillfälligt sammansatt för ett visst ändamål

Studium kring Linköping

Vi är en grupp på sex både verksamma och pensionerade waldorfpedagoger som nu är inne på vårt fjärde år. Vi har varit eller är knutna till Björkö Friskola i Ljungsbro och f.d. Björkö Fria Gymnasium i Linköping och startade med att studera Frihetens Filosofi. Ofta diskuterar vi waldorfrörelsens roll och utveckling i vårt samhälle i de gångna decennierna och hur de bakomliggande idéerna och idealen lever vidare i nya generationer. När vi diskuterar samhällets och särskilt skolvärdens utveckling i stort försöker vi alltid att vidga våra tankar med de perspektiv som öppnas i Steiners verk. Vi följde upp studiet med Agnes Nobels bok Vardagens Alkemi och är nu mitt inne i Steiners föredragsserie Människan som Samklang... . Vi träffas en gång i månaden hemma hos varandra, i Söderköping, Linköping eller på landet strax utanför staden.

Vänliga hälsningar,

André de Jonge, andredejonge@hotmail.com

Hej!

När jag läser Forum Antroposofi mm så ser det ut som om Norrköping är den enda plats i Östergötland där man intresserar sig för antroposofi.

Men under flera år har vi haft studium i antroposofi i trakterna runt Linköping.

När jag, Inga, började arbeta som lärare på Björkö Friskola var vi tre medarbetare som saknade studium på våra kollegiemöten.

Därför beslöt vi att träffas hemma hos varandra ungefär en gång i månaden.

Då uppmanades Waldorfskolorna att studera Allmän Människokunskap inför 100-årsjubileet. Så vi tog itu med det arbetet och höll på med det i flera år.

Vi är nu fem pensionerade Waldorflärare och vi är inne på vårt nionde år av studier. Vi har även läst Eva Malms bok om handens arbete. Vi fortsätter...

Vi tycker det kan vara av värde för Antroposofiska Sällskapet att känna till att det bedrivs studier på andra platser i landet.

Det kan ju till och med finnas fler medlemmar i närheten som skulle vilja ansluta.

Vi bor i Linköping, Vikingstad, Malm-slätt, Vreta Kloster och Stjärnorp.

Med varma hälsningar från

Inga de Jonge, ingadejonge@hotmail.com

Redaktionen uppmanar alla pågående träffar för antroposofi-intresserade att bjuda in nya deltagare via tidningen!

Kalendarium

Antroposofiska Sällskapet

JÄRNA

Järna Robygge

Titta gärna in i kalendariet på vår hemsida - där annonseras nya händelser och möten så snart det blir möjligt!
antroposofi.nu/kalender

mars-juni

Meditation

Varmt välkommen till en stund av stillhet, inre fördjupning och andlig närvaro genom antroposofisk meditation.

I en tid präglad av högt tempo och yttre stimulans bjuder vi in dig till en gemensam meditation där vi utforskar medveten närvaro, inre koncentration och hjärtats tysta röst. Genom vägleda övningar, texter och bilder från Rudolf Steiners andliga forskning närmar vi oss självkännet och en levande relation till världens andliga dimensioner.

Vi träffas varannan måndag kl 19.00 fr o m den 3 mars.

Det behövs inga förkunskaper.

Futurum, Järna centrum, 40 kr/gång
Program: Inledning och kort introduktion. Vägledad meditation. Reflektion & samtal för den som önskar.

Avslutning i stillhet

Meditationen är öppen för alla, oavsett tidigare erfarenhet. Anmälan och mer information, kontakta:

Cecilie Raeder, craeder56(at)gmail.com
Erland Kornfeld, erland.kornfeld(at)telia.com
Välkomna!

29-30 mars

Lördag 29 mars

Öppet hus, musik, föreläsning, eurytmi
Från kl 13:00 på olika platser i Ytterjärna

Besök verksamheter på området:
Se program på sidan 37 i denna tidning!

Lördag 29 mars

kl 14:45 -15:25 **Öppet kafé i Örjanskolan**
kl 15:30 -16:45 Robygge
Musik

Rudolf Steiners Biografi

Lennart Nilo: *Järnvägstjänstemannens son, Bilder från Rudolf Steiners första 40 år*
Lars Kjellenberg:

Måste man förstummas?

kl 17:00 Robygge

Inger Hedelin:

Eurytmi ur rosenkorsperspektiv -

Christian Morgensterns dikt:

"Für Rudolf Steiner".

Eurytmidemonstration.

Söndag 30 mars, Mini-konferens

Kl 10:00-11:00 Robygge

Musik

Annie Meyer:

"Osjälviskhet och tolerans som ett framtidsbildande verktyg"

Ursula Flatters: Mikaelisk intelligens.

Samtal i plenum

Kl 11:30 -12:45 Robygge

Janne Silvasti: *"Några frön för framtiden"*

Remberth Biemond:

"Rudolf Steiner impulser för framtiden Mikaeliskolan och Högskoleimpulsen"

Musik

Mini-konferensen är öppen för alla intresserade

Inträde: fritt!

Gåvor till Antroposofiska Sällskapet är alltid välkomna - Swish: 123 499 13 86

4-6 april

Föredrag och kurs med Are Thoresen

Järna, Robyggesalen

Portar till den andliga världen och Elementarväsendenas transformation
Vi har glädjen att bjuda in till en helg med Are Thoresen. Under denna helg kommer vi att utforska de andliga portarna, -vägarna till dem samt hur vi kan arbeta med transformation av elementarväsendena i vår tid.

- Hur påverkar elementarväsendena vår värld - i sjukdom, maskiner & teknologi?

- Hur kan vi medvetet arbeta för att föra in det kristliga ljuset i den elementära världen?

- Vilka är de fyra portarna och vägarna till den andliga världen?

Dessa och många fler frågor kommer vi att utforska genom föredrag och en djupgående kurs där teori och praktik möts.

Föredrag med Are Thoresen

Fredag 4 april kl 19.00 i Robyggesalen -

De fyra portarna till den andliga världen

Rudolf Steiners föredrag från 2 mars 1915 (GA 157 8:e föredraget). Kan vara en förberedelse (fås på mail vid anmälan)

Söndag 6 april kl 19.00 i Robyggesalen -

De fyra vägarna till portarna

En vidare fördjupning av temat.

Kurs

Lördag 5 april & Söndag 6 april

Tid: 09:00-12:00 & 14:00-17:00

Plats: Robyggesalen och annan lokal

Kursens tema: *Transformation av elementarväsendena - i sjukdom, maskiner och elektronik. Förkristligande av den elementära världen. Under kursen får vi praktiskt och teoretiskt arbeta med hur vi kan förstå och transformera elementarväsendena i en tid där teknologin och den moderna världen påverkar dem i allt större utsträckning.*

Praktisk information & anmälan

Anmälan: erland.kornfeld(at)telia.com

Kontakt: Erland Kornfeld

Plats: Robyggesalen och annan lokal

Kostnader: Kurs 900 kr

Föredrag 100 kr/föredrag

Rudolf Steiners föredrag, på svenska, mailas ut efter att ni anmält er och swishat anmälningsavgiften till: 070 512 91 21 (Glöm inte att ange namn när ni swishar)

Föredragen betalas på plats med swish eller kontant. Kursen kan betalas på plats men då ingår inte föredraget

12 april

Årsmöte i Antroposofiska Sällskapet

Järna, Robyggesalen, kl 10 - 16

Se kallelse på sida 40 i denna tidning.

17-20 april

Påskmöte i Järna

Tyvänn inställt!

28-31 maj

Community in Conversation 3

The Section for Inclusive Social Development

Järna, Kulturhuset i Ytterjärna
Mer info på inclusivesocial.org

NORRKÖPING

Norrköpings- gruppen

Adress: Hagebygatan 69, 603 52
Norrköping.

E-post: antroposofi.norrkp@telia.com

Bankgiro: 5861-0254

Hemsida:

www.antroposofi.nu/norrkoping

Vid bokning av lokalen kontakta Kerstin Hallström tel. 0733-38 58 53

Biblioteket har öppet efter överenskom-
melse, kontakta någon i styrelsen.

Antropos = människa Sofia = visdom
Vad är en människa och vilka är hennes
förutsättningar? Går det att närma sig
den frågan från ett såväl vetenskapligt
som filosofiskt perspektiv - samtidigt?
Är den fria viljan en illusion och var ham-
nar i sådana fall den fria tanken? Dessa
och liknande frågor bearbetas i relation
till antroposofiska och
pedagogiska idéer och texter. Alla är väl-
komna och ingen förkunskap krävs.

Kursutbud, arrang- emang, workshops och studiedagar

**Vill du veta mer om antroposofi, euryt-
mi, musik, waldorfpedagogik och social
tregrening?**

Vi ordnar kurser, workshops och studie-
dagar på teman i anslutning till antro-
posofi, antingen i vår lokal i Norrköping
eller lokalt hos er. Förfrågningar och
intresseanmälan: Maivor Forster, tel.
0739 - 792 338.

Tisdagsgruppen

Tisdagar kl. 17.00 - 18.15 med början 14
jan. Vi kommer att studera "Hur uppnår
man kunskap om de högre världarna"
och "Ledsatserna" av Rudolf Steiner.
Kontakt: Maivor Forster, tel. 0739 792
338. Nya deltagare välkomnas!

Meditation

OBS! Ny tid och veckodag:

Ons. 15/1, 12/2, 12/3, 9/4, 7/5, kl. 18.30 - 20.

Introduktion, övningar och samtal.

En väg till att praktisera antroposofisk
meditation med Arthur Zajoncs bok: När
vetenskap blir till kärlek. Nya deltagare är
hjärtligt välkomna. Kontakt Dori Inder-
bitzin tel: 0737- 23 00 88.

Eurytmi torsdagar

Välkomna till stärkande och livgivande
eurytmi i grupp. Torsdagar kl. 11.00-12.
00, 10 ggr med början den 16 jan i Kris-
tensamfundets sal på Helgeandsgatan 8.
kostnad 500 kr. För närmare information
och anmälan kontakta Elisabeth Löve
0760-29 49 58

Kullen Kultur - Kreativa måndagar våren 2025

**Handens och kroppens erfarenheter
och intelligens.**

**7 tillfällen 24. februari - 7. april
klockan 18 - 20. kostnad 600kr.**

Kursen erbjuder erfarenhet av både
materialen och dina egna sinnen genom
att du provar på en måndag i varje av
följande ämne:

Keramik, Eurytmi, Trä, Textil

Akvarellmålning.

Till verkstäder krävs anmälan senast
3 februari till

eva.ekstrom@rudolfsteinerskolan.se
eller susanne.westh@telia.com

Två måndagar är det temakvällar där
man kan delta utan att gå kurserna.

31 mars

Människans och jordens bildning.

Bo Dahlin professor i pedagogik.
Karlstad universitet och
Steinerhöyskolen Oslo.

**Kullen kultur - Filosofiska samtal
lördagar kl. 10 - 12.**

Vi fortsätter att samtala utifrån boken
Frihetens filosofi av Rudolf Steiner.
Alla är välkomna att komma för att
lyssna och delta.

25/1, 15/2, 15/3, 12/4

ANNONS

Workshop & seminarium

1-2 maj

Seminarium med Are Thoresen:

"Helande och transformation genom den
nordiska invigningsvägen".

Under seminariedagarna kommer Are
ge oss fördjupade kunskaper om den
nordiska invigningsvägen och "de fyra
portarna", med fokus på helande genom
transformation av sjukdomsframkal-
lande krafter och skadliga energier i vår
miljö. Seminariet är en fortsättning och
fördjupning av tidigare seminarium på
Österlen.

Även nytillkomna deltagare är välkomna,
inga förkunskaper krävs.

I Baskemölla på Österlen i Skåne. Med
möjlighet att boka behandling av Are den
3 maj. Kurskostnad: 1700 kr inkl fika.

För detaljerad information, och anmälan
kontakta Maria Linden Thell:
mariasophia22@gmail.com

30 maj-1 juni

Kristi Himmelfärds-seminarium
med Choreocosmos - kosmisk och
sakral eurytmi:

"Människa mellan himmel och jord".

I Aoseum Kulturhus i Åhus.

Kontakta Maria Linden Thell:
mariasophia22@gmail.com

6-9 juni

Pingstseminarium med Bothmergym-
nastik och eurytmi:

"Se hela människan: Ecce Homo".

Med Per Linden Thell,

bothmergymnast och talgestaltare

Maria Linden Thell, eurytmist

och Choreocosmoslärare

På Ecotopia, Österlen. Kontakta Per Lin-
den Thell: perlindenthell@gmail.se

För detaljerad information:

www.ecotopia.se/sv/kalendarium

STOCKHOLM

Stockholmskretsen

Hagagatan 14, 113 48 Stockholm
T-bana, pendeltåg mm: Odenplan

Bibliotek och antikvariat

Antroposofisk litteratur på svenska, tyska och engelska
Stockholmskretsens fasta telefon har avslutats Biblioteket nås under öppettiderna via respektives mobil
Öppettider: måndagar kl 12.00-14.00
tel: 073-508 97 44 Mikael Gejel
och tisdagar kl 17.00-18.00
tel: 073-368 17 49 Annika Stigdotter

Lån och bokinköp kan även göras i samband med våra evenemang. Önskemål om andra tider skickas till vår e-postadress.

Föreningen Stockholmskretsen är en ekonomiskt fristående förening inom Antroposofiska sällskapet i Sverige. Stockholmskretsens uppgift formuleras i stadgarna: att "initiera, bedriva, samordna och understödja ideell antroposofisk verksamhet i Stockholm med omnejd". Detta sker bl a genom våra olika verksamheter i lokalen på Hagagatan 14. Här finns ett bibliotek med antroposofisk litteratur och viss försäljning och här hålls föreläsningar, konstnärliga arrangemang, kursverksamhet och studiegrupper.

Hemsida: antroposofi.nu
- se där under: Lokalavdelningar
Ordförande: Bo Edelstam
Styrelsens e-postadress:
stockholmskretsen@antroposofi.nu
Stockholmskretsens bankgiro: 474-3167
medlemsbidrag, gåvor mm

OBS! För att bli medlem i Stockholmskretsen måste du också bli medlem i Antroposofiska sällskapet! Sedan sätter du in årsavgiften 300-500 kr på vårt bankgirokonto: 474-3167
- Viktigt: ange ditt namn, "medlemsbidrag" och vilket år det gäller.

Är du inte medlem i Antroposofiska sällskapet så kan du ändå stödja oss genom att sätta in valfritt belopp på samma konto, ange "gåva". Vår verksamhet kan endast till del bäras av medlemsbidragen och förutsätter till stor del frivilliga gåvor.
Obs! Sista datum för inlämning av motioner till årsmötet är den 15 jan varje år!

Medlemsgrupper

Nya och tidigare deltagare är välkomna i alla grupper!

Rudolf Steinergruppen

Gruppaftnar varannan tisdag kl 19.00, jämna veckor. Start: 7 januari Plats: Hagagatan 14, 20:-/tillfälle. Studium: R Steiners Andlig forskning/Grunddragen GA 13. Information: Annika Stigdotter
tel: 073-368 17 49

Selma Lagerlöfgruppen

Gruppaftnar: tisdagar kl 17.00-18.00
Plats: Kristofferskolan, smedjan
Marklandsbacken vid Brommaplan
Upplysningar: Turid Wiveson
tel: 076-415 40 04

Brommagruppen

Gruppaftnar varannan fredag kl 19.00 med början 10 januari
Plats: Upplandskatan 48, "Röda rummet"
Studium av Rudolf Steiners föredrag
Esoteriska betraktelser av karmiska sammanhang, Torquay 12-21 aug 1924, GA 240
Kontakt: Nils Dunkars tel: 073-690 02 40

Studieforum

Plats: Hagagatan 14

Samtal om den andliga kunskapsvägen
Första måndagen i månaden kl 18.00-20.00. 3 februari, 3 mars, 7 april, 5 maj
med Mikael Gejel

Inga förkunskaper nödvändiga

Studiekretsar

Nya och tidigare deltagare är välkomna!

Södermalm

Vi träffas på Gamla Lundagatan 2
måndagar kl 19.00 jämna veckor
Kontakt: Per Johansson: 070-148 56 65

Kursverksamheter

Samtal om antroposofi och meditation
med Erland Kornfeld
Plats: Hälsans hus, Fjällgatan 23 B,
Stockholm. SL: T-Slussen, T-Medborgarplatsen, busshopl Tjärhovsplan
Varannan onsdag:
Samtal kl 18.00 samt Meditation kl 19-20.30, med början 8 januari
Frivilliga bidrag
Vidare upplysningar Erland Kornfeld
e-post: erland.kornfeld@telia.com

Workshop

Plats: Hagagatan 14
10-11 maj CHOREOCOSMOS Kosmisk och sakral eurytmi
KÄRLEKENS GRUNDSTEN och 100-årsMINNET av RUDOLF STEINERS (1861-1925) GÄRNING
Lördag kl 10-18, söndag kl 10-16
med Maria Linden Thell, eurytmist, Choreocosmoslärare. Per Linden Thell, talgestaltare, Choreocosmoslärare
Sylvia Karpe vid pianot
Kostnad: 1 200 kr (20% rabatt för studerande, pensionärer etc) inkl fika
För anmälan senast 1 maj, information, detaljerat program, e-postadress:
mariasophia22@gmail.com

Luncheurytmi

Stora salen, Hagagatan 14
Torsdagar kl 11.00-12.00 8 gånger, pris: 1000:-. - Start: 23 januari, Anmälan senast 20 januari till Karin Nilsson
Vinnars på 070-499 85 82
e-post: karin.vinnars@gmail.com

Arbete med de tre grundelementen i Grundstensmeditationen

Hagagatan 14
en gång i månaden under våren
11/2, 11/3 och 8/4
med Bo Werner Eriksson
och Nina Ljungquist

Måla med växtfärger eller olja

Inga förkunskaper behövs. Individuell handledning. Kurslokal: Martinskolans målningssal. Tid: varannan lördag kl 10-12, udda veckor. Kostnad: 275 kr/gång plus materialkostnad. Anmälan till kursledaren: Bengt Aquilon,
tel 070-852 80 07

Kalendarium

Lokal: Hagagatan 14
Evenemang/föredrag kostar 100 kr.
Betaling med kort, kontant, swish.

Tisdag 25 mars kl 19
Stockholmskretsens årsmöte
– endast för medlemmar

Söndag 30 mars kl 15
En eftermiddag kring Rudolf Steiners
dödsdag, 100 år.
Inledning, samtal och
eurytmiföreställning
Jorden – kärlekens stjärna
Kammareurytmiensembeln
För program se hemsidan!

Tisdag 8 april kl 19
Arbete med Grundstensmeditationen –
del 3 – se Seminarier

Tisdag 22 april kl 19
Legenden om Parsifal
Maria Eloranta

Tisdag 6 maj kl 19
Föredrag: Aristoteles esoteriska skrifter
Bo Werner Eriksson

Tisdag 20 maj kl 19
Föredrag: En besjälad flora
– **Örter och träd i äldre folkstro**
Sara Bonadea George

Konstnärliga evenemang

Fredag 11 april kl 19
Inför påsken – tema: "Förvandlingar"
Eurytmi – Musik – Bild – Text
Eurytmi: Yvonne Rademachers eurytmi-
grupp och gruppen "Lila"
Piano: Sebastian Enhamre. Ljus: Anders
Engqvist. Bild och text: Inga Bandelin

Kapellet inbjuder till:

Söndag 13 april kl 15
Fåglar och fjärilar mm i klassisk musik,
poesi, sång och dans, för barn (1-100 år)

Söndag 18 maj kl 19
Kreativ musikafton – inför sommaren

ANNONS

I Rudolf Steiners och Ita Wegmans fotspår i Norden

Vi har sedan en tid funderingar om att göra resor till de olika orter i Norden som Rudolf Steiner och Ita Wegman besökt och undrar om det skulle finnas intresse hos Antroposofiska sällskapets medlemmar och andra intresserade att delta.

Under senare år har en del material samlats som rör den tidiga antroposofiska utvecklingen i Norden, dels inom Teosofiska samfundet och dels senare i Antroposofiska sällskapet och Rudolf Steiners insatser då och som vi tänkt förmedla ur vid resorna.

En skiss för hur det skulle kunna se ut är följande:

De olika orterna besöks vid tre tillfällen och då fördelat

- Uppsala, Stockholm och Norrköping
- Oslo och Göteborg
- Lund, Malmö och Köpenhamn

Vi kommer meddela datum och tider när vi planerat det och var och en kan då planera/boka sin resa och ev övernattnig, när det är aktuellt. Måltider och ev inträdesavgifter står man även själv för. Vi kommer ha en deltagaravgift som ännu inte är fastställd.

Skulle det finnas intresse så ber vi dig att anmäla det, så kommer vi gå vidare med planeringen!

VÄLKOMMEN att maila ditt intresse till oss och även för ytterligare information e-post: gerhard.bohme@hotmail.com postadress: Gerhard Böhme, Vintrosagatan 15, 124 73 Bandhagen

Hälsningar från förberedelsepersonerna

Jürgen Vater och Gerhard Böhme

ANNONS

INTRESSERAD av tidskriften ANTROPOS

Flera ex av de flesta numren från alla årgångarna 1957-2001 av tidskriften Antropos kan fås i Stockholm.

Kontakta Stockholmskretsen
Hagagatan 14, nära Odenplan
stockholmskretsen@antroposofi.nu
Vi tar tacksamt emot frivilligt bidrag för dem till Stockholmskretsens verksamhet.

ANNONS

Antroposofisk medicinsk mottagning

Leg. Läkare Per Dahlström
Patienter är välkomna för Antroposofisk
medicin inkl Iscador och terapier

Hälsans Hus, Fjällgatan 23b, Stockholm
Tidsbokning 08-803270
www.doktordahlstrom.se

ANNONS

Trialog Tankesmedja

KALENDARIUM

22/3 2025 kl 10-12 Kulturcentrum Järna:
Du, jag Klotet och klimatet:

Vad kan skolan göra åt klimatet.

5/4 2025 kl 10-12 Kulturcentrum Järna:
Bör vetenskapen bry sig om det andliga.

Har universum någon mening?

10/5 2025 kl 10-12 Kulturcentrum Järna:
Du, jag, Klotet och klimatet:

Hur får vi hållbar mat?

31/5 2025 kl 10-12 Kulturcentrum Järna:
Du, jag, klotet och klimatet:

Har mänskligheten någon framtid?

Tillkommer; En eller ett par möten i Stockholm, Almedalsveckan och ev på andra platser. Två digitala möten om Steiners Nationalekonomiska kurs och en Syd-Norddialog med Novalisinstitutet i Kapstaden.

Anmäl dig för löpande information till:
070-560 64 18

info@trialogtankesmedja.se
trialogtankesmedja.se

Nordiskt Högskolemöte

6–13 juli 2025
Kulturhuset i Ytterjärna

Korsvägar

-Ett högskolearbete omkring Kristus-impulsen med utgångspunkt i 14e klass-timmen i Mikaelsskolan - Fria Högskolan för Antroposofi.

Programmet annonseras på
www.antroposofi.nu
För program och anmälan/frågor:
kontakt@antroposofi.nu

HÖÖR SKÅNE

Samtalskvällar kring allmän antroposofi

Medarbetare, vårdnadshavare och andra intresserade har möjligheten att delta i samtalskvällar arrangerade av en extern arbetsgrupp i Skåne kring antroposofisk filosofi.

Under våren -25 är tre tillfällen planerade.

Erland Kornfeld från Järna och Daniel Håkansson från Malmö leder samtalskvällarna. Intentionen är även att bjuda in andra nationella och internationella föreläsare. Kvällarna kommer bestå av två fristående delar.

17.00 - 19.30

Kvällarna inleds med samtal/föreläsning och avslutas med antroposofisk meditation.

Under våren 2025 träffas vi under temat Frihetens Filosofi.

Inledning och kapitel 1-4:

Tisdag 18 mars

Tisdag 22 april

Samt

Torsdag den 22 maj.

Denna kväll är Ursula Flatters från Järna inbjuden att inleda samtalskvällen kring temat "Hur viktigt är Karma för den Mikaeliska verksamheten?"

Träffarna hålls i Emiliaskolans (Höör) stora sal. Inbjudan kommer gå ut till samtliga Waldorfskolor/förskolor i Skåne.

ANTROPOSOFISKA SÄLLSKAPET

Medlemsgrupper

Almagruppen, Västerås

Malte Nordling, 070-720 03 23

Björkagruppen, Katrineholm

Yvonne Boukari,
yvonne.boukari@gmail.com

Brommagruppen, Stockholm

Nils Olof Dunkars, 073-690 02 40

Delsbogruppen, Delsbo

Matti Remes, matti@staffansgarden.com

Filosofigruppen, Järna

J.C. Lassen, j.chr.lassen(at)hotmail.com,
070-799 22 20

Grundstensgruppen, Järna

Katarina Hausmann, tel. 070-245 65 94,
katarina.hausmann@telia.com

Jeanne d'Arcgruppen, Örebro

Kerstin von Heynitz, 073-938 1504
kerstinheynitz@yahoo.se

Johannes Bureusgruppen, Uppsala

Annika Asmussen, 070-11 44 073
annikaasmussen6@gmail.com,

Adja Asmussen, 076-631 40 41
adja.asmussen@gmail.com

Järnagruppen, Järna

Henrik Åström
astrom62@gmail.com

Kalmargruppen, Kalmar

Hans Johannesson, 073-567 32 26

Mikaelgården, Järna

Dick Tibbling, 08-551 500 67

Norrköpingsgruppen

Birgitta Johansson

Novalisgruppen, Järna

Kristian Holmberg, 070-368 85 44

Pestalozzigruppen, Järna

Elisabeth Chyle, 08-551 503 29

Rudolf Steinergruppen, Stockholm

Annika Stigdotter, 073-368 17 49

Selma Lagerlöfgruppen, Stockholm

Gruppafnär: tisdagar kl 17.00-18.00

Plats: Kristoffersskolan, smedjan

Marklandsbacken vid Brommaplan

Turid Wiveson tel: 076-415 40 04

Tavestagruppen, Järna

Walter Druml, 08-551 742 61

Umeågruppen

Roland Karlsson, 070-546 00 61,
rolandkarlsson339@gmail.com

Urielgruppen, Växjö

Daniel Ekman,
daniel.ekman@oask.se, 070-633 93 23

Österlengruppen, Baskemölla

Eva Breitholtz, 0736490300

evabreitholtz@gmail.com

Läs mer om grupperna på hemsidan:
antroposofi.nu/ studie_arbetsgrupper

Öppen studiekrets

Måndagar, Robygge i Ytterjärna, kl 14 till 15.30 o. (började 7/10).

Harrie Salmans bok "Den sociala världen, som mysteriecentrum".

Samtalet i gruppen är viktigt, för att möta varandra också på det själsliga området och få nya infallsvinklar.

Alla är välkomna! Också som gäst eller bara ibland.

På måndagkvällar är det studiekrets hos Eva Stenius, ca 18.30 till 20.00.

Initiativtagare: Iona Vad.

Tel: 08 55151440, vid frågor.

Arr. Tregreningsgruppen Vidare.

Österlengruppen

Studier samt meditation

Kontakt: Eva Breitholtz

evabreitholtz@gmail.com

073-6490300

Meditationsgruppen

Zodiacen med Dygderna samt meditation

Kontakt Lena Forsberg

lefo@telia.com 0709-928601

Biodyn. gruppen

Kontakt Anna Wadström

anna@lindagarden.nu

Sakral eurytmi

torsdagar kontakt Maria Linden

mariasophia22@gmail.com

Söndagsgruppen

Meditation och samtal runt klasstimmarerna

Vi träffas varannan vecka (ojämna veckor)

Söndagar kl 17-20 i Robyggesalen

Endast medlemmar i högskolan

Kontakt: Cecilie Raeder

Tel:076 835 52 85

Mail: craeder56@gmail.com

Onsdagsgruppen

Meditation och samtal runt klasstimmarerna

Vi träffas varannan vecka (ojämna veckor)

Onsdagar kl 18.30-20 i Robyggesalen

Endast medlemmar i högskolan

Kontakt: Erland Kornfeld

Tel:070 512 91 21

Mail: erland.kornfeld@telia.com

Samtalskvällar kring allmän antroposofi & meditation

Höör, Skåne

Kvällarna inleds med samtal/föreläsning och avslutas med antroposofisk meditation. 17.00 - 19.30.

antroposofi.nu/skaane

FRÅN SEKRETARIATET

Medlemskap

Goetheanum meddelade att man mellan 14 jan och 4 feb 2025 välkomnat 111 nya medlemmar i 24 länder: Belgien, Brasilien, Chile, Colombia, Finland, Frankrike, Indien, Italien, Kina, Malaysia, Nya Zeeland, Norge, Peru, Slovenien, Spanien, Schweiz, Taiwan, Ukraina, Storbritannien, USA, Kina, Sverige, Tyskland, Vietnam, Österrike och Schweiz. Och under samma period har 47 medlemmar meddelats avlidna och 4 är ej längre medlemmar i Allmänna Antroposofiska Sällskapet.

Källa: Anthroposophy worldwide, Nr. 3, 2025.

ANTROPOSOFOFISKA SÄLLSKAPET

Styrelse

Antroposofiska Sällskapets styrelse:

Janne Silvasti, landsrepresentant & ordförande
janne@antroposofi.nu 08-554 302 20

Marina Ubilla
marina@antroposofi.nu

Annie Meijer, sekreterare
annie@antroposofi.nu

Jens Möller
jens@antroposofi.nu

Anders Rosenberg, kassör
anders@antroposofi.nu

Valberedning:

Regula Nilo, Erland Kornfeld och
Per-Erik Jonsson
valberedningen@antroposofi.nu

ANTROPOSOFOFISKA SÄLLSKAPET

Medlemssekretariat

i Robyggehuset, Ytterjärna
Mån-fre 13-15
08-554 302 20, kontakt@antroposofi.nu

Medlemsavgiften
ordinarie 1200 kr, studerande 300 kr,
till Ekobanken 9700 132 745-1,
pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86
Autogiro, sök i din internetbank efter
Antroposofiska Sällskapet eller
kontakta oss

Kalendarium på hemsidan
antroposofi.nu/kalender

Bli medlem!
antroposofi.nu/blimedlem

Betala enkelt med Swish
Läs in denna qr-kod med Swish-appen i
din mobil!

123-499 13 86

Till din e-post?

Meddela oss din mejladress till:
kontakt@antroposofi.nu
så skickar vi dig löpande information!

Forum Antroposofi utges av
Antroposofiska Sällskapet i Sverige.
Varje skribent ansvarar själv för
sitt material.

REDAKTIONSKRETS

Berit Fröseth
Göran Nilo
Joel Hallklint
Daniel Andersson
Nina Ljungquist

GRAFISK FORM

Ritator

LAYOUT

Joel Hallklint, Berit Fröseth
& Oscar Lauffersweiler, Ritator

TRYCK

Bold Printing Mitt

PRENUMERATION

Kontakta sekretariatet eller
registrera på hemsida, 240 kr/år.
Till pg 5 88 71-5, Swish 123 499 13 86

HEMSIDA

antroposofi.nu/forum

ANTROPOSOFOFISKA SÄLLSKAPETS
SEKRETARIAT

e-post kontakt@antroposofi.nu
tel 08-554 302 20

KONTAKT MED FORUM

projektledare Joel Hallklint
e-post: kontakt@antroposofi.nu
tel 08-554 302 20
postadress: Forum Antroposofi,
Kulturcentrum Järna 15, 153 91 Järna
ISSN 1404-4277

UTGIVNINGSPLAN FÖR 2025

Deadline för Nr. 2, 2025 ca 20 maj.
För längre uppslag, vänligen anmäl i
god tid innan deadline.

ANNONSERING

Kontakta oss. För privatpersoner: radan-
nonser 80 kr. Tidskriftens format: höjd
315 mm, bredd 235 mm.

Den övande människan

Målningar av Ulf Sand på Forums framsida

Rött, gult och blått som grund för den enklaste övningen att måla. Tema för målningarna är att undersöka hur de tre primärfärgerna möts i en sorts virvelform, varierat genom olika motiv eller gester. Dessa kan rubriceras som öppen form, balanserad form, slutna form. Gester som motsvarar vilja, känsla, tanke. Viljans gest visar sig som en centrerad mättat mitt som avmatas i en rörelse utåt. Tankens gest yttrar sig i en ljusare mittpunkt i målningen. I känslans gest uppstår balansen mellan de tre färgerna möts i en gemenskap.

Tekniskt sätt handlar det om akvareller på papper. Metoden är att applicera en gemensam eller differentierad slöja, ett atramentum, i flera skikt. Målningarna byggs upp av lasyrer, där vissa täcker hela bilden, andra bara en del av motivet. Hållningen är att driva det så långt att färgen får en mättad, individuell bildkvalitet, man samtidigt behåller sin grundkaraktär.

Övningens syfte är varseblivning av färg, att identifiera sig med de olika kvaliteterna och låta färgens egen dynamik vara ledande i målningsprocessen. Vintern – när det inte finns något yttre ljus – är den bästa årstiden att ägna sig åt färgens inre kvaliteter. Rudolf Steiner uttryckte en gång att det bara finns tre årstider; på våren

inkarnerar man i rött, viljans element. Under sommaren lever man i känslans gula strålkraft som förbinder sig med periferin. På hösten släcks det yttre ljuset ut i det blåa och återfinner sig i det inre, i andens ljus. Man kan också uppleva övningen som en andning genom dygnets rytm: Rött är morgon, den aktiva punkten. Ljuset tränger igenom mörkret. Gult är dag, den högsta punkten. Ljuset bländar. Blått är kväll, den passiva punkten. Mörkret tränger igenom ljuset. I dessa tre principer är färgens virvel uttryckt som synonymt med människans livsrum. Bilderna är ett försök att utifrån grundfärgernas individualisering skapa bilder som talar till de tre gesterna i livet, till inandning och utandning, och inte minst till livet självt, i andningen.

Målningar på Forums framsida: Ulf Sand: Målningsövningar med rött, gult och blått. Akvarell på papper. Text: Berit Frøseth i samtal med Ulf Sand.

Ulf Sand, f. 1952, är målare utbildad vid Malschule am Goetheanum, Dornach, 1971-74. Masterexamen i konstvetenskap, Stockholms Universitet, 2011. Ulf Sand har från 1976 fram till idag haft flera separatutställningar i Stockholm på Galleri Bengtsson, Galleri Mb, Abante Gallery. Han har deltagit i olika konstmässor i Stockholm, bland annat Konst och Antikmässan 2019. Inköpt av Statens Konstråd 1980.